

Poštnina
plačana
v gotovini

7

LETNIK XIII
J U L I J
1957

Planinski vestnik

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

VSEBINA

Boris Ziherl: Ob prazniku loških planincev	369
Jože Humer: Prvi maj 1956 po bližnjih Julijcih	370
Ivan Dolenc: Oseminpetdeset let prijateljstva z Lubnikom	374
Janez Potočnik: Nekaj o gradnji lubniške koče	376
Razgovor s prof. Ivanom Šumljakom	380
Boris Režek: Svet okrog Ravni	383
Dr. F. Avčin — I. Levstek: Reševanje padlega soplezalca v steni	388
Branko Slanovic: Martuljska tragedija	396
Janko Sicherl: Stare in nove smučine po škofjeloškem hribovju	397
Valentin Cundrič: Spomin na poletje	403
Rudolf Horvat: Z mladino po hribih in dolinah	404
Tomaž Planina: Že dve leti	406
P. C.: GRS na Poljskem in Češkem in vtisi s potovanja	407
T. O.: Dr. Juro Hrašovec, starosta slovenskih planincev	409
Zajc Julka: Pri nas v Žireh	410
Društvene novice	411
Iz planinske literature	422
Razgled po svetu	426

Naslovna stran: Pogled z Lubnika — foto ing. Tone Mlakar

Priloga: Porezen — foto Franc Močnik

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaistkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likoarjeva ulica 9, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 60-KB-2-Z-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odповedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpo-
vedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

aroma! • okus! • kvaliteta!

vsej Sloveniji

so najbolj priljubljene

ljubljanke cigarete, predvsem

MORAVA

ZETA

TOBAČNA TOVARNA V LJUBLJANI

Ob prazniku loških planincev

BORIS ZIHERL

Ob jubileju škofjeloškega Planinskega društva ne bi hotel govoriti o njegovi zgodovini in o vseh tistih njegovih uspehih, za katere gre hvala njegovim požrtvovalnim članom.

Petdeset let ima škofjeloško Planinsko društvo.

Ob tej priložnosti velja naša prva misel tistemu, ki je dal pobudo za njegovo ustanovitev in ki nenehno navdihuje nova in nova pokolenja loških planincev: tistemu čudovitemu svetu, ki se razprostira tam za Škofjo Loko, med poljansko in selško Soro, in tja za njima, do Baške grape in Črne prsti, preko Jelovice do bohinjskih sotesk, tistemu svetu, ki je kakor preddvorje Triglavovega kraljestva.

Na prvih obronkih tega preddvorja se za loškega planinca navadno njegovo planinstvo prične. Tudi zame se je tam pričelo: otroško pohajkovanje po gozdovih na vznožju Lubnika, izleti tja do razvalin starega gradu, odetih s skrivnostjo ljudskih bajk, in naprej do Gabrovega in do lubniških jam.

Lubnik ima svojo »Tominškovo pot«, ki je bila moj prvi vzpon. Tam gori nad Veštrom, ob vstopu v Selško dolino, se prične vzpenjati dokaj strmo navkreber ozka stezica, povsem drugačna od zložnih pristopov, ki jih Lubnik odpira z drugih strani. Koče takrat še ni bilo na Lubniku. Bil pa je tisti edinstveni razgled z njegovega vrha preko vse Gorenjske tja do njenih skalnatih robov na zahodu in na severu, razgled, zaradi katerega se zmerom znova vračam na to čelo loškega pogorja.

Za loškega planinca je Lubnik začetek; razgled z njegovega vrha nakaže smer bodočih vzponov, katerih končni cilj je Triglav. Nikoli ne bom pozabil poti, po kateri sem se prvič približeval temu cilju: preko Blegaša in Davče v Selško dolino in odtod preko Ratitovca in Jelovice v Bistriško dolino. Tam izbiraš: ali čez Sedmero jezer ali čez Voje ali čez Uskovnico.

Tako je bilo takrat in tako je tudi zdaj.

Kolikor bolj doraščaš, toliko več vsebine dobiva zate ta svet med obema Sorama.

Na podlagi prirodnih lepot nastajajo druge lepote, ki jih ustvarja človek. Marsikoga, ki sveta okrog Škofje Loke še ni poznal, so te druge lepote zvale sem k njihovemu prirodnemu viru.

Svet okrog Škofje Loke imenujejo časih slovenski Barbizon, zakaj neločljivo je vezan s tvornostjo vrhov slovenskega slikarstva: bratje Šubici, Ažbe, Grohar, Jakopiči, Jama, Kos in pa Pavlovec.

Tod med loškimi gorami je hodil Ivan Tavčar z junaki svojih romanov in povesti. Širom po tem prostoru in globoko nazaj v minule čase jih je spremljal, te kmečke ljudi z Javorij in z Malenskega vrha, z Davče in s samotnih kmetij pod Blegašem. Gospod z Visokega je ta svet uvedel v slovensko knji-

ževnost in se prav z njegovim umetniškim upodabljanjem uveljavil kot eden izmed najpomembnejših slovenskih pripovednikov.

Dejanja ljudi časih presežejo vso domišljijo umetnika.

Kdor dandanes hodi po loških hribih, hodi po krajih, kjer je vsako pečevje spomenik bojev, žrtev in zmag slovenskega ljudstva v Osvobodilni vojni 1941—1945. Iz zgodovine te vojne ne bo nikoli mogoče izbrisati Rovt, Dražgoš, Osovnika, Jelovice, Blegaša in nešteti drugih večjih ali manjših bojišč, na katerih se je kmet z loških hribov z ramo ob rami z delavcem iz Kranja, iz Loke in od drugod boril za prostost svoje zemlje. Od prvih do zadnjih bitk v tej veliki vojni... Med njimi, ki so v teh bitkah padli, ni bilo malo loških planincev.

Loško Planinsko društvo stopa v svoje drugo petdesetletje.

Okoliščine, v katerih dandanes dela, so rezultat temeljitih izprememb, ki so po vojni nastopile v vsem našem družbenem življenju. V teh okoliščinah tudi planinstvo dobiva nov značaj in nov pomen.

Zmerom, od svojega nastanka sem, je bilo planinstvo ena izmed oblik človekove sprostitev onkraj materialne nuje vsakdanjega dneva. Resda dostikrat le za sorazmerno ozek krog ljudi. Danes se ta krog odpira in zajema zmerom večje množice ljubiteljev planin, ki prihajajo iz vseh plasti našega delovnega ljudstva, iz vseh narodnosti naše jugoslovanske socialistične skupnosti. Skratka, bolj ko kdaj prej postaja planinstvo pri nas dandanes stvar množic.

Ko govorimo o prihodnosti katerega koli izmed naših planinskih društev in mu želimo kar največ uspeha, imamo pred očmi predvsem to dejstvo.

Prvi maj 1956 po bližnjih Julijcih

JOŽE HUMER

Železniki. To je začetek našega planinskega praznovanja. Na cerkvi, ki je na zunaj pravi spomenik minule vojne, znotraj pa bogata, skoraj razkošno urejena, smo zagledali prvo markacijo. Zares, dež je pršil, toda še zdavnaj ne tako, da bi se mu mi vdali. A čimbolj smo se vzpenjali po stezici, v zemljo vdrti, z mahom obrasli, s koreninami prepleteni, po gostem mlademu gozdu, v katerem je prva, drobcena, blede bukova zelen kapljala v razkošni smrekov žamet, tem bolj je curljalo po nas. To nam je pa že presedalo: krog in krog megla, po tleh čofotanje, za vratom mokrota. Tako ne gre več. Pod prvim kozolcem, mimo katerega nas je peljala pot, smo nevaobljeni pogostovali. Čim pa je nebesni meteorolog samo namignil, da bi utegnil tudi kaj ponehati, že smo se mu spet pustili prevarati. — No, tako hudo vendarle ni bilo. Za nekaj hipov so se nam prikazale celo Dražgoše in ko smo premagali nek grebenček, se nam je ponudila prav lepa slika: Preko kotline se razkazuje raztresena vas Podlonk. Bele hiše, beli stebri kozolcev, bele niti hudournikov, ki so z glasnim veseljem razparali zelene in vijoličastorjave zaplate zemlje. Sredi vsega tiči cerkvena in nekaj hiš, za njo pa se kakor v vražjem kotlu kuha — a seveda — megla. Nad vsem tem je naš cilj, Ratitovec, zasnežen in kosmat vrh. Lep je Ratitovec, naklan in narezan in načipkan, kot s kake zelo zelo romantične slike. — Megla je spet opravila svoje in dež je bil zmerom bolj siten.

»No, ta je pa na mehurju bolan,« je zabrundal očka — in to se prav poredko zgodi!

Ko bi v Prtovču imeli gostilno, bi nas prav težko kdo pripravil, da bi se še nastavljali neprijaznosti vremena. Če ni, pa ni! In vžgali smo jo naprej, kakor je treba: naprej v dežju in po dežju, potem v snegu in po snegu in še veter je bil z nami. Prišli smo v kočo, da smo komaj zaslutili, kako lepa mora biti ta pot, kadar je vreme, kot se spodobi. Pač pa smo prav dobro čutili, da smo mokri do kosti. Potem smo se vse popoldne in ves večer greli in zabavali, kakor smo vedeli in znali. Prišla je še skupina mladih hodcev, prav po mišje mokrih, pa je pod streho vladala dobra volja, kot je prav, zunaj pa — burja...

Slab začetek, dober konec. Najprej je bila to samo tolažba, ko je vso noč potrkavalo po strehi in oknu in zavijalo okrog voglov. Ko je v jutranjih urah svetloba komaj toliko našla skozi zidove megla, da smo spoznali dan, je počasi vendarle nehalo snežiti in deževati. Nazadnje je veter tu in tam razklal meglo, da se je pokazala ozka proga sveta. Čakali smo pred kočo kot berač drobiža: Zdaj so se pokazale ponosne nove Dražgoše, zdaj sosed Blegaš, zdaj kotlinica med njim in nami. Potem se mi je — prvič v mojem življenju — predstavil Porezen, naš današnji cilj, ves v sivi puh zakopan, kot namišljeni bolnik. Zdaj smo vedeli, kam gremo, in nismo več pustili, da bi nam Ratitovec kradel dragoceni čas. Poslovili smo se in zaželeli srečanja na istem Ratitovcu — toda v čisto drugem vremenu, in se spustili po poti, po kateri je še prejšnji večer zametel sneg naše sledove. Globoko pod nami so peli zvonovi. Kmalu pod vrhom smo se znebili megle nega oklepa. Blegaš je skozi vever zrak ponujal svojo lepoto in kamor smo se obrnili, nam je bil pred nosom. Le počasi, dragec! Danes Porezen, jutri pa ti! Tudi Porezen je lep! In sploh je lepo na svetu. Takole po dežju še celo!

Minili smo romantično pot med skalami, ki s svojimi duhovitimi oblikami dražijo fantazijo. Gazili smo sneg, da je bilo veselje — in mokrota v čevljih. Potem pa skozi moker gozd, ki se je kar cedil od hudournikov, do kolovoza, in ta nas je peljal zvesto mimo travnikov, ki so bili bolj rumeni od trobentic in modri od žefrana kot zeleni od nove trave, pa mimo njiv, ki so mastne kot cmoki čakale semena, da nam dajo svojega mleka, in skozi naselke samotne družbe visokih, samozavestno zidanih hiš, prav takih, kot so bile pred desetletji — le sivi venci ometa okrog novih oken pripovedujejo, da se tudi tu gori širi pogled v svet. In kaj je tu okrog kozolcev! Dvajset, trideset jih našteješ kar mimogrede! Prava kozolčja mesta! Vsi so zidani, vsak stoji po svoje, bdi nad svojo krpo zemlje.

V vaseh so peli petelini, dišalo je po hlevu in gnoju in senu, po kmečkem življenju. Kmetje so s pripravnimi vozmi vozili gnoj na strme njive. Tu in tam se je ponudil dežek, pa se mu danes ni prav dalo.

Od Zabrda do Danj smo premešali morje blata, prežvižgali za cel koncert melodij, preskočili tisoč in en potok in se končno napili ledenega rojstva Sorice prav iz njene kamnite zibeli. Skozi prijetno vas Sorico smo od mlina do mlina sledili prvim korakom rečice, pa ubrali pot na desno in v slabi uri zagledali Petrovo brdo kakor kokošjo družino. Najmanjše pišče je gostilna. Prav ta je za nas. Naročili smo prigrizka in pijače, gostilničar, nekdanji partizan, pa nam je povedal nekaj o tem, kako so se med vojno držali. Le o tistih tragičnih dogodkih v zadnji ofenzivi ni rad govoril. »Ko boste zgoraj, boste videli spomenik padlim. Skoraj trideset jih je zapisanih. Pa nikar ne mislite, da so bili to vsi. Franjo pa le pojte pogledat; boste videli, kaj smo znali napraviti takrat!« je rekel in ni prav nič skrival ponosa.

Zadela nas je druga novica. Koča na Poreznu da ni odprta. Toda kmet Podkoč, dobro uro pod vrhom, da nas bo že prenočil. Kar bo, pa bo! Pozno popoldne smo stopili na pot. Hodil sem nestrpno in sem ušel sopotnikoma. Vrh dolge, strme poseke sem jima poslal znamenje. Iz gozda pod seboj sem dobil zasopel odgovor. Prav, če sem že toliko prehitel, grem naprej, pa bom poiskal tistega Podkoča, če ga nismo že kje obšli.

Póti se tu na lepem zasmili upehana popotnikova duša, pa mu položna in zasnežena v smrekovi senci osuši čelo. Za gozdom je že prav blizu koča, manjšega bratca Poreznovega. Planinska trava se trudi počasi ozeleneti, pa ji še ne gre prav. Legel sem v trato in pošiljal prešerne pozdrave v črno piko — kočo — na beli gori Črni prsti in k soncu, ki je sililo nekam za Benečijo in pod nebo, ki se je kar smejalo od prelepih barv, in po njem je plavala ptica, hrabri izzivalec z gora, tisti z navihanimi krivci, ki lovcem sline izvablja.

Dohitela sta me očka in sestra, vsa v ognju: Videla sta divjega petelina! Kajpada redek primer, bil je pravi velikan in hitel je tik nad njima.

Tema je že strašila, ko sem prišel do koče. Skoraj do strehe je bila v snegu. Planil sem do okna — in zagledal v kuhinji nekoga, ki je prav prižgal petrolejko. Zavpil sem, da se je pošteno ustrašil, tako sem ga bil vesel. Bil je Cerkljan in je »kar tako« prišel čez noč na vrh. Tako smo prespali tisto noč v kuhinji, na žimnicah, položenih na mize, in vso noč kurili, kar se je dalo.

Zunaj pa je kraljevala lepa noč. Na italijanski strani je migotalo morje luči — Videm, beli horizont od Črne prsti do Bogatina pa se je spojil z nebosi v skrivnostnem poljubu.

Zbudil nas je jutranji hlad; umil nas je sneg pred bajto, vzdramil nas je pogled na čisto, prosojno nebo; in steklen zrak planinskega jutra nas je vabil na plešo Porezna, da se z njim razgledamo v galerijo učiteljice vseh umetnosti. Stali smo tam in veter se je veselil z nami. Gledali smo, kakor gleda vsak gornik: Najprej Triglav! Ponosni mrki kralj in njegovi visoki svetovalci v kamenitem, modrem, pomembnem molku. Meglice — dvorjanice krožijo ponižno okrog gospodarja in se mu obešajo okrog vratu. Dvor je močno zastražen: Stari Krn je poveljnik straž, postrojenih v elegantnem loku, od Bogatina do Črnega vrha. Ta čas so vsi v belih uniformah... Prid, zidar, se les učit!

Karavanke so dolga vrsta deklet, sveto zatopljenih v molčečo molitev, in belo, belo oblečenih, ko da gredo za procesijo. Mlado sonce bega s svetlim smehljajem po njihovih mlečnih ramenih in rdi od zaljubljenosti.

Na desni je kup razmetanih zob in škrbin — Kamniške Alpe. Jutranje megle so zabredle mednje, zataknille so se in si razpletle grive. Zdaj bodo počasi, žalostno skopnele.

Ratitovec od tod ni divja namršena gora. Nekam zgubljen je in polizan, ta Blegaš.

Blegaš, visok in samcat ob obali morja toplih barv, morja naših dolinic in holmov, ki valovi od Gorice do Gorjancev, stoji kot guvernir in uči ljudi pod seboj: Slovenci ste! Bodite torej dobri, kot vaša prst, veseli, kot vaše vode in trdni kot vaše gore! ... Krim odmev bo dal!

Poklonili smo se spominu padlih partizanov ob velikem spomeniku tik pod vrhom in se spustili po mehkem grebenu proti gozdovom pod nami. Sredi pašnika je pot. Po sredi poti gre zajec, kot da so jo zanj napravili. Šele čisto blizu nas se ustavi, postrizže, pomisli in se premisli, poskoči dvakrat, trikrat,

pa je v gozdu. Mi pa počasi za njim in skozi gozdove in okrog vršičkov in grebenov do bolnišnice »Franje«.

Nad vasjo je skalni masiv. Voda in čas sta vdolbla vanj globok rez. Nekoč je ljudska fantazija predla bajke in legende o teh skalah. Potem so splekli v njih naši ljudje gnezdo za ranjene sokole. Ozka soteska. Ozka stezica; takrat je ni bilo! Prvo srečanje z žalostnim delom velike zgodovine: Pokopališče umrlih ranjencev. Tesne gomilice, kot je tesen spomin na strahotno ceno svobode.

Potem privzdrižen mostič, lesena brv drži do bolnišnice. Enajst barak druga k drugi strnjenih, prav takih kot pred trinajstimi leti. Zdaj je to spomenik delu, žrtvovanju, veri, ki je zmagala. Okrog njega se sklanjajo skale, na njih se bujno razcveta avrikelj. Nad bolnišnico gre stezica proti bunkerjem; bolnišnica je imela šestero budnih oči! V skali votlinica, napis nad njo: Prostor za zakopavanje odrezanih udov...

Voda buči. Buči o tem, kar je bilo. Velike in male zgodbe, vesele in turobne o bolnikih in bolničarjih, o dneh in nočeh — vse zlito, strnjeno v grmeči, odmevajoči ponos.

Ponos! To bo moj spomin s tega obiska!

Številni obiskavci zahtevajo žig na razglednico, žig v srce, tovariši, v srce...

Sredi popoldneva smo zakurili ogenj vrh Blegaša. Čisto majčken ogenjček v skromnem zavetju, a bili smo ponosni nanj. To je bilo naše prvomajsko kresovanje, pomembna reč torej! Veter je smučal po snegu, ki je ležal še tik pod vrhom, in nabiral telohe, ki jih je tod celo belo morje.

Kmalu smo tolkli cesto, da je bilo kaj. Vsak kilometer smo videli srnjad na paši, ki se je komaj zmenila za nas. Predobro ve, žival prebrisana, da nismo lovci.

Ko nam je začela cesta že ravno presedati in je bilo tudi sonce že utrujeno od svoje ture, smo zagledali kočo pod Starim vrhom. Tu, v koči pa ni bil nihče utrujen. Praznovali so tako veselo vso noč, da smo komaj mogli kaj spati, čeprav smo čutili sladko utrujenost v udih in glavah.

Zjutraj pa v prazničnem vremenu še do Lubnika.

Lubnik je čudovit vrh. Razgled ima tak, kot bi se vse gorovje prav zaradi njega postavljalo, in tik pod njim je dolinica, kakor čisto nova paleta z lepo razporejenimi barvami.

Kranj s svojimi cerkvicami...

Škofja Loka s samostanom...

Šmarna gora — kaj tako blizu Ljubljane, tako blizu konca smo že? Ne mislimo na to! Posončimo se, ko nam nebo ponuja, in rajši premišljajmo, kam bomo vse še zlezli ob prvi priložnosti. Koliko lepih planinskih majev si bomo še prislužili, preden bomo za v staro šaro!

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada za gradnjo ZLATOROGA pri PZS dne 16. V. t. l. din 811 783.—
Zbrano od 17. V. do 12. VI. t. l. din 30 040.—

Skupaj din 841 823.—

Skupni sklad za gradnjo ZLATOROGA izkazuje dne 10. VI. 1957 — din 41 591 512.—, od tega znaša prispevek PZS din 3 200 000.—.

Planinci, udeležujte se akcije za zbiranje denarnih sredstev za gradnjo ZLATOROGA. Bloke dobite pri vseh PD in v vseh planinskih postojankah.

Prvo žrebanje se je vršilo junija t. l. Številke izžrebanih srečk smo objavili v dnevnem časopisu in obvestili vsa PD. Izid žrebanja pa bomo tudi objavili v prvi prihodnji številki Planinskega Vestnika.

Oseminpetdeset let prijateljstva z Lubnikom

Ko sem pred 64 leti prišel iz Sopotnice, svetu odmaknjene, v ljudsko šolo v Škofji Loki, mi je bil Lubnik znan samo po imenu, čeprav sem se rodil skoraj na njegovem pobočju. Takrat Slovenci še nismo imeli nobene planinske organizacije. Po naših gorah si našel samo kože nemškega planinskega društva. Saj se je prvo slovensko planinsko društvo ustanovilo šele l. 1893, torej pred 64 leti. To so bili časi, ko si po mestih slišal na račun porajajočega se planinstva in naših prvih planincev dovtype takele vrste: »Visoke gore si ogledaš od spodaj, cerkve od zunaj, gostilne od znotraj!« Med kmeti si pa slišal o Lubniku samo to, da je na njegovem vrhu korenina, ki ima to lastnost, da postane človek lačen, ko jo zagleda. Ne spominjam se pa, da bi bil v svojih otroških letih slišal od kakega Sopotničana, da je to korenino šel gledat. O gorah se je govorilo kot o krajih, kjer nima človek ničesar iskati in kamor iti nima nobenega pametnega razloga. Hodili smo mimo naših gora, ne da bi se zavedali, kakšen mik imajo za vse ljudi, prav posebno pa za tiste, ki jim je usojeno, da prežive večino življenja v mestih pri delu, ki jih dan na dan in leto za letom veže na življenje v sobi.

Sicer pa takrat Ločani tudi življenja v prosti naravi niso tako pogrešali kakor danes. V ljudski šoli smo se učili, da je imela Loka v zadnjem desetletju minulega stoletja 2300 prebivalcev, danes mogočni Kranj pa celo samo 2200. In številne loške družine so imele posestva tudi v okolici, tako da se je reklo: »Kadar so vsi kmetje na polju, ni v Loki nobenega meščana doma!«

Nekoliko drugače je bilo v Kranju, kamor sem prišel na gimnazijo l. 1896. Kranjčani imajo tik pred seboj dve prav vabljivi gori, ki sta že takrat imeli na vrhu gostilno — najboljši dokaz, da so jih ljudje radi obiskovali: to sta bili Šmarjetna gora in Sv. Jošt. Šmarjetna gora je bila tudi najljubša dijaška izletna točka za lepe nedeljske popoldneve. Lepi razgled je vabil dalje na Sv. Jošt — in v srce ti je padla iskra ljubezni do gora, ki se zlepa ne da ugasiti v nikomer, kdor je spoznal njih lepoto.

Škofja Loka in okolica sta dajali kranjski gimnaziji razmeroma veliko dijaštva. Šofjeloška ljudska šola je takrat slovela, da je pošiljala na gimnazijo dobro pripravljen naraščaj, ki je bil posebno podkovan v slovnicu, nemščini in računstvu. Ločani smo se dobro poznali med seboj, saj smo hodili skupaj na najlepšo pot, ki jo pozna dijaško srce: na počitnice. Bili smo pa po večini premladi, da bi v počitnicah organizirali sami kak skupen izlet. Pobuda za manjši skupen izlet je prišla od zunaj, in sicer od loških kaplanov Brešarja in Petriča, ki sta se rada družila z dijaki. Na dan sv. Lovrenca 10. avgusta 1899 sta imela mašo pri Sv. Lovrencu v Breznici in sta povabila dijake iz bližnje okolice, da gredo po maši z njima skupaj na Lubnik. Dozorel je že zgodnji krompir in kmet Poljanec iz Breznice je bil naprošen, da ga prinese v košu na Lubnik, kjer si bomo sami pekli kosilo.

V taki družbi sem torej po dovršenem tretjem gimnazijskem razredu prvikrat prišel na Lubnik. Če greš na Šmarjetno goro ali na Sv. Jošt, uživaš razgled vsaj deloma že med potjo. Pri Lubniku je to drugače: od Gabrovega dalje te prav do vrha vodi pot skozi gozd — potem se pa na mah odpre vsa širina razgleda. Res, »razgled kakor kraljestvo!« Morebiti je nepričakovanost tega razgleda vsaj deloma tudi vzrok, da te nenadni pogled na gorenjsko ravan in planine v ozadju tako prevzame. Neštetokrat sem že bil na Lubniku, pa sem vedno znova, ko sem stopil iz gozda pod vrhom, ostrmel tako, kakor se

začudiš v dobro opremljenem gledališču, ko se dvigne zastor in zagledaš pred seboj sliko lepe pokrajine, po dvorani se pa zasliši pridružen »ah« presenečenih gledalcev.

Zakaj je razgled z Lubnika tako mikaven? Kdor rad opazuje kmečko delo in poljske pridelke, uživa že pri pogledu na polje med Škofjo Loko in Kranjem, ki se ti kaže v vsakem letnem času v drugačni barvi. V zgodni pomladi kaže temnorjava barva, da je kmet zoral njive za krompir, oves in jari ječmen. S temnorjavimi pasovi se prijetno vrste zeleni predeli, kjer kažejo ozimna pšenica, oziroma rž in ječmen ozimec, da so dobro prezimili. O binkoštih je vsa ravnina v bujnem zelenju. Pride julij in prebarva ravnino z rumeno barvo zrelega žita. Še par dni — pa se rumena barva umakne temnorjavi: kmet je preoral pšeničišče in ržišče in vsejal ajdo. Najlepši je zame pogled konec avgusta in v začetku septembra, ko ajda cvete in razgrne široke bele in rdečkaste rjuhe po ravnini.

Vsaka gora in vsak kraj dobi za človeka poseben mik šele potem, ko se je s tisto goro in s tistim krajem »seznanil«. Čisto drugače gledaš goro, kjer še nikoli nisi bil, kakor tisto, na katero te vežejo ljubi spomini, kako si hodil nanjo in kakšen razgled se ti je nudil z nje. V teku let sem obiskal vrsto vrhov v Julijskih Alpah, v Karavankah in v Kamniških planinah, in čim več gora in krajev sem poznal, toliko ljubši mi je bil razgled z Lubnika in tem živeje sem občutil:

Ala je lepa zemlja naša dedna,
vredna je bojev in ljubezni vredna.

Zato sem rad hodil na Lubnik ob vsakem letnem času in ob vsakih počitnicah, tudi o božičnih, če ni bilo kaj več snega. Če me je obiskal sošolec ali znanec, sem ga, če je bil količkaj pri volji, spremljal na Lubnik. Od takih obiskov Lubnika so mi nekateri ostali v živem spominu. Tako smo na primer leta 1903 napravili sedmošolci kranjske gimnazije majniški izlet na Lubnik. Vodil nas je razrednik dr. Josip Tominšek, pozneje mnogoletni zaslužni urednik Planinskega vestnika, brat odvetnika dr. Frana Tominška, ki je vrsto let predsedoval Slovenskemu planinskemu društvu in po katerem se imenuje najkrajša pot od Aljaževega doma na Kredarico Tominškova steza.

Še večje veselje sem pa doživel naslednje leto 1904 na binkoštno nedeljo. Takrat je šlo z menoj na Lubnik okrog 30 fantov in deklet iz Sopotnice in Breznice. Led je bil predrt: veselje do gora je prodrlo tudi med kmečko mladino.

Posebnost Škofje Loke in okolice (sem štejem vso Poljansko in Selško dolino, sploh vse ozemlje, ki je nekaj spadalo pod okraj Škofjo Loko) je tudi to, da je to ozemlje rodilo razmeroma prav znatno število srednješolskih profesorjev. Pa smo se leta 1929 domenili, da se bomo vsi profesorji iz škofjeloškega okraja sestali vsako leto v Škofji Loki, in sicer vsakokrat zadnji ponedeljek poletnih počitnic. Takih sestankov smo imeli dvanajst, vrstili so se nepretrgoma od leta 1929 do 1940. To organizacijo — če smem rabiti za te čisto proste družabne sestanke ta izraz — smo glede na zgodovinsko stanovsko združevanje v Škofji Loki krstili za »profesorski ceh«. Ob vsakem sestanku smo si ogledali kako zanimivost v Škofji Loki ali pa smo napravili izlet v okolico. Poslednji sestanek škofjeloškega ceha je bil l. 1940 na Lubniku. Udeležilo se ga je 15 »članov«. Prof. Planina nas je slikal pri triangulacijski piramidi. Druga svetovna vojna je naše sestanke v Škofji Loki onemogočila, po vojni pa ceha nismo obnovili.

Nekaj o gradnji lubniške koče

JANEZ POTOČNIK

Nekako pred 50 leti, ko sem bil še dečko, smo loški dijaki priredili izlet na Lubnik. Ta pohod desetih ali dvanajstih dijakov je bila kar velika senzacija za Loko. V tistih časih so hodili samo »norci« v hribe, na Lubnik pa se še celo ni izplačalo lesti, saj ni nobena gora, temveč samo Lubnik, na katerem nimaš niti izvirka vode, da bi se lahko pošteno odžejal. Pohod na Lubnik se je vršil samo enkrat na leto, na sv. Ane dan, in je bil privilegij Prifarčanov. Ti pa seveda niso lezli na Lubnik zaradi Lubnika in njegove jame, marveč zato, da so se lahko po svoje razvedrili in se neovirano zalivali z zelencem in destiliranim sadnim sokom. Marsikoga so na večer nazaj grede pustili pri Sv. Tomažu na pol mrtvega od pijače ali pa so ga vodili domov kot cigan medveda. Mnogo jih je obležalo v cestnih jarkih in šele hladni jutranji zrak jih je toliko iztreznil, da so našli pot domov, razen če jih ni žeja gnala nazaj Kazini. O takem izletu so potem govorili cele tedne in drug drugemu podtikali razne pregrehe. Koliko destiliranih produktov pa so pognali po grlu, o tem se ni govorilo, govorilo se je le, po koliko dneh se je kdo iztreznil.

Resnici na ljubo moram povedati, da mi dijaki nismo šli na Lubnik s takimi nameni. Gnala nas je radovednost in neka želja po življenju v naravi. Poleg tega je pa lazenje po hribih tedaj po malem že prihajalo v modo.

Lubnik ni nobena višina, vendar nas je kar dobro ogrel, posebno proti vrhu, ker na sam vrh takrat še ni držala nobena dobro vidna steza. Od Kopišča dalje smo si utirali pot kar po celem med skalami in bukovjem vse do vrha.

V naši dijaški družbi je bil tudi Švederbenk, ki se nam je ponudil za kuharja. Rekli so mu tako zaradi malo prekratke noge. Obljubil nam je, da nam bo skuhal za kosilo imeniten golaž. Vodo smo nosili že od Gabrovega dalje, ker na Lubniku ni studenca. O Švederbenku bi lahko pisal cele knjige, povem naj vam pa samo toliko, da je bil doma iz Spodnjega Karlovca, da je bil njegov oče krojač, sam pa neke vrste postopač brez pravega posla. Da bi se učil krojaštva, je previsoko vihal svoj nos. Najraje se je držal Gusteljna iz Puštala in mu prenašal neko veliko leseno škatljo z lečo na prednji strani in stojalo, težko okoli 15 kg. Trdil je, da se uči fotografiranja, v resnici pa je le malo pomagal pri manevriranju s težkim aparatom ali pa nosil vodo pri izpiranju razvitih plošč in kopiranih slik. Zato so ga zlobni loški jeziki zelo radi nazivali s »hoffotografom«. Oblačil se je v obleke, ki mu jih je oče predelal iz oblek baronovega nečaka. V družbi je zelo rad pobiral zapitek in si pri tem zaslužil kak groš, ker je bil sicer vedno brez cvenka. Na tistem izletu na Lubnik nam je Švederbenk skuhal neko presoljeno stvar, ki je smrdela po prežganih ocvirkih. Trdil je, da je to izvrsten golaž. Mi pa smo ta golaž, kolikor ga ni moral za kazen sam pojesti, vrgli v prepad s kozico vred. Za kazen mu tudi nismo privoščili kaplje vode. Za to svojo kuharsko umetnost jih je revež vse do svoje smrti toliko in takšne moral preslišati, da je včasih kar skakal od jeze.

Malo sem se odmaknil od svojega namena, vendar sem moral omeniti tudi Švederbenka, ker je imel zasluge pri raznih organizacijah. Seveda je najraje delal z jezikom, vendar se ni plašil tudi kakega lažjega dela.

Razgled z vrha Lubnika nas je tako presunil, da je nekdo iz družbe izrekel željo: »Škoda, da Lubnik ni vsaj 500 m višji, da bi na njem zgradili kočo, kot jih gradijo na drugih visokih vrhah.« Nihče izmed nas se ni smejal

tej želji, le Švederbenk se je ustil, da bi bilo to mogoče, ko bi gradili kočo z dolgimi jeziki. Koča na Lubniku je zaenkrat ostala le naša želja, vendar zamisel ni zaspala.

Več kot dvajset let je poteklo od tega dijaškega izleta. Sedež Selške planinske podružnice smo prenesli v Škofjo Loko. Takoj nato smo pričeli z jeziki graditi kočo na Lubniku in našli kmalu prve navdušence. Prvi so dali svoj prispevek »preferancerji« iz kavarne Plantarič in potem je šlo vse hitreje. Vedno več je bilo takih, ki so se vnemali za to stvar. Pri mnogih pa je bila naša zamisel neprijazno sprejeta in očitili so nam, da hočemo graditi neko pijančevalnico in javno hišo, skrito za oči in obrekovalce. Marsikatero podporo so nam taki zlobneži odjedli in težko se je bilo boriti proti njim. Ko nam je tudi poveljnik loške garnizije odklonil pomoč, na katero smo se zanašali, je za nekaj časa vse delo zastalo. Prišel pa je nov poveljnik, ki nam je obljubil vso pomoč pri gradnji koč. To obljubo je držal vse do zadnjega in je celo sam večkrat prišel na vrh, da nadzoruje in pregleda delo, ki so ga vojaki opravili. Po dve, celo po tri čete nam je dal za prenašanje materiala in nekoč nam je dal kar deset konj in vojake za ves teden, da smo znosili na vrh potrebni material.

Načrt za koč je bil kmalu gotov. Merili smo bolj z dinarji kot z metri in vsako luksuzno napravo smo morali črtati iz naše zamisli. Devet krat pet je bila mera koč in še ta se je zdela marsikomu preobširna. Ko je zidarski mojster Ogrin obdelal naš načrt in proračun, je tesarsko delo prevzel tesar Jaka Žontar iz Hoste. Za vsa ostala dela pa smo pregovorili loške obrtnike, da so se zavezali pravočasno izdelati vse potrebno in, kar je glavno, zastoj. Mizarsko delo so prevzeli Pavle Okorn, Grohar Ciril, Peternejl Jože, Šmid Janez in drugi, kleparska Miguti in Kuferšmid, ključavničarska dela pa je prevzel Blaznik Tone. Zidarskih del ni bilo kaj prida, le škarpo in pa zidan štedilnik nam je postavil gradbenik Ogrin.

Nepotrebne težave nam je delal lastnik zemljišča Kalan iz Breznice. Zahteval je poleg desetih dinarjev za m² skalovja še brezplačni obisk koč za vso svojo družino. Na ta način bi on postal nekaj gospodar koč in zato nismo sprejeli njegovih zahtev. Stali smo pred težkim vprašanjem. Ali naj odbijemo vrh ali pa postavimo koč tik nad prepadom, da nam jo prvi večji vihar vrže vanj? In vendar je ostalo pri tem. Lastniki so nam brezplačno odstopili sveta, kolikor smo ga hoteli, in tako smo neke nedelje zabili količke tja, kjer naj bi stala koč. Primerno smo proslavili ta začetek in Tof se je vračal s praznimi steklenkami v dolino. Nazaj grede smo se seveda ustavili tudi v Gabrovem in pregovarjali kmete, naj bi popravili svojo pot do Kapišča. Obljubili so, a obljube niso držali.

Ko smo bili s pripravi že tako daleč, je dobil Županov Pavle nalogo, naj kupi potrebni stavbni les, in sicer kolikor mogoče blizu vrha samega. Kmetje so temeljito izrabili priložnost za oderuštvo. Zahtevali so za stoječi les višjo ceno, kot je bila tedaj v navadi za razžagani in na železniško postajo dostavljeni les. Pavle je imel tudi nalogo, da priberači ves ostali potrebni les in da preskrbi prevoz iz doline do Sušnika, seveda vse brezplačno. Pavle je vse to izvršil in če mu je kdo odrekel kako nujno vožnjo, jo je po navadi opravil sam z domačimi konji.

Ostala trojica gradbenega odseka pa je pridno pritiskala in čistila kljuke, vdiralas skozi okna, če so jih vrgli skozi vrata, in povsod odnesla, kar se je dalo dobiti. Tudi oblast nam je šla kar dobro na roko in nam nakazala marsi-

kateri tisočak. Ločani, raztreseni po svetu, so tudi pošiljali svoj prispevek, le iz Amerike nismo mogli dobiti nobenega centa. Ljubljana se je častno izkazala s prispevki in tako je koča rasla iz dneva v dan vedno više in više.

Posekane smreke so vojaki na plečih znosili na vrh. Nosili so na rokah, brez vsakih pripomočkov, tudi po 12 metrov dolge sveže hlode čez skalovje in goščavo na vrh. To niso bile mačkine solze. Malo je manjkalo, da ni pri tem delu izgubil življenje naš blagajnik Potočnik Avgust. Le za las jo je odnesel. Te hlode so potem tesarji razžagali po dolgem na dvoje. Tesarji so bili pri delu zelo pridni, le ponedeljki so jim delali težave. Te dneve so največ presedali po prežaganih hlokih in preganjali mačka. S Švederbenkovim daljnogledom smo jih opazovali z Burdihovega vrta in se jezili nanje. Naslednjega dne pa so zopet pridno delali in opravili še to, kar so v ponedeljek zamudili.

Kje je naš blagajnik jemal denar, da je vse to plačeval, je bila za vse uganka. Kolikokrat je zmanjkalo denarja za delavce in vendar so bili vsako soboto izplačani. Kaj pa drugi računi! Res je, da je večidel on zalagal z materialom vso gradnjo, vemo, da je večkrat pozabil vpisati račune ali jih sploh izstavljati. Vemo pa tudi, da je pridno knjižil vse dohodke. Vsakemu, kdor je kupil pri njem ali mu kaj prodal, je zaračunal odstotke za kočo na Lubniku. In tega denarja ni bilo malo. Ko bi njega ne imeli, ne vem, kako bi bilo s kočo, ali vsaj, kdaj bi bila dograjena.

Ni bilo treba dosti drezati v obrtnike in jih spominjati na njihove obljube. Vsak je pravočasno izvršil svoje delo in vse je šlo v redu. Delali smo vso zimo in delavci so se nastanili kar v koči, da niso izgubljali časa s hojo v Loko in nazaj na vrh.

Konec maja je bilo vse pripravljeno za otvoritev koče, ki smo jo kar najlepše ozalšali. Bila je kot nevesta, ki pričakuje ženina. Vse je bilo na svojem mestu, nič ni manjkalo. Zaloge jedil in pijač so bile pripravljene, pohištvo in oprema sta čakala prvih gostov, le vode smo hudo pogrešali. Ves dan pred otvoritvijo smo jo nosili v kapnico, a je na dan otvoritve že okoli poldne več nismo imeli. Ker tega leta ves mesec maj ni padla kaplja dežja, so bili tudi studenci do malega suhi. Z »Radensko« smo izpirali kozarce in krožnike in ko je še te zmanjkalo, tudi vino ni bilo predrago za čiščenje. Šele dan po otvoritvi je začelo deževati v veliko veselje oskrbnice, ki je lahko vse oprala in očistila.

Ves teden pred otvoritvijo koče smo pripravljali, prinašali v koših in nahrbtnikih, odmetavali in urejali in Županov Pavle zadnje noči pred slovesnostjo sploh ni smel pomisliti na spanje. Na vrhu smo postavljali štante, vsak prostorček je bil do skrajnosti izrabljen. Vso noč smo garali in že navsezgodaj so prihajali prvi gostje. Od ure do ure jih je bilo več in okoli desetih, ko je godba začela udarjati vesele in pokočne, je bilo vse pobočje natlačeno ljudstva. Prišla je vsa škofjeloška garnizija s poveljnikom in častniki, vsa Škofja Loka, kar je le moglo na vrh, in vsa njena široka okolica. Prišli so domačini hribovci s svojimi družinami, prijatelji planinstva iz Gorenjske, iz Ljubljane in Zagreba in ni bilo planinske podružnice, ki bi ne bila poslala delegatov. Trdim, da je bilo na otvoritvi koče več tisoč ljudi. Vsak je bil lahko vesel, če je dobil kje v bližini vrha svoj kotiček. Gasilska godba je neutrudno udarjala v takt, pevci so peli, vse je bilo židane volje in sonce je neusmiljeno žgalo v veliko radost prodajalcev hladnih pijač. Kuharicam se je mešalo od dela. Vsak je hotel imeti toplo jed, da potolaži lakoto in vsak je hotel biti prvi na vrsti. Kako nasititi vse te tisoče? In vendar ta dan nihče ni šel z

Lubnika ne lačen ne žejen, vse tja do Gabrovega ali do Kazine na Praprotnem, kjer se mu je znova začela oglašati žeja.

Kaj je privedlo vse te tisoče na Lubnik, o tem si še danes nisem na jasnem. Saj je bilo že toliko koč otvorjenih, a še na nobeni otvoritvi ni bilo toliko občinstva. Ali je morda pripomogla k taki udeležbi bližina koč ali pa domača artilerija, ki je s svojim kanonom zbijala vso noč luknje v zrak in plašila domače in divje živali daleč naokrog? Že prejšnji dan popoldne sta odšla iz Mestnega trga Blaznikov Tone in Kuferšmidov Janez z dvema mulama, obloženima s topom na dveh kolesih in municijo. Seveda sta vzela s seboj tudi tekočo municijo za borbo proti žeji. In če bi bila ta žeja majhna in če bi ne bilo tega nesrečnega Gabrovega, bi bilo šlo po sreči. Seveda sta se tu morala malo odpočiti in tudi živali sta se jima smilili. Muli sta se pasli, topničarja pa izpirala suho grlo. Po izdatnem počitku in oddihu sta z mulami srečno rinila naprej in proti vrhu se jima je pripetila nesreča. Z mule je padel zaboj s črnim smodnikom. Zaboj se je razbil in smodnik se je raztresel, tako vsaj sta se zagovarjala. Očividci pa so pravili, da se je smodnik raztresal že od Gabrovega dalje, le da artilerijca tega nista mogla opaziti, ker sta se preveč trdno držala mul za rep. Na vrh sta prišla cela in tudi muli nista bili preveč obtolčeni po kolenih. Tudi top je bil cel, le vojaka sta imela precej obtolčene in smešne občutke. Po dobrem oddihu in okrepčilu sta pričela nabijati ubogi top, da so se v Loki tresle vse šipe in je odmevalo tja v Karavanke in Kamniške planine. Bali smo se, da bo top razneslo in bomo morali sorškemu župniku kupiti novega, a na srečo se to ni zgodilo. Tudi bengalična razsvetljava je opravila dobro svojo nalogo. Tja do Kranja in še naprej so jo videli in nekateri so mislili, da gori komaj dograjena koča na predvečer otvoritve.

Otvoritvena slavnost se je pričela ob 10. uri dopoldne. Slavnostni govor je imel Rudolf Andrejka, ki je bil prvi predsednik škofjeloške podružnice. Nato je ing. Šabec, predsednik gradbenega odseka, odprl kočo in predal ključe prvemu gospodarju in blagajniku Avgustu Potočniku.

Hud je bil ta dan za prireditelje in sodelavce, vendar se je naš blagajnik smejal od vsega srca, ko je prešteval dobiček. Tudi vsi drugi smo bili zadovoljni z uspehom veselice, čeprav smo od utrujenosti kar cepali po klopeh. Vendar je bilo treba še vse urediti, kajti oskrbnica bi tega ne zmogla niti v tednu dni. Šele proti večeru so prireditelji, sodelavci in pridne sodelavke zapuščali kočo z namenom, da jo kmalu ponovno obiščejo.

Kdo je imel največ zaslug pri gradnji koč, je težko reči. — Člani gradbenega odseka, obrtniki in vozniki, darovalci in delavci, pripadniki vojske in markacisti pa tja do zadnjega nosača in popravljalca potov — vsak je storil vse, kar mu je bilo mogoče. Le škoda, da večino graditeljev lubniške koč že krije črna zemlja. Naj jim bo na tem mestu izrečeno hvaležno priznanje!

Kmalu po otvoritvenem dnevu so geometri postavili vrh Lubnika triangulacijo. Med njene tri stebre je oskrbničin brat Koritnik namestil klopi in mizico. To postojanko je ovekovečil Otujačev Franci, ki je dosegel rekord v hitrostni hoji na Lubnik, saj je rabil z Mestnega trga do vrha nekaj manj kot eno uro. Krstil je to postojanko in je z velikimi črkami napisal v vrh triangulacije »Kavarna Mažuc«.

Ko sem se po vojni vrnil iz pregnanstva v svoje rodno mesto, mi je prvi pogled ošinil vrh Lubnika, toda koč nisem opazil. Povedali so mi, da je bila na predvečer Hitlerjevega rojstnega dne požgana do tal. Takoj prve dni po vrnitvi sem obiskal Lubnik in našel samo zidani podzidek in na njem izgorele

žeblje, ki so ležali v vrsti kot postrojeni nemški ubijalci. Naokrog je ležalo vse polno razbitega eternita, ki je pokrival uničeni plod naših žuljev in pa prelito kri oskrbničnega sina Jožeta.

Mladi rod pa je zavihal rokave, pljunil v roke in sezidal na istem mestu novo, večjo stavbo, pravo palačo v primeri s prejšnjo majhno leseno kočo.

To, dragi bralci sem napisal, da bi se ohranil spomin na graditelje stare koče na Lubniku in na kočo samo. Nisem navajal datumov, tudi se nisem strogo držal vrstnega reda dogodkov, navesti sem hotel samo dejstva in če morda ni komu kaj všeč, naj mi dobrohotno oprostí.

Razgovor s prof. Ivanom Šumljakom

Kako ste prišli do zamisli transverzale, kaj vas je nagnilo do tega?

Slovenci svojo ožjo domovino kaj slabo poznamo, čeprav je tako lepa kot malokatera na svetu. Poznamo pač Blejsko jezero, Postojnsko jamo, Triglav in še nekaj lepih krajev. Koliko ljudi pa ve za Robanov kot, za Cerčniško jezero, za Kras in njegove zanimive pojave, za Dolino gradov, Slovenske gorice in za številne druge bolj skrite lepote slovenskega sveta? Dokaj let sem poučeval zemljepis in vem, koliko knjižnega znanja si pridobi učenec pri tem predmetu. Res je, Indije in Niagare si ne moremo kar tako ogledati, niti Pariza ali norveških fjordov; Slovenijo samo, ta naš rodni svet, bi pa že mogli bolj temeljito spoznati. In to ne samo iz knjige ali bežno iz vlaka ali avtobusa, ampak z natančnim ogledom posameznih krajev, predvsem s pešačenjem. Saj naš človek pravzaprav rad hodi. Treba ga je le spraviti na pot.

Po vojni sem po Pohorju precej markiral. Pri tem lepem, toda bolj samotnem delu ima človek dovolj časa za razmišljanje in razglabljanje. Nekega dne sem počival na Črnem vrhu. Oddahnil sem se; pot od Maribora do Slov. Gradca je bila obnovljena, na novo markirana. Če stopiš v Mariboru na to pot, prideš čez dva dni v Slovenj Gradec. Pred seboj sem imel lep razgled na del slov. sveta: Plešivec, Smrekovec, Savinjske planine, del Karavank, v ozadju košček Julijcev. Prišla je misel: Kaj če bi vse te kraje zvezali z eno samo markirano potjo, ki bi šla kar dalje, preko vsega slov. ozemlja, zopet nazaj do Maribora! Rodila se je zamisel slovenske transverzale. —

Zamisel sem napisal in poslal pismo na Zvezo. Tam so predlog sprejeli. Transverzala naj bi šla približno takole: Maribor — Pohorje — Plešivec (Uršlja gora) — Smrekovec — Raduha — Savinjske oz. Kamniške planine — Karavanke — Julijske Alpe — predalpski svet — Nanos — Postojna — Kočevsko — Gorjanci — Dolina gradov — Bohor — Boč — del Slov. goríc — Maribor. Pot naj bi bila posebej označena, to se pravi, pri vsaki markaciji naj bi bila številka 1. Kdor jo prehodi in to tudi dokaže, naj dobi od Zveze poseben častni planinski znak.

Kako so transverzalo realizirali?

Lotili so se dela. Najprej je bilo treba določiti dokončno traso poti. Na določenih mestih je Zveza namestila posebne transverzalne žige in izdala zanje posebno knjižico. V kratkem bo izdala tudi Vodnik po transverzali. Ta bo obsegal splošni oris pokrajine, nadrobni opis poti in dobre zemljevide.

Urejuje ga Vilko Mazi. Ideja transverzale se je hitro porodila, njena uresničitev pa je zelo težko in zamudno delo. Ni šlo vse tako gladko, kot bi človek mislil. Markacijski komisiji pri Zvezi in njenemu delavnemu in energičnemu vodji tov. Živojinu Prošencu je naredila transverzala marsikatero preglavico. Njemu in pa posameznim društvom se je zahvaliti, da je prvi del transverzale od Maribora do Postojne urejen.

Koliko ljudi hodi za sedaj po transverzali?

Transverzalnih knjižic je bilo prodanih nad 2500 (druga izdaja!). Toliko ljudi verjetno za sedaj hodi po transverzali. Časovno ni omejena, pot lahko napraviš v dveh mesecih, ali v 5 ali več letih. Na Pesku na Pohorju se je v preteklem letu zglasilo po izjavi oskrbnika skoraj 500 transverzalistov. Vso pot od Maribora do Postojne je dosedaj prehodilo 18 ljudi. Vsi so dobili častni planinski znak. Prvi je vso pot prehodil in dobil znak št. 1 Srb Pašić.

Ali ste zadovoljni z izvedbo zamisli?

Kaj ne bi bil! Saj stalno srečujem na transverzali vesele ljudi, skupine in posameznike, stare in mlade, ki so se odločili, da preživijo del svojega dopusta na tej poti. Z mnogimi se zapletem v razgovor, vsi so navdušeni. Transverzala jih je zvabila na dolgo pot, s katere se bodo vrnili zdravi, ponosni in z bogatim znanjem. Ko bo »Vodnik« v njihovih rokah, jim bo seveda lažje.

Kaj vam ni všeč?

Ponekod še ni dovolj smernih tabel, posebno na križiščih in odcepih. Tudi oštevilčenje markacij je včasih preredko. Pravzaprav naj bi bila številka 1 pri vsaki markaciji. »Vodnik« bo seveda marsikatero nevšečnost odpravil. Da bi le že kmalu izšel! Transverzalisti naj bi sproti obveščali Zvezo o vseh nepravilnostih. Pravijo, da izginjajo celo žigi na vrhovih. Ali ni to sramota?

Kako gledate na razne društvene, interne transverzale?

Transverzala naj bo le ena. Potem ima svoj poseben pomen. Zanja se že zanima tudi inozemstvo. — Če pa markirajo posamezna društva na svojem teritoriju tudi daljša pota, je to treba le pozdraviti. Saj je namen PD voditi svoje člane v prirodo in jih telesno in moralno krepiti. In kje se človek bolj okrepi kot v prirodi?

Ali se bo transverzala nadaljevala po Dolenjski in Štajerski v obliki kroga?

Zaenkrat gre, kot sem rekel, od Maribora do Postojne. Sedaj se je treba nekoliko oddahniti in nabrati izkustev. Primorci so predlagali, da bi se nadaljevala transverzala do Kopra. To je lepa zamisel, vendar niso poslali obljubljenega prispevka za Vodnik. Ali bo šla transverzala do Dolenjski in Štajerski in se zaključila zopet v Mariboru, ne vem. Morda pozneje, čez nekaj let. Tedaj bi bila krog, ki nima nikjer ne začetka ne konca. Vsekakor je na letošnjem zboru markacistov, kjer sem ponovno sprožil misel nadaljevanja, večina delegatov glasovala proti. Tudi sami Dolenjci so bili proti. Prepričan pa sem, da bo čez nekaj let transverzala po prvotni zamisli izvedena. Transverzalist bo potem spoznal vse tipične oblike naše domovine, ne samo visoke gore, ampak tudi sredogorje, gričevje, doline, skratka ves slovenski svet, kakršen je. —

Vaši nazori o markiranju potov?

Markacije so potrebne, posebno v gozdnih predelih. Knafličeva oblika markacije je zelo posrečena in menda najboljša rešitev. Biti mora samo dovolj

velika in na pravem mestu. Markacist mora biti nekoliko praktičnega psihologa, ki ve, kam da markacijo. Večkrat zanemarjajo posamezna društva smerne table. To povzroča turistu težave. Včasih uporabljajo za markiranje barve slabše kakovosti, ki hitro obledijo. Pri Zvezi dobijo zelo dobro, posebej za markiranje pripravljeno barvo. —

Kaj mislite o »rekorderjih«?

Vsak naj hodi, kakor hoče, ta hitro, drugi počasi. Čital sem tisti Prosenčev članek o rekorderjih. Tudi take planince poznamo, kaj si hočete, ko pa živimo v dobi rekordov. Le ne vem, kam se ljudem tako mudi. Večina turistov pa le hodi počasi.

Mlajšim turistom, ki na transversali spoznavajo svojo domovino in jo tako rekoč zase šele odkrivajo, bi dal na pot nekaj nasvetov. Če se vsaj enega oprimejo, bo kar dobro.

1. Preden stopiš na pot, se duhovno pripravi. Prečitaj kako delo o Pohorju (Koprivnik), o Kamniških planinah (Seidl), enega izmed številnih opisov Karavank ali Julijskih planin itd.! Prebiraj stare Planinske Vestnike! Posvetuj se o nameravani poti s svojim učiteljem zemljepisa in z izkušenimi planinci!

2. Načeloma hodi počasi! Tudi počasi se daleč pride. Pri tem opazuj! Ne glej samo v daljavo, tudi svet pod tvojimi nogami je lep in zanimiv. Ali poznaš vsako ptico, ki te nekje skrita pozdravlja, ali jo poznaš po glasu? In poznaš metulja, hrošča, kamen, na katerem stojiš? Dostikrat postoj, glej, poslušaj!

3. Ali znaš risati? Nekoliko že. Riši, prijatelj, vse si nariši v svojo skicirko! Razvalino, zanimivo kmečko hišo, staro cerkev, rogovilasto bukev, človeka, ki ga srečaš, to te bo oplemenitilo in ti dalo mnogo veselja še v poznih letih. Ali pa vsaj fotografiraj! Tudi to je nekaj. Toda risanje je več. —

4. Vse si zapisuj, da boš znal svojim prijateljem kaj povedati, kdaj pre-davati, da boš lahko kaj napisal za časopis, za Planinski Vestnik! Zapisuj prijetne in manj prijetne dogodke, svoje misli, ki se zbudijo na poteh.

5. Pozdravljaj in mnogo govori z domačini, ki jih srečaš. Spoznal jih boš, spoznal človeka z gore, iz doline, videl, kako misli, kaj ga teži, kaj veseli. Spoznal boš človeka, ki pripada k istemu ljudstvu kakor ti sam. Videl boš, kako mu teče jezik, ali je pri tem spreten ali neroden. Pazi na narečne oblike, kako isto besedo n. pr. mleko, kruh, meso v raznih krajih izgovarjajo. Kako izgovarjajo samoglasnike in polglasnike. Kakšne izraze uporabljajo, recimo za besedo lep (zauber, fejest, šikan, čeden, zal itd.). S tem boš spoznal samega sebe. — Poslušaj, kako pojejo! Zapisuj neznane pesmi, pravljice, pripovedke. Morda odkriješ kaj novega. Zanimaj se za zgodovino krajev, skozi katere hodiš! Glej, kako so ljudje oblečeni, kakšno poljsko orodje uporabljajo, kako spravljajo seno s planine, kakšne so hiše zunaj in znotraj in zakaj so take. Na vse to glej, vse je zanimivo, vse te bogati! Zbiraj kamne za svoje mine-raloško zbirko pa tudi rastline za herbarij, liste raznih dreves, in vse, kar te posebej zanima!

6. Imej pri sebi zemljevid, kompas, uro in tudi daljnogled, čeprav vem, da imaš dobre oči. Posebno važen je kompas! Tudi lepa knjiga za oddih naj najde mesto v tvojem nahrbtniku!

7. Bolje je, če ne hodiš sam. Dva vidita več. In tudi pomagata si lahko v nepriliki. Le v družbi lahko gojiš tovarštvo in spoznaš prijatelja.

8. Bodi skromen v jedi in pijači!

9. Ne pozabi doma dobre volje, optimizma in vere v svojo moč. Vse to ti pride na poti presneto prav.

10. In še enkrat: prijatelj, hodi počasi! Transverzalo res lahko opraviš v enem mesecu, hodi pa rajši 5 let! Potem boš imel več od nje, mnogo, mnogo več. Častni znak te bo že počakal.

Še več nasvetov bi ti lahko dal, ali preveč nasvetov nikoli ni dobro. —

Tudi iz teh nasvetov lahko spoznamo, kakšen namen ima transverzala. Ko bo prehodil naš človek to dolgo pot, se bo vrnil telesno in moralno okrepljen, njegovo znanje o domovini bo znatno razširjeno, resnično, njegova ljubezen do domovine pa poglobljena. In to je glavno. —

Morda si bodo napravili tudi Hrvatje svojo transverzalo in Srbi svojo! Morda Bosanci, Makedonci in Črnogorci! Kdor bi prehodil vse, bi nadrobno spoznal vso Jugoslavijo. Njega bi opravičeno odlikoval sam Savez. Ali bo kdaj prišlo do uresničitve te zamisli? Kdo ve?

OPOMBA UREDNIŠTVA:

Spričo velikega zanimanja za transverzalo in spričo pomembnosti te zamisli smo se obrnili na prof. Ivana Šumljaka iz Maribora z nekaj vprašanji. Prof. Šumljak je početnik slovenske transverzale.

Svet okrog Ravni

BORIS REZEK

Iznad strehe zapuščenega ovčarskega stana vrh Žrela se je dvigal tanek slop dima v bledeče nebo s stenami okrog. Sence grebenov so temnele po krnicah in se zgoščale v prosojni mrak. Z njim je nastajala tudi tišina.

Žuborenje vode izpod snega je potihovalo, tu pa tam je še klopotnil zvonec od trope jarcev na Vodinah in hladno je potegnil veter od plazov.

V stanu se je bil razgorel ogenj. Migotajoči odsevi so silili med škodlami in po zevajočih špranjah med tramovi, na plano.

Poždel sem še ob zublju na razsutem ognjišču v tem zavetju, ki so mu ostala le še razdrapana streha in trhle stene brez vrat. Nekdanji ovčar se je jedva mogel obrniti med njimi. Tri korake po dolgem in dva počez; samo sključen je mogel do pograda, kjer je prebijał svoje samotne noči.

Nič ni ostalo za njim in njegovim življenjem. Nekaj lončenih črepinj se še sveti na tleh med razhojeno črnico, mah v špranjah med tramovi je preperel in ostanki pograda so sprhneli. Iz senc, ki jih ne dosega plapolanje ognja, se s čudnimi obrazi sveti trhlina.

Na planem je že gosta tema. Zgoraj v ostenju udari padajoči kamen in plazič zropota po žlebovih z oddaljenim bobnenjem.

Z ruševjem sem si postlal na tleh in, ko ležem, vidim med razmaknjenimi škodlami zvezde. Prisluškujem kapljajoči rosi ter prišepetavanju nočnih vetrov, ki se pode po goličavah.

Ves dan sem se potikal zgoraj pod stenami Štruce in Dolgega hrbta. Kjer koli že sem hotel priti gor na greben. Poskušal sem po nekem kaminu v stebru Štruce, pa sem se moral špustiti po vrvi nazaj v grušč, ker je zagozdena skala zapirala prehod, in tudi drobna lašta, ki je držala okrog roba, se je izgubljala v šipastih plateh.

Zaman bi sam poskušal priti tam čez. Nemara je tudi v vsem grebenu med Štruco in Dolgim hrbtom komaj kak prehod. Navpični zidovi prepadajo v dno in črnikasto skalovje zagraja samotno krnico s posutimi snežišči v dnu.

Sparjeni dan je na noč moral prinesiti dež. Komaj sem usnul, se je nanaglem zgoraj v robah iztreskala nevihta. Skoraj so po grapah zabučali hudourniki in kamniti plazovi so se vdirali v stenah.

Skozi razdrapano streho je jelo liti v bajto, žerjavica je ugasnila. Zavil v dežni plašč sem čepel v kotu, dokler me ni povsem premočilo in ko se je blišč unesel, mi ni kazalo drugače, kakor da se skozi Žrelo prebijem do kože.

Luči nisem imel in v gosti temi, ki jo je le tu pa tam presvetila kakšna zvezda, sem taval v globel. Slišal sem, kako je še vedno treskalo kamenje dol na snežišče, čez katerega sem moral. Postajal sem in si svetil z vžigalicami, dokler mi niso pošle, in toliko da v dnu nisem obtičal. Le plaz se je medlo svetil v temi, prav tipal sem po stopinjah čezenj, okrog pa je sikalo kamenje in cmokaje udarjalo v razmočeni srenec.

Prišel sem čez, a za trdno sem vedel, da v takem ne pojdem nikoli več čez Žrelo. Ne, niti v najlepšem vremenu ne; tako sem ga imel do vrha. Morda je bil ta doživljaj in, ker sem v Češki koči obležal v vročici, tisto, da me dolgo ni bilo več na Ravni, čeprav sem bil mnogokrat po vseh vrhovih tam okrog. Ko sem posedal na kašnem robu in sem gledal dol na Češko kočo, se mi je vračalo v spomin, kako sem takrat prišel v njeno zavetje.

S težavo sem prebudil oskrbnico, ki se me je vsega premočenega prav prestrašila, pa se je potem tembolj zavzela zame, ko je videla, da z menoj ni vse prav. V koči takrat ni bilo nobenega drugega gosta. Le redki so prihajali semkaj, tako bolj spotoma in desetletja, odkar je bila postavljena, so se je komaj dotaknila.

Tam so bile še stare spominske knjige s podpisi prvih obiskovalcev. Mir in tišina sta vladala nad Ravnmi, vendar so se na poti na Grintovce neprestano vrstile nesreče. Vedno je zdrsnil kdo na snežiščih, v steni pod Mlinarskim sedlom in razvpita je bila tudi Kremžarjeva pot čez Kočno.

Iz sten v zatrepu Ravenske kože in pod Ravnmi je tudi redko odmevalo zabijanje klinov. Izza mojih dni, ko nisem več prišel v Češko kočo, so večinoma Nemci obplezali Štruco s severa, severozahodno steno Dolgega hrbta in Grintovca, toda to so bile le manjše naloge, ki me niso vabile. V navpičnih zidovih grebena Dolgega hrbta pa so bili tako vsi poskusi zaman.

Zato bi morda še dolgo ne prišel na Ravni, ko bi nas nekoč v Bistrici ne doletela novica, da se je pod vrhom Grintovca nekdo ponesrečil. Bilo je že pozno v jeseni, vrhovi so bili oprhani z novim snegom in rezek hlad je vel v dolino.

Pomagati je bilo treba, kajti ponesrečenec bi le težko prebil noč na planem, zato smo bili v poldrugi uri že na Kokrskem sedlu, v dveh nadaljnjih pa po temi vrh Grintovca.

Prav rezalo je čez greben. Vse razgrete od prestanega napora nas še ni zeblo, ko smo prispeli na vrh. Nihče nam ni vedel povedati, kje se je pravzaprav nesreča pripetila. Klicali smo in dajali signale z lučjo, toda nobenega odziva ni bilo v gluhi nočni tišini, le naši glasovi so raztrgano odmevali iz globeli Ravni, ostenja Kočne in Dolgega hrbta... Če je bil ponesrečenec še živ, bi nas moral slišati, le če morda ni imel moči, da bi nam odgovoril. Na slepo ga nam ni kazalo iskati in v temi je bilo tudi nemogoče.

Kmalu smo pričeli drgetati od mraza. Iskali smo zavetja med skalami in se zavijali v odeje, a vedno težje je bilo čakati na svit. Šklepetali smo z zobmi in poskakovali, pa se nismo mogli ogreti. V lekarni, ki smo jo prinesli s seboj, je bila med drugim tudi steklenica etra. Srebnil sem ga par kapljic, peklensko je žgalo, pogrelo pa je, da so za menoj poskusili tudi drugi. Samo eden je

srknil nekoliko preveč; vzelo mu je sapo, da je začel poskakovati kot obseden in postalo mu je vroče, da se je ves zasolzen od hudega sesedel.

Za nekaj časa smo bili dobri, skoraj pa nas je spet pričelo tresti. Čas se kar ni hotel premakniti, mraz pa je postajal vedno hujši. Z etrom si nismo smeli več pomagati, ker ga je bilo treba hraniti za pravo potrebo, zmrzniti nam pa tudi ni kazalo.

V sili smo razbili triangulacijo in zakurili z letvami, ki so bile postavljene na betonskem stebru na vrhu.

Vseh šest, kolikor nas je bilo, se nas je stisnilo okrog malega ognja, ki se je počasi razgoreval. Ta samotni zubelj sredi nočne teme so videli od bivaka pod Skuto, z Jezerskega in iz Bistrice in marsikdo je takrat ugibal, kaj pomeni ta kres vrh Grintovca. Mi pa smo tuhtali, kjer bi utegnil biti ponesrečenec. Če se je ponesrečil na poti v Dolce ali proti Mlinarskemu sedlu, ni mogel biti daleč. Snežišč v tem poznem času tod ni bilo več, da bi kam zdrsnil, razen, če ni kje ob Malem Grintovcu padel sam v steno.

Ob svitu smo se razdelili. Trije smo odšli po stezi v Dolško škrbino, trije pa proti Mlinarskemu sedlu. Vendar nikjer ni bilo nobenega sledu, ne odziva na naše klice. Le v Dolški škrbini je bila v grušču pod studentcem nekakšna sled v steno Grintovca. Po vrvi sem se spustil vanjo na izpostavljen rob, a nič ni bilo videti na gladkih plateh ne na snežišču v dnu.

Oni trije so prav tako pregledali vse robove, pa niso nič našli, tako da smo pozno popoldne morali odnehati.

Vrnili smo se na Kokrsko sedlo, komaj pa smo dodobra izdelani polegli na skupnem ležišču, so nas prebudili z novico, da je ponesrečenec v severni steni Grintovca, nekoliko nad snežiščem in desno od poti z Gornjih Ravni na Mlinarsko sedlo. Gorniki, ki so prišli pravkar tam čez, so ga videli in govorili z njim. Poškodovan je, da ne more nikamor...

Zvedeli smo še, da je Hrvat in da je bil sam, ko se je zalezal tjakaj. Toda to so bile zdaj postranske stvari. Urno smo bili spet na nogah, toda razen ene same vrvi nismo imeli nobene druge plezalne opreme in spet se je bližala noč. Poleg mene tudi ni bilo nikogar, ki bi bil kdaj reševal v steni, a vso svojo opremo sem imel na Kamniškem sedlu.

Kakor je bilo gotovo, da bo ponesrečenec komaj prestal še eno noč, nismo mogli ničesar storiti zanj. Ostal sem tudi skoraj sam, ker so nekateri morali v dolino.

V naglici sem odšel v bivak pod Skuto, kjer so se še mudili nekateri tovariši in od tam poslal na Kamniško sedlo po svoje vrvi in kline ter po plezalce, ki so imeli tam tečaj.

Šel je v temi, opravil hudo pot, zjutraj pa se je sicer vrnil z opremo, toda sam, ker se plezalcem ni ljubilo reševati... O tri sto hudičev! Toda za pridušanje ni bilo časa. Pobral sem fante, ki so bili pri bivaku, čeprav so komaj kdaj plezali in v naglici smo jo udrli po bližnjicah na Mlinarsko sedlo.

Ponesrečenec je bil že tretji dan v steni brez pomoči. Drveli smo po poti navzdol, pa spet ni bilo nobenega odziva na naše klice. Menili smo, da je že umrl, ali padel v dno in se ubil. Ko pa smo pregledovali krajne poči nad snežiščem, nas je zdrznil slaboten glas...

Komaj 50 m više v steni je v nekem žlebu čemel človek, da ga precej nismo niti ugledali. Šele vrženi kamen nam ga je pokazal.

Trije smo se otvezli na vrv in naglo smo bili pri njem. Da, tretji dan je sedel tam z zlomljenima nogama in se upiral na roke, da ni zdrsnil. Ves čas

že ni usnul ne jedel in bil tudi brez kapljice vode. Kljub temu pa je bil še toliko pri moči, da je lahko govoril in povedal, kaj se je zgodilo z njim.

Pet nemških ujetnikov je pobegnilo z Rakeka, kjer so bili na delu. Ponoči so se prebijali čez gozdove h Grintovcem, da bi prišli čez mejo. Srečno so prišli na greben, prav tam, kjer pa smo našli ono sled v grušču pod studencem v Dolški škrbini, so se razšli, — oni počez nad steno, on pa sam navzdol.

Obut v navadne vojaške čevlje je plezal po plateh in se spuščal s police na polico, kjer je pač mogel dol.

Že blizu dna, samo dober raztežaj više, kjer smo ga našli, pa je zdrsnil. Odnoslo ga je kakih osem metrov, pa je še obstal, le ene noge ni čutil več. S poslednjimi močmi se je po rokah vlekel naprej, toda zdrsnil je znova in obležal z razbitim kolenom v dnu žleba.

Ko se je spet zavedel, je začul neke glasove in pričel klicati. Toda preveč je bil oslavljen, da bi se mogel še oglašati. Že pred nesrečo ni dva dni nič jedel, zdaj pa je bil že peti dan brez jedi.

Silna moč je morala biti v njem, da je tako vzdržal. Strašne so bile noči v strupenem mrazu, ko se ni smel niti premakniti, da ni omahnil. Ves čas ni bilo nikogar po poti, ki jo je videl pod seboj. Le zvečer so kratek čas svetila okna v Češki koči, potem pa je spet upal na jutro, da bo kdo prišel in da se bo vsaj malo spet ogrel v soncu.

Prepričan je bil, da je že na avstrijski strani in ko je prejšnje popoldne slišal neko družbo na poti, je vrgel svojo prazno čutaro v globino, da jo je opozoril nase. Ni ga razumela, pa si je pomagal s hrvaščino, ki jo je sicer, nenavadno za trdega Nemca, gladko govoril. Zvedel je, kje se nahaja, a mu ni bilo več mar. Noge so mu že odmrle, ni jih čutil, ko smo mu jih dali v opornice in ga po vrvi spuščali navzdol.

Ker smo ga okrepili s kondenziranim mlekom in čokolado in ker je lahko potešil silno žejo, si je med spuščanjem celo pomagal z rokami, da ga ni zadevalo ob steno. Povedal je še, da naših klicev z vrha Grintovca ni slišal in da je poslednjo noč vzdržal le zato, ker so mu oni gorniki s poti zagotovili, da pridejo reševalci gotovo ponj.

V dnu si je končno oddahnil, ko smo ga položili na nosilnico, ki so z njo ravno prav dospeli Jezerjani, ki so tudi zvedeli za nesrečo, a bi v steni težko kaj opravili, ker so imeli s seboj le vrv in nekaj klinov, ki se sicer rabijo za zavarovanje na potih.

Preveč smo bili zdelani, da bi šli nazaj na bivač in smo odšli prenočevat na Češko kočo. Jezerjani so odnesli ponesrečenca v dolino in ostali smo sami. Oskrbnica je povedala, da čez dan še pridejo kaki gostje, po večini letoviščarji z Jezerskega, ostane pa le malokdo. Torej se vsa ta dolga leta ni prav nič spremenilo. Res je bila zdaj zaradi bližnje meje zaprta pot proti Savinjskemu sedlu in Okrešlju; vendar je bilo vse kot prej, kot na starih slikah.

Vojna se ni dotaknila te kočice. Ostale so iste ozke postelje in druga oprava v češkem slogu. Tišina in samota.

Zjutraj nam je jesensko umiti dan razkazal silno ostenje nad krnico Ravni, — zidovje Dolške škrbine in Dolgega hrbta. Kljub poznemu času so bila še vsa vznožja obdana s snežišči. Sivo skalovje se je iz dna pelo v Grintovec. Rebra, stebri, svetlikajoče se plati, stolpi in škrbine na grebenih; vse je žarelo v soncu.

Zdaj sem ta svet videl drugače kot nekdanj, ko me je obvladal moreči vtis nočne poti skozi Žrelo in sem se v pustem dežju vračal domov čez Kočno in Grintovec.

Neznana ostenja s še neodkritimi potmi; velika temačna dever v kotu med Dolško škrbino in Kočno in prostrana širjava Dolgega hrbita, kjer greze stene nad Žrelo. Vse to je obetalo nova doživetja v tej malo znani pokrajini.

Ko je pominula zima in so se plazovi, ki izpod vrhov segajo prav v dno Ravenske Kočne, umaknili v vznožja sten, sem prišel znova z Jezerskega.

Nižinska pokrajina ob tesneh Kokre je vsa drugačna kot onstran ob Bistrici. Dvoje povsem različnih podob v istem gorovju! Kakor je onstran vedrina v mehkih, jedva vzvalovanih oblikah, tod zastirajo poglede mogočne širjave sten in temno zelenje smrek in macesnov preprega bregove z jasami.

Ves drugačen svet se pojavi iz somraka ob šumeči Kokri. Nenadejana ravan se odpre pod gorskimi vznožji. Cesta se po njej ovija še dalje in vkreber na Jezerski prelaz, gorska rajda se odmika in izgublja, odtod sredi vasi pa se pno razdrapani grebeni iznad gozdnatih obronkov v višavo.

Trate z redkimi, prosojnimi mecesni so v strmali. Prostorne hiše s škodlastimi strehami, kjer se je nekdanj košatila kmetška mogočnost, so še ostale izza časa, ko je bila vsa dolina v lasti nekaterih domov. Zvonci v stolpih na strehah so sklicevali posle in dninarsko žlot.

Ta starodavna ureditev je seveda preprečevala poselitev in je ohranila pokrajini nek svojevrsten nadih, saj je Jezersko še dandanes v glavnem le kopica hiš ob cesti, drugje pa je prvobitna samota — gozdovi, pašniki in košenice.

Težko obložena sva prišla s tovarišem v Češko kočo, ker sem nameraval v kakem tednu obrati smeri v Dolgem hrbitu in Grintovcu, pa tudi na novo poskusiti v severni steni Dolške škrbine.

Zvečer sem posedel pred kočo. Bilo je kot pred leti, ko sem pri bajti vrh Žrela zrl v gasneči, minuli dan. Studenec je požuboreval v grapi, zarja je prehajala v višnjeve sence. Svetle plati na grebenih so temnele in oblička gora so se zgoščala v sence. Naposled so nad tihotno krnico Ravni ostali vrhovi le še kot temna pregraja pred zamolklim nebom z redkimi zvezdami.

Nočno samotnost ob nemirno plapolajočem ognju, ki vzbuja misli in drami spomine, pa je zamenjala topla domačnost ob luči nad mizo.

Gore so ostale same v svojem snovanju pod nočnim nebom.

Razgreti večer po jasnem dnevu je prehajal v nemirno noč. Veter je popeval na grebenih in gozdovje je vršalo v globinah. Neusmiljeno je loputala oknica, ki je ni bilo moč pritrditi. Nič ni bilo s spanjem. Minuli dan se je vračal z vsemi malenkostnimi srečanji na poti, pogledi v višave, vedro pričakovanje, vse je počasi gasnilo v nejasno slutnjo.

Jedva se je vrtavalo okno v jutranji sivini. Nastala tišina me je vzdramila iz kratkega sna. Nočni vihar se je vnesel; pršava megla je ovijala macesne na planem in s kapa so plivkale težke kaplje. Nekje v meglah so žuborele vode.

Skozi zarosene šipe sem zrl v pusti dan, — v drugi in tretji... Spet sva ostala sama. Nič neznanega ni bilo več v koči. Slednja stvar je bila že do kraja ogledana; kaj bi še tod med temi lesenimi stenami, ko je splahnelo še poslednje upanje, da se bo kaj sprevedrilo!

V nadležnem dežju sva se vračala čez Mlinarsko sedlo. Vse gore okrog so tičale v gostih meglah. Enako občutje kot takrat, ko sem odhajal z Ravni čez Kočno in Grintovec, me je morilo. Ni mi bilo dano, da bi spoznal ta svet. Še vedno ne vem skoraj nič o njem; le slutim, da varno skriva svoje posebnosti in ne morem se iznebiti vtisa, da se bo takoj spremenilo najlepše vreme, če se bom le še kdaj pokazal na Ravenski strani.

Reševanje padlega soplezalca v steni¹

V knjigi Plezalna tehnika Marjana Keršiča-Belača beremo v poglavju pod naslovom Padci, na strani 77: »Vendar je treba v steni pri nekaterih padcih govoriti še o novem problemu: kako pomagati padlemu, če je poškodovan ali celo nezavesten od udarcev, če obvisi v nerazčlenjenem gladkem svetu plošč ali pod previsi in si sam ne more pomagati?« Na straneh, ki sledijo, je Belač razložil vse dotedanje načine reševanja soplezalca. Trenje vrvi v vponkah in ob skale pa skoraj vedno onemogoča izvedbo teh prijemov, zato sicer bistre zamisli nimajo zaželenih praktičnih veljav.

Skušali bomo opisati način reševanja soplezalca, ki je mogoč in uspešen povsod, kjer se da na varovališču zabiti vsaj en in to zanesljiv klin. Novi način je izpopolnitev ideje, ki jo je že leta 1939 opisal ing. Modec v Planinskem vestniku,² mi jo tu le dopolnjujemo z malenkostnimi, vendar bistvenimi spremembami.

Preden se bomo lotili tega opisa, bi radi kritično ocenili navezovanje in samovarovanje med plezanjem, namreč tista dva načina, ki ju uporabljajo pri nas plezalci v pretežni večini.

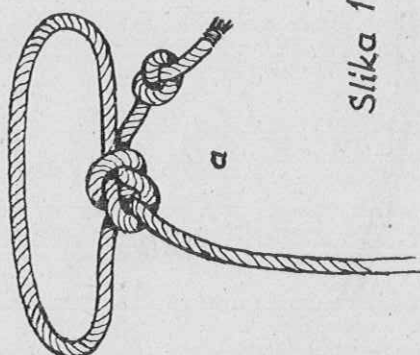
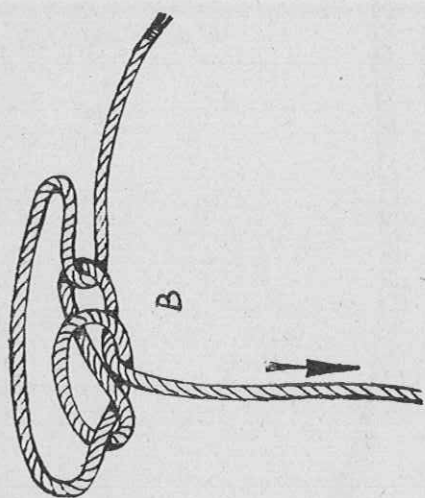
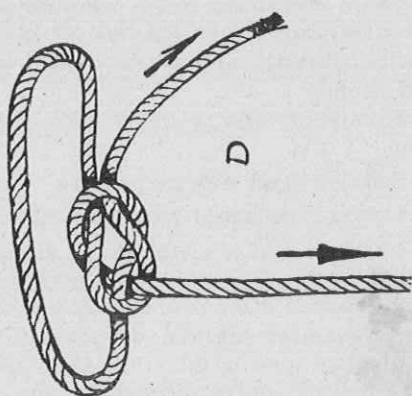
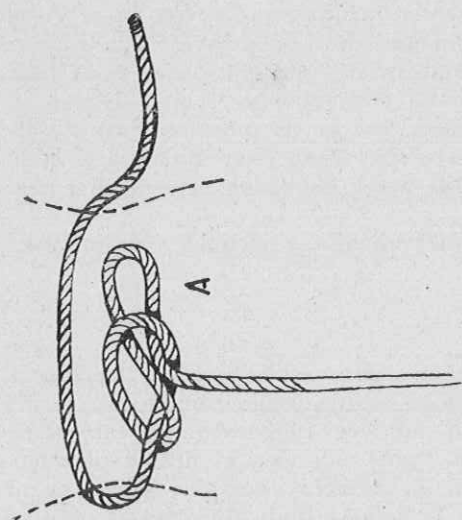
Rupko Godec je dokazal v svoji knjigi Vozli in v svojem članku v Planinskem vestniku (letnik 1955, stran 106), da je križni voz (M. Keršič) ali signalni voz (R. Godec) za navezovanje nezanesljiv in celo nevaren, ker se lahko sprevrže iz trdnega v drseči voz. Vzlic temu ga plezalci zaradi svoje inertnosti še vedno rabijo, čeprav tudi v drugih pogledih ni idealen. V svarilo navajamo dva primera, ko se je plezalcu J. B. in kasneje N. F. križni voz odvezal in klini so zleteli navzdol, na neverjetno srečo obema na stojišču. Že v Belačevi Plezalni tehniki je narisani nylonski voz, ki je popolnoma zanesljiv za vse vrvi in se da še tako zadržnjen s preprostim potegom hitro odvezati. Slika 1 nam pojasnjuje vse, za spremembo pa poskrbi polvoz; oba načina, a in b, sta enako dobra.

Zdaj k samovarovanju. Plezalci običajno varujejo sebe na varovališču tako, da vpno zanko vodniškega vozla v vponko varovalnega klina. Ta način bi bilo bolje opustiti. Dva razloga nas silita k temu. Vrv samovarovanja mora biti napeta, to nam uspe pri vodniškem vozlu le s poskušanjem. Dalje, zadržnjen voz težko odvežemo, še posebej takrat, če je varujoči prestregel padec. Znan nam je primer, ko neki plezalec ni mogel po padcu tovariša razvezati voz in si je celo s kladivom pomagal, seveda z žalostnimi posledicami za vrv.

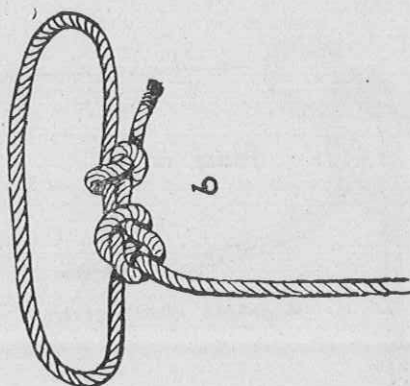
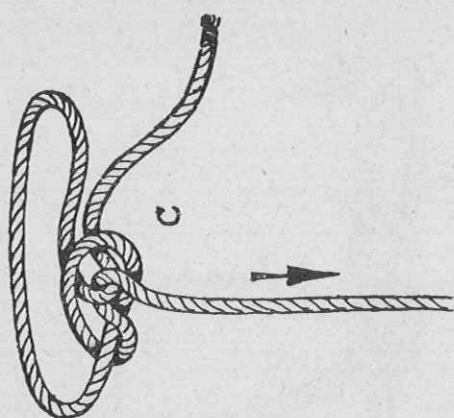
Predlagamo drug način lastnega varovanja, ki je prav tako zanesljiv, a brez navedenih pomanjkljivosti. Dinamično samovarovanje bi ga lahko imenovali (glej sliko 2). Vrv naj plezalec napne do varovalnega klina in jo tu zavrti v zanko; skozi njo naj potegne vrv, ki drži k pasu (pozor na izvedbo, slika 2, a), nastalo zanko pa vpne v vponko (slika 2, b) in vrv, ki gre k pasu, nategne, da se zanka zadrigne (enak način, kot ga bomo kasneje navedli za fiksiranje padlega plezalca). Ko bremeni klin varujoči plezalec (kar se običajno dogaja), opravlja voz svojo nalogo brez pripombe. Če pa bi obremenil varovalno zanko prvi plezalec (kar bi se zgodilo le v primeru, če bi

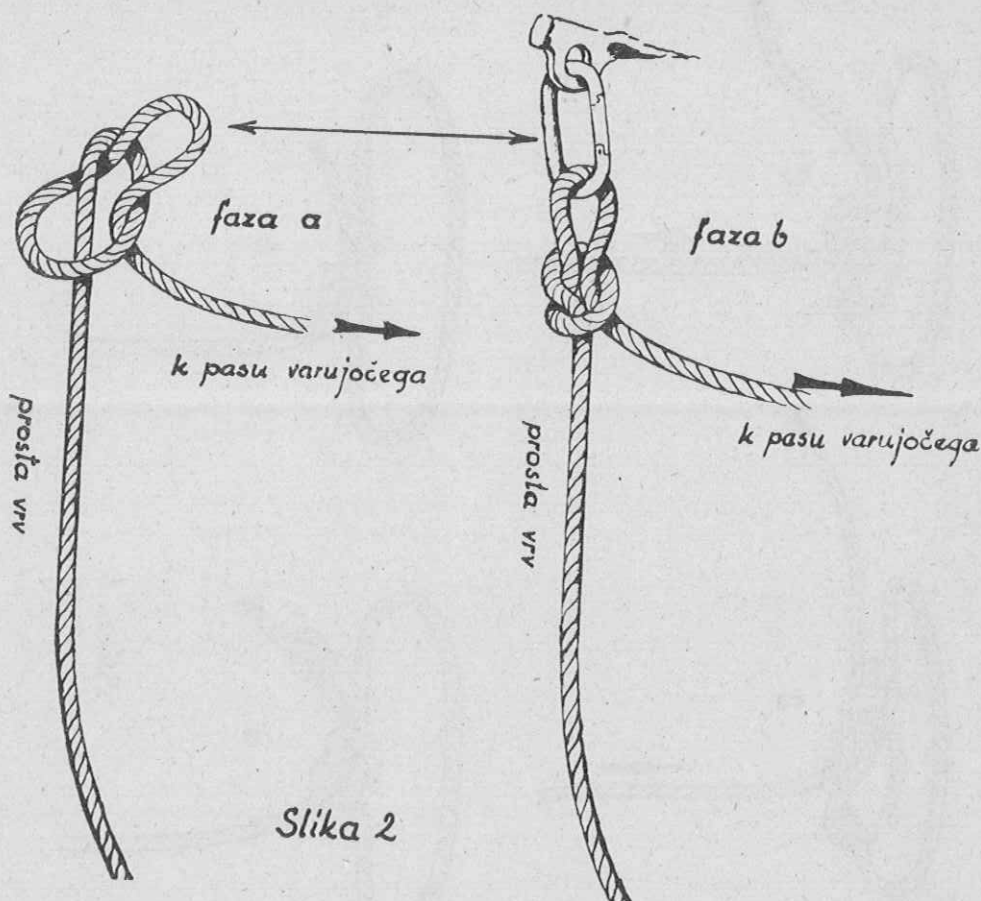
¹ Članek je le dopolnilo k Belačevi Plezalni tehniki. Tovarišu Belaču se toplo zahvaljujemo za nazorne slike, ki povedo več kot naš tekst, prav tako tudi za tehtne opombe, ki so odstranile marsikatero pomanjkljivost v besedilu.

² Vinko Modec, Nekaj novih doneskov k reševalni tehniki, PV 1939, 121.

Slika 1

Slika 2

padel raztežaj globoko in bi se vrv izmuznila varujočemu iz rok), bi se vozal (vsaj teoretično) zaradi izredne obtežbe pomaknil proti pasu varujočega. Učinek tega bi bil dvojen in nikakor ne bi bil škodljiv: del energije padca bi se tako na najnedolžnejši način paraliziral; razdalja varovalne vrvi med klinom in varujočim plezalcem bi se nekoliko skrajšala, kar pa ne more omajati plezalčeve stabilnosti (omenjamo pa, če bi se varujoči v taki, sicer možni, a le malo verjetni situaciji odvezal, bi moral narediti vozal, da konec vrvi ne bi zdrsel skozi zanko.)

Samovarovanja se rešiš tako, da izpneš vponko, raztegneš vrv in zanka izgine.

Sedaj k temi našega naslova.

I. faza: fiksiranje padlega soplezalca.

Varujoči ima na stojšču v doseg roke zabiti varovalni klin. V njem je vpeta edinole samovarovalna zanka. Plezalec varuje preko ramen. (To je pri prostih padcih [kjer ni vmesnih klinov] in tudi sicer najpravilnejše varovanje. Pogosto namreč plezalci v varovalni klin vpno tudi vrv, ki drži k plezalcu. Pri prostem padcu tako vsa teža zadene in bremeni varovalni klin [kar ni vedno dobro!], pot vrvi okrog varujočega je manjša [tudi nevarnejša], zato so

trenje in s tem možnost in hitrost ustavljanja manjši. Trenje v vponki pa ne prispeva mnogo k zaustavljanju padca. Pri prvem opisanem načinu prestrežejo padec najprej noge plezalca, potem šele klin, trenje okrog ramen je večje in manj nevarno).

Prvi plezalec je padel. Varujoči padec zadrži. Sedaj namerava fiksirati padlega, ki visi pod varovališčem.

Na vrvi, ki ni obtežena oz. gre varujočemu plezalcu preko ramen k padlemu, naredi varujoči plezalec petljo (glej sliko 3): obe vrvi stisne z eno roko, z drugo napravi zanko in potegne skozi njo vrv, ki gre navzgor k rami (pozor na izvedbo!). To krenjo plezalec brez večjih težav naredi z eno roko in s tem prav nič ne zmanjša trenja in ne poveča bremena drugi roki. Zanko varujoči plezalec (odslej dalje bomo pisali samo plezalec) vpne v vponko varovalnega klina, se previdno iznebi vrvi okoli ramen in prepusti težo varovalnemu klinu in zanki. Pri tem gibu ponesrečenec izgubi za kak meter višine, kar je neizogibno.

Če bi plezalec potegnil skozi zanko vrv, ki drži navzdol (glej sliko 3 in 4, bi vozel v vponki zdrsel (v praksi omiljuje to možnost trenje) in ponesrečenec bi padel še niže!

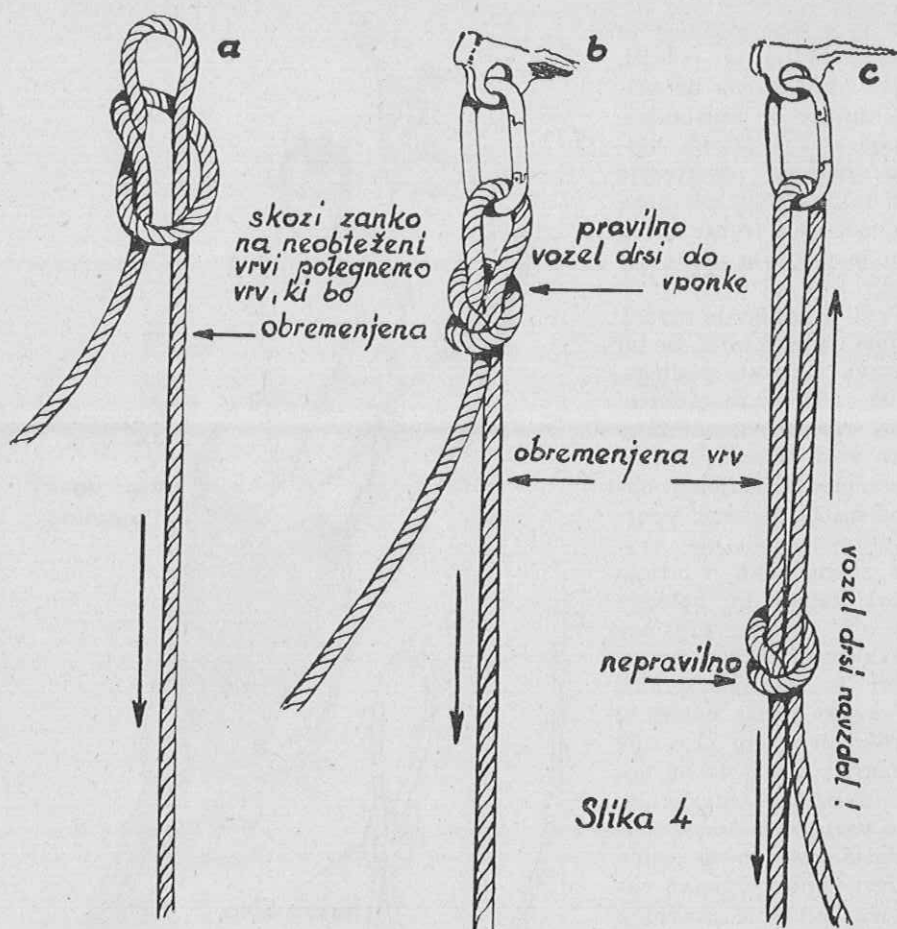
To je preprost in vsakomur mogoč način fiksiranja. Fiksiranje s Prusikovim vozlom terja atletskih moči in še je z eno roko komajda izvedljivo. Običajno je tudi pomožna vrvica takrat vsepovsod, samo v dosegljivi bližini ne.

II. faza: priprava dvigalnega sistema.

Plezalec zabije (po možnosti v vpadnici ponesrečenca) dober klin (nujen ni, tudi varovalni klin lahko uporabimo). Nato se začasno fiksira s Prusnikovo vrvico, se osvobodi samovarovanja in si odveže glavno vrv. Naveže se ponovno, vendar sedaj tako, da mu gre vrv tudi preko ramen (glej sliko 5): konec vrvi

Slika 3

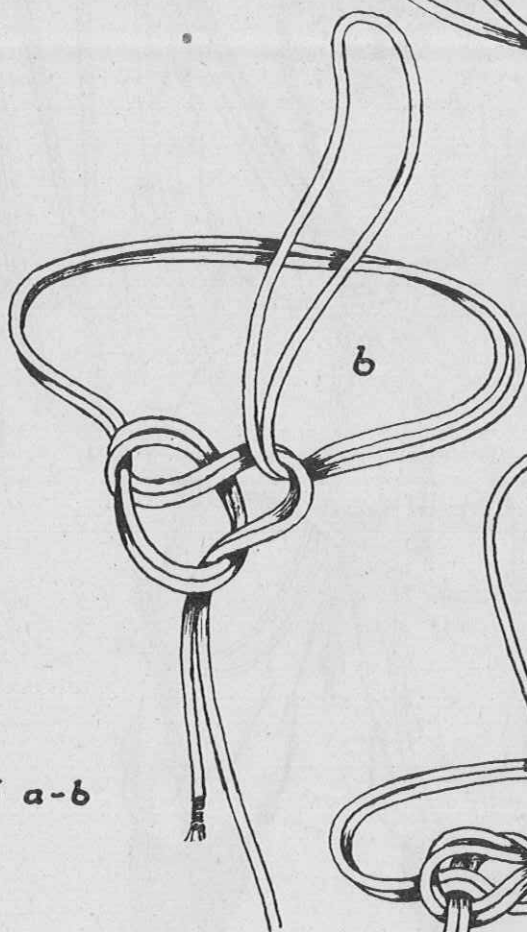
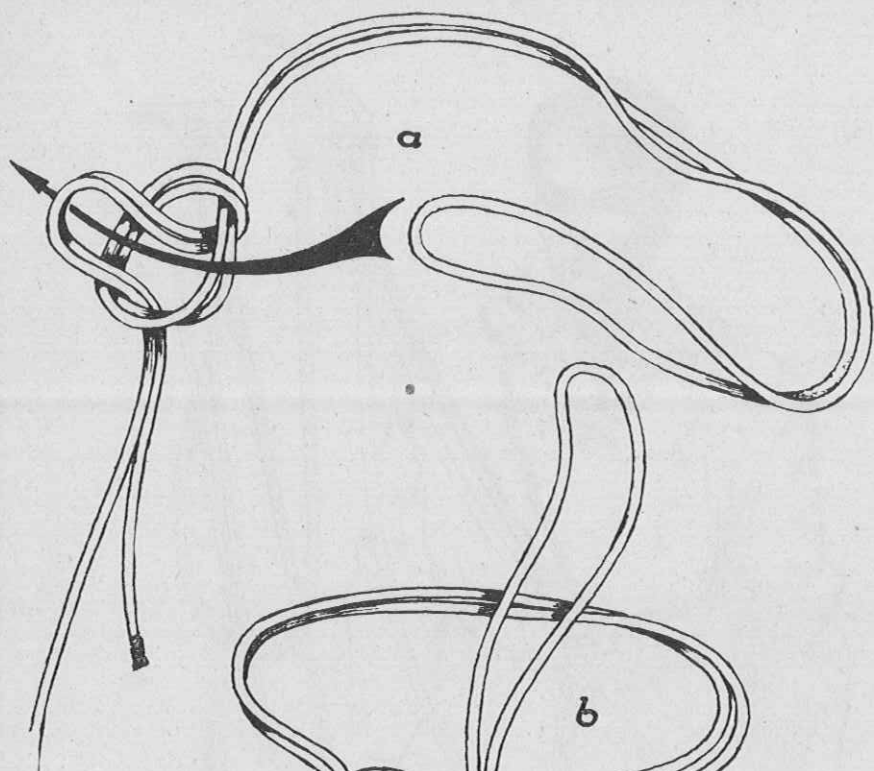

Slika 4

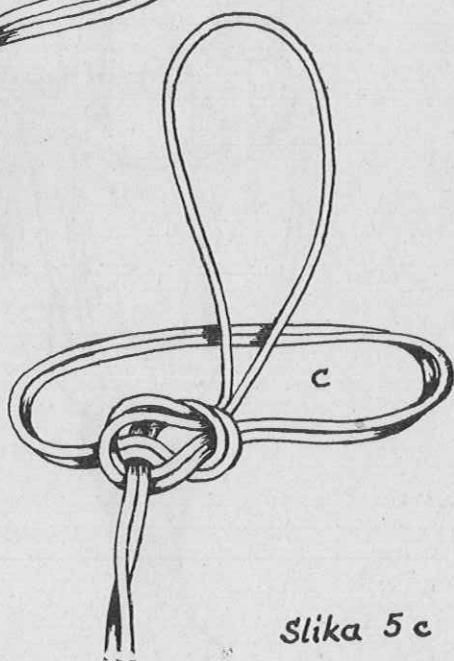
zapogne in se z dvojno vrvjo (dolgo dober seženj) priveže z nylonskim vozlom, preostalo zanko (slika 5 c) pa potegne preko rame.

Dalje: v novo zabiti klin (če tega ni, pa v varovalnega) vpne plezalec dve vponki (zadostuje tudi ena, vendar bo trenje večje) in si priredi dvojni škripec (glej sliko 6). Z razliko od onega, ki ga poznamo iz Belačeve Plezalne tehnike (glej tam, sliki 22 in 23), sta tu za pasom dve vponki. Vponka A (glej sliko 6) zajame obe vrvi, ki objemata pas, in tisto, ki gre okrog ramen. Druga vponka (B) je vpeta le v prvo, rabi za del škripčevja.

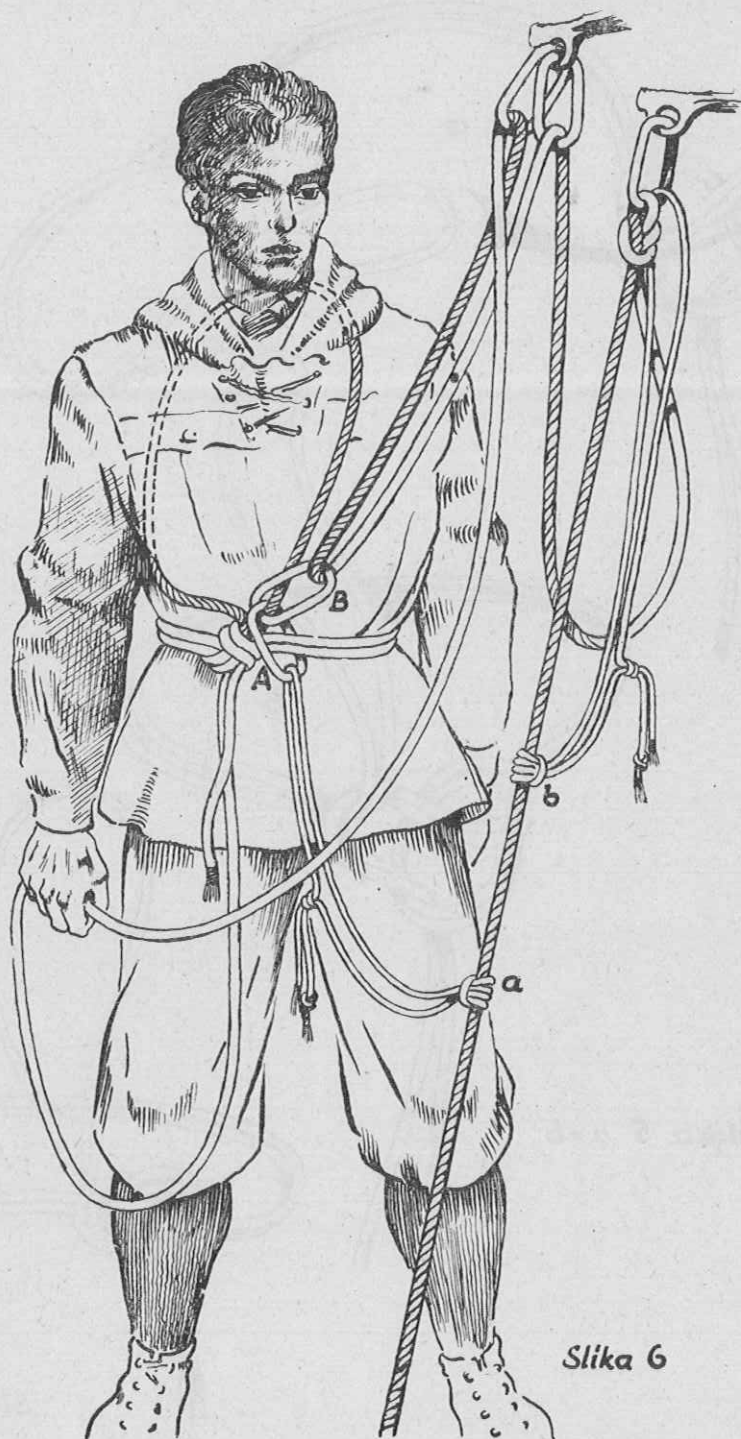
Dalje, na vrv, ki nosi ponesrečenca, pritrdi plezalec Prusikov vozlo (slika 6, b), drugi konec pa vpne v varovalni klin. Ta pomožna vrvica naj bo tako dolga, da je njen vozlo v primernem, za razrahljanje ugodnem dosegu na varovališču (kake 3 do 5 decimetrov bo verjetno dolga, odvisno je od medsebojne lege obeh klinov). Nato s Prusikovim vozlom pritrdi na obremenjeno vrv še eno pomožno vrvico (slika 6, a). Ta vozlo mora biti pod prvim Prusikovim vozlom. Konec te dvojne vrvice (dolge dober meter) plezalec zapne v vponko A (slika 6). Dvigalni sistem je s tem pripravljen za delo.

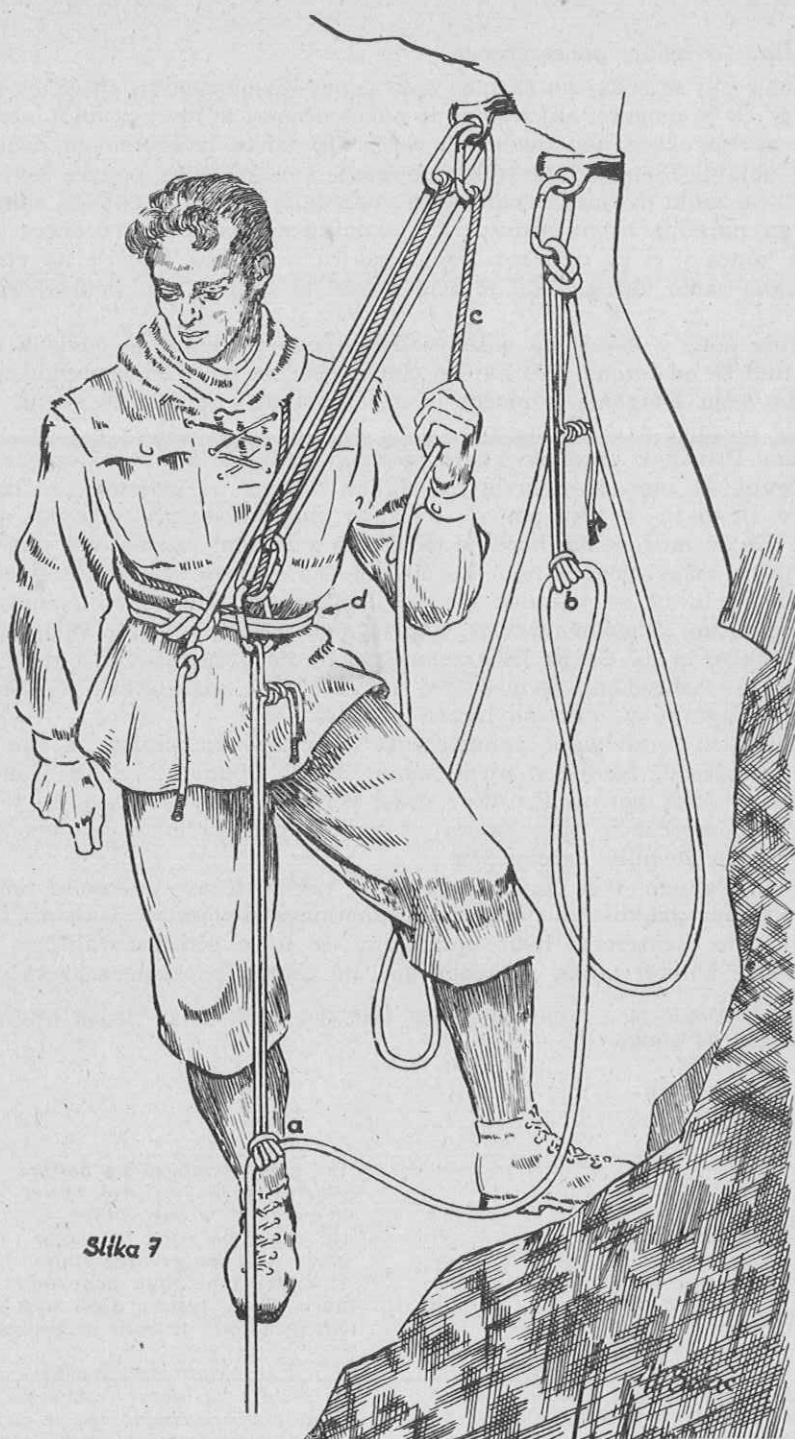
Slika 5 a-b

Slika 5 c

Slika 6

Slika 7

III. faza: dviganje ponesrečenca.

Plezalec naj se sedaj na škripcu spusti, potiskajoč spodnji Prusikov voz (slika 7, a). Če je mogoče, naj sestopi do ponesrečenca, in mu priredi s pomožno vrvico z zavoji okrog nog udobnejši sedež. To lahko izvedemo na način, ki ga je že objavil Planinski vestnik,³ preostala konca vrvic seveda zavežemo skupaj ali pa zanki dvojnega vodniškega vozla (glej Plezalna tehnika, slika 11), ki smo ga naredili že na varovališču, natakne na ponesrečenčeve noge, preostala konca vrvi pa ovijemo okrog pasu in zavežemo. Vise na vrvi, ki je privezana samo okrog pasu, je zelo boleče in tudi ogroža ponesrečenčovo dihanje.

Dolžina poti, v kateri bo plezalec dvigal ponesrečenca, je odvisna razen od vrvi tudi še od terena. Pot naj bo čim daljša, da bo v enem dvigu opravljeno delo večje. Dviganje je možno in uspešno tudi v previsnem svetu.

Ko je plezalec prišel v najnižjo lego, ki si jo je izbral za manevriranje, naj potisne Prusikov voz do konca navzdol. Sedaj prime z rokami za vrvi v škripčevju, ki omogočajo dvig (na slikah 6 in 7 so črtkane), se opre z nogami v steno in s skupnim delom nog in škripčevja dviga ponesrečenca. Ko se med delom hoče odpočiti, naj z rokami zagrabi vse štiri vrvi škripčevja in pokrči noge. Breme bo obviselo na škripcu. (Če bi ponesrečenec ležal globoko in bi se plezalec med dviganjem utrudil, lahko pomaga pri zasilnem počitku Prusikova vrvica, napeta med pasom in vrvjo škripca, glej sliko 7, točki c in d). Če pa hoče zmanjšati trenje v škripčevju, naj se upre z nogami in razbremeni škripec. Saj ponesrečenec visi hkrati na škripcu in (zaradi primerne vezave) na ramah plezalca.

Ko plezalec — dvigajoč ponesrečenca — prispe na stojišče, z eno roko zagrabi škripčevje; trenje v njem samo obdrži breme. Z drugo roko pa povzema vrv skozi zgornji Prusikov voz (slika 7, b) toliko časa, da je vrv, ki drži k ponesrečencu, spet napeta. S tem je ponesrečenec ponovno fiksiran, toda sedaj že bliže varovališču.

S ponavljanjem tega procesa je brez večjih težav vsakomur mogoče dvigniti padlega, lahko tudi popolnoma imobilnega soplezalca. Tudi pri večjih padcih je delo razmeroma hitro opravljeno, če je le pod varovališčem kake 2 do 3 metre kolikor toliko »spodobnega«, pa čeprav previsnega sveta.

³ France Avčin, Nov vrvni sedež, PV 1955, 304 (slike so tu napak oštevilčene in postavljene na glavo).

Martuljška tragedija

BRANKO SLANOVIC

(Ob obletnici)

O, Špik, ti siva, ostra skala,
mar pomniš, kadar maj se skloni
nad tvojimi prepadi in zakloni,
kako z življenjem so plačala
ljubezen tebi srca mlada, živa —
ljubezni te edino kriva?

Da, maj poljubljal bo dolino,
Martuljek bo kot prej šumel
in veter bo v goro vršel:
tja v noč bo nosil bolečino,
gorje treh mater brez sinov,
ki kletev tebi, Špik ponosni,
ne prošnja, lesk v očeh njih rosnih,
jih priklicali ne bodo iz grobov...

V led je ukleto Špikovo Srce,
ne ganejo ga mater treh solze,
spomin v brezčasje zanj se zlije,
po njem bo senca blede le ostala
pozabljene mladosti tragedije,
ko Srcu srca so se odzvala...

Stare in nove smučine po škofjeloškem hribovju

Za smučarja sem bil cepljen na Koprivniku v Bohinju. Iz tamkajšnje enorazrednice sem se leta 1928 podričnil v Škofjo Loko.

Škofja Loka ima v neposredni bližini mesta lepa in obširna smuška terišča.

Tu sem našel komaj 10 odraslih smučarjev, med njimi dr. J. Prešerna. Njemu velja zahvala, da sem postal smučarski učitelj. Posodil mi je knjigo »Die Wunder des Schneeschuhs«. Po tej filmski knjigi sem študiral Schneiderjevo arlberško tehniko. Pozneje sem se kot samouk javil v tečaj in opravil skušnjo.

Takoj po prihodu v Škofjo Loko sem postavil na smučke loško šolsko mladino. To delo ni bilo težko, saj je bila mladež odlično utrjena od poletnih izletov, ki jih je vodil neutrudljivi vzgojni delavec učitelj Horvat. Tudi učiteljica Albert je bila kot navdušena smučarka dobra pomočnica pri smučarskih izletih. Izletov res ni manjkalo, saj je ves svet porečja Selške in Poljanske Sore oblikovan za odlično smuko. Število odraslih smučarjev je raslo od zime do zime.

Z Debeljakom Vojtehom, predsednikom učiteljskega društva, sva s smučarsko razstavo navdušila učiteljstvo obeh dolin in organizirala smučarske tečaje po šolah takratnega loškega okraja.

Hodil sem od šole do šole po vsem Škofjeloškem hribovju kot potovalni smučarski učitelj. To so bili prvi takšni tečaji v Jugoslaviji. Obiskal sem pred in po vojni preko 30 šol, ki so vključile v smučanje vsa okoliška naselja. Ne morem se spuščati v nadrobnosti. Ugotovil sem, da smuči ne manjka, saj smuča 10% prebivalstva, manjka le vaditeljev, zato smo prirejali tudi tečaje za učiteljstvo in učiteljišnike Slovenije, ker so šole najbolj razširjene kulturne ustanove. Smuči so v gorskih vaseh prometno sredstvo. Šolski obisk se je močno dvignil, ker šolar nerad ostane doma.

Posebno navdušeni smučarji so bili v Malenskem vrhu. Tam sem učil na večernem predavanju v tesni sobi enorazredne šole 72 tečajnikov. V tem kraju je pričela s smučanjem dvanajstletna Vida. Videla je graničarja-smučarja. Toliko časa je prosila brata mizarja, da ji je napravil smuči. In ko je deklica stopila na smučke, je potegnila za seboj vse fantiče. Kako bi pač mogli stati ob strani. Tako mi je pravila šol. upraviteljica, Demšarjeva. Njen oče, korenjak s 50 leti, se je javil in tekel za fizikurni znak 8 km.

Nekaj časa sem zapisoval število ljudi, ki sem jih v življenju postavil na smuči, pri 4000 sem pa nehal.

Mnogo sem doživel na teh nedeljskih potovanjih. Mimogrede sem poleg smučanja marsikaj opazil. Iznajdljive ročne delavce, ki so izumili smuška stremena neverjetne oblike. Pod Poreznom sem videl čudovito vžgano ornamentiko na smučeh. Mnogokje slabo oblečene in obute, nezadostno opremljene fantiče in deklice, povsod pa smejoče se oči, polne srčnega veselja mladih smučarjev, ki jim ni bilo mar revščine in mraza. Med otroki sem postal sam najsrečnejši otrok.

Kako so se hitro znašli v specialiki! »Glejte, to je naša hiša. Po tej poti hodim v šolo.« Z veseljem smo občudovali zimsko pokrajino, lepe oblake; čez vse lep pa se jim je zdel pogled na »rešpetin«, ko smo z daljnogledom ogledovali daljne gore naše lepe Gorenjske.

Loška koča 1102 m pod Starim vrhom

Všeč mi je bila poljanska pojoča govorica. Ko pa je bilo treba zapeti smučarsko pesmico, sem pa skušal v mislih zatisniti eno uho, ker so »falili« za eno hribovsko colo.

Svoje čase je bilo mnogo enorazrednic. Kraji brez gostilne. Videl sem požrtvovalno življenje učiteljc posebno v sosednih idrijskih hribih. Dopoldanski in popoldanski pouk. Vmes pa kuhanje skromnega kosila na gašperčku v borni podstrešni sobici. Zvečer pa izvenšolsko delo.

Prosvetljevanje ni lahko. »Starejši,« so pravile mlade učiteljice, »se držijo v boju za pridobivanje vsakdanjega kruha še vedno raznih običajev, ki temeljijo na starih uverah.« Vsekakor zanimiva snov za zbiratelje narodopisnega gradiva.

Ko sem na hudi strmočini preskusil jadralno smučanje, sem sredi smuka zavrl, odročil roke in razprostrl bele platnene peruti, pritrjene na rokah in nogah, se je stara mamica prekrižala in dejala gledalcem: »Angel ne bo, res ima bele peruti, a črno telo.« Ko sem se ustavil pri njej v dolini, je dejala: »Tako ste našemljeni, da sem se kar prestrašila.«

Nabral pa sem nekaj še ohranjenih ljudskih vremenskih pravil. Nenavadna prozornost zraka: »Dalje ko seza pogled, bliže je dež.« O prvem kraju se še neobsejani kos lune vidi v temnorjavkasti svetlobi. Pregovor: »Če mlada luna objame staro, pride vihar.«

»Mlada luna včeraj grela
staro luno v rokah svojih,
bojim se, da ljubezen ne bo trpela,
mine skoraj v viharjih rojih.«

Nehote sem se spomnil ljubezni Izidorja Kalana in njegovega brata Juréja do Agate v Tavčarjevi »Visoški kroniki«.

»Visoško kroniko« in sploh Tavčarja sem vse bolj doživljal, ko sem obiskal v njegovih delih opisane kraje.

Za vsak izlet sem še temeljito pripravil. Nato sem povabil »Putnikove« izletnike na smučarski izlet na Pasjo ravan (1030), v Polhograjske Dolomite. Čudili so se, ko sem jim v grapi Sovpota nad Logom pokazal kraj, kjer je pred leti plaz zasul voznika in konje. Naši konjiči so peljali Ljubljancanom smučke do Kuzovca.

Na vrhu Pasje ravni smo občudovali lep razgled na Blegaš. Prav na vrhu je kraljeval majhen bajtar, saj se je reklo pri hiši pri Kralju. »Pri Kralju?« je vprašal meščan. »Kakšna Pasja ravan? Saj še psa nimajo?«

Odgovor na to je dal sam smuški svet, ko smo se v imenitnem dolgem smuku spustili po dolgem pašniku proti Kovskemu vrhu. Pri Kožuhu — velikem, bistrem kmetu, smo občudovali ročno delo: veliko staro stensko uro. Ob tiktakanju sta figuri — cesar in papež — obračala oči zdaj levo, zdaj desno. Skriti talenti!

Na Visokem smo obiskali še Tavčarjevo grobnico. Sredi gostih smrek si je izbral zadnje domovanje. Spi v domači zemlji, o kateri je zapisal: »Zemlja domača ni prazna beseda: del je mojega življenja, in če se mi vzame zemlja, se mi je vzelo tudi življenje.«

Škofjeloško hribovje in njegov lepih smukov polni smuški svet sem spoznal posebno v jesenskem času, ko sem kot predsednik markacijskega odseka zaznamoval pota in postavljaj razpota znamenja — roke z navedbo časa in smeri.

Taka znamenja smo delali pri šolskem ročnem delu. Učenci so imeli veliko veselje z lisanjem in prepričan sem, da lis, ki so jih oni sami zalisali, niso uničevali.

Za lisanje sem imel po dolinah tudi dobre pomočnike. Tako je pota v okolici Gorenje vasi zaznamoval dr. Gregorčič. Poslal nam je tudi skico. Imeli smo prilično dobro sestavljen kataster vseh zaznamovanih potov. S številkami so bili zaznamovani tudi vsi napisi rok na razpotih. Kot lovski pes sem obletel ozemlje med Bohinjem, Kranjem, Vrhniko in čez Žiri ob stari meji do Bohinja. Zbiral sem podatke in l. 1936 je odbor izdal zemljevid Škofjeloškega pogorja, ki ga je izdelal v merilu 1 : 75 000 Franc Otujac. Grebenska tehnika dobro služi smučarjem, saj so tako risani tudi pregledni zemljevidi v Priročniku dr. Brileja.

Upamo, da nas bodo naši odlični kartografi v doglednem času razveselili s karto Škofjeloškega hribovja, saj je prof. Planina te gore list.

Prav tako marljiv za lisanje in risanje steza in potov je njegov brat Lovro Planina, najstarejši odbornik, ki po vojni zopet vzorno opravlja to važno delo. Da ne more biti drugače, pove že njegov priimek — Planina.

* * *

Med vojno so markacije izginile, stari zemljevid po 5 din pa je bil marsikateremu borcu dobrodošel, prav tako znanje smučanja, posebno kurirjem in borcem v belih plaščih. — Bičkova skala je trajen, naravni spomenik padlim braniteljem Dražgoš.

Bojna vihra je divjala in sredi najhujše zime l. 1942 razdejala gorsko naselje Dražgoše. Od nekdanje ljubke vasi so nam ostali ohranjeni v loškem muzeju le zlati dražgoški oltarji, velika umetnina XVII. stoletja, kar jih te vrste hrani Slovenija, in pa »mali kruhek«, starodavna slaščica iz moke in

Na povratku iz
Sorice, pogled
na Ratitovec

Foto Albert

medu ter raznih dišav. Zanimivi so stari modeli (narodna ornamentika) za peko tega kruhka.

Po vojni je zrasla pod Starim vrhom Loška koča (1102 m).

Stari vrh (1205 m) je odkril dr. Prešeren. On je kot predstojnik loškega sodišča službeno, še bolj pa kot turist poznal vse kotičke loškega hribovja.

Že davno pred vojno smo posamezniki na njegovo pobudo smučali, rajali po Starem vrhu. Naj omenim najzvestejšega sosmučarja tov. Celjarja in umrlega dentista Lužarja, s katerim smo doživeli najlepše tihe, mirne, srečne dni v snegu in soncu. Kupili smo že svet za kočo. Vmes je prišla vojna.

Po vojni pa so pograbili za delo nekdanji moji učenci, ki so dorasli v smučarje-planince, tekmovalce. Seme, ki sem ga sejal, je bogato obrodilo. L. 1950 so postavili v središču pogorja novo planinsko in smučarsko postojanko, ki jo upravlja SK Ločan.

Loška koča stoji nad vasjo Zapreval. S Škofjo Loko je povezana s staro vojaško cesto, ki drži pod Blegaš ali pa po Selški dolini skozi Lušo. Dostop je mogoč tudi po Poljanski dolini po cesti do vasi Javorje in dalje čez Četeno ravan.

Svoje dni, ko še ni bilo koč, smo se držali v vasi Zapreval pri Žganjarju. Tam smo popili pred vzponom na Stari vrh mnogo mleka, nazaj grede pa prvovrstni mošt. Ime Žganjar nas ni premotilo, ker žganje ni za smučarje. Sicer je pa mož itak trezen delavec, ki je neverjetno mnogo garal in potegnil za seboj k delu za gradnjo koč tudi ostale kmete. Taka ljudska pomoč planincem zasluži vso pohvalo.

Škoda pa je, da so na Grebljici pokončali ljubko ulico z živim plotom, s smrekami zgrajeno gorsko pot. Našemu edinstvenemu ljudskemu geografu Badjuri bi bil izraz Grebljica morda všeč, da pa so posekali smreke pa prav gotovo ne. Kdo je to storil, mi Kalan Urh ni mogel povedati. Tudi Urh mi je zvesto sledil. Iz malega loškega »pókla« (nagajivega otročaja) je postal smučarski učitelj, funkcionar Gorenjske smučarske podzveze. Njemu so sledili še drugi pókli in mu pomagali zgraditi kočo.

Smuka na Starem vrhu je odlična. V še tako gnili zimi ne odreče. Po navadi zapade sneg v začetku decembra in obleži do konca marca. Tu je na osojnim odvetrnem pobočju letno 1600—2000 mm padavin. Lep je smuk do Črnovca, saj znaša 700 m višinske razlike.

Koča ima v 2 sobah 7 postelj ter skupno ležišče (43), jedilnico, verando, elektriko in telefon. Koča nudi možnosti, da se tu vrše tečaji, tekme. Vabi ljubitelje narave, da obišejo ta lepi predel gorenjske zemlje, saj je koča stalno in dobro oskrbovana. Na Stari vrh 20 minut. Najlepša smuka je v dolino Luše ali čez Rovte v Golico, v Selca. Sosedna koča je na Lubniku (1024 m). Lubnik je skrajnik Julijskih Alp zahodno nad Škofjo Loko. Škoda, da na tej do vrha poraščeni lobanji ni možna smuka. Pa to ni ovira, da ga ne bi obiskali, saj lahko pustimo smuči spodaj na Suši ob cesti Blegaš—Škofja Loka.

Obiskali bomo Blegaš (1562 m) po cesti čez Črni kal. Tam se cesta cepi na Prvo ravan ali na Leskovško planino. Od tu je še pol ure do vrha.

Blegaš ima silno obsežen razgled. Od triangulacijske piramide (Triangulacijska mreža I. reda v LRS) »streljajo« merilci kar na 8 sosednjih piramid: Golica, Košuta, Grintovec, Rašica, Krim, Nanos, Mrzavec (Trnovski gozd), Rodica. Idealen razgled: 150 km (Triglav 200 km). Blegaš je siromak. Nima koče. Mnogokrat sem ga obiskal iz Žirov (tudi s kompletnim razredom, noben otrok ni hotel ostati doma). Žirovci so zelo podjetni v vseh ozirih. Mogoče se bodo oni lotili gradnje koče. Blegaško cesto bi kazalo zvezati s Črnim vrhom (1288 m), do tja drži cesta iz Cerkna in dalje čez Davčo v dolino Sore. Pri žagi bi se spojila s cesto Loka—Petrovo brdo (z odcepom Sorica—Bohinj).

Treba je samo 10 km nove ceste.

Ne zmajujte z glavo! Poglejte, gozdna uprava že gradi 13 km dolgo novo cesto Bohinjska Bistrica—Sorški vrh (1287 m) v Sorico in dalje na Petrovo brdo.

Zgodovinarji se morajo zahvaliti dr. Blazniku za knjigo Kolonizacija Selške doline.

V samotne kraje sedanje Sorice je v 13. stoletju škof Emichon naselil Tirolce iz pustiške doline. Ti podložniki so bili spočetka oproščeni vsakega

davka. Imeli so težko delo. Do višine 1250 m so morali sekati gozdove in jih spreminjati v pašnike in polja. Po končanem delu jih je škof obdavčil. Mi, smučarji bi jih davka oprostili, ker so nam nevede pripravili prelep smuški svet; kako bi se pa škof zagovarjal pred gozdno upravo zaradi obsežne sečnje, je pa drugo vprašanje.

Sorica, Sorica! Kako željno sem zrl iz Koprivnika na sončno sorško planino onkraj tedanje meje in na tečaju v Sorici na beli prepovedani Porezen v obljubljeno deželo!

Čas pa je najboljši zdravnik! Zastonj so vrtali tuji kompresorji našo potrpežljivo zemljo. Mejniki so padli. Ostali so le mrzli braniki — bunkerji, danes zasilna zavetišča.

Če je človek daleč od planin, vzame rad v roke planinske knjige.

Alpinist Janez Gregorin je zapisal: »Vsaka pokrajina je prej taka, kakršna je. Lepa postane šele takrat, kadar jo ugledajo oči. Vsaka je na svoj način lepa. Ima pa vsaka, kakor lepi ljudje neke dni in čase, ko je na njej nekaj posebnega. Včasih nastane čudovit dan, da se zdi, kakor bi to ne bil naš sivi pusti svet, ampak neka spremenjena, boljša, povečana zemlja.«

Tako je bilo lepo in svetlo, da sem se moral odpraviti na pot iz Žirov na Sorško planino.

Čudovita lepota. Obžaloval sem, da nam Selška dolina ni dala kakega Tavčarja, pa sem se takoj spomnil na soriškega umetnika Groharja. Na Soriški planini je l. 1900 naslikal tri vrhove očaka Triglava (barvasta priloga v Lovšinovi knjigi »V Triglavu«). Ta slovenski Segantini, naš najboljši pesniško vizionarni krajinar, je razočaran, reven, po jetiki izčrpan prezgodaj umrl.

Rad je zahajal v Selško dolino dr. Andrejka, ki nam je o njej precej vzpodbudnega napisal. V Sorico so hodili že pred prvo vojno Tržačani in Goričani.

30 let nam že R. Badjura z vso vnemo pripoveduje o lepoti Sorice, da je treba tu tujsko prometno nekaj ukreniti. Kako smo vendar »kranjski Švicarji« počasni!

Ves je navdušen in zaverovan v Sorico. Naj mi ne zameri. Tudi jaz sem zaljubljen v to pokrajino in takih je še več, le da se ne oglasijo.

Povzpел sem se preko žičnih ovir na Travh (1579 m) in Lajnar (1547 m). Ej, smučarji, gremo na Možič (1602 m)! Od tu vidite istočasno Blejsko in Bohinjsko jezero! Iz Možiča pa čez Danjarske planine po smuškem varnem višavju do nove koče na Ratitovec (1666 m). Če je Blegaš, velika kopa z bukovimi gozdovi, velik divji petelin, je pa Ratitovec ves skalnat, alpski, podoben vitkemu ruševcu. Prekrasen smuški svet, poln lepih smukov!

Kaj nam je bilo včasih iti v enem dnevu iz Loke na Ratitovec in nazaj in ne z avtom, kar s kolesom do Češnjice. Na Pečani smo se smučali za žive in mrtve. Jaz sem bil bolj za žive, ker sem se zanimal tudi za vreme v gorah.

Bilo je l. 1937. Tisto nesrečno leto, ko nam je plaz zagrnil pod Storžičem 9 smučarjev. Smučali smo na Pečani, ker koča na vrhu Ratitovca pozimi ni bila odprta. Dejal sem mladim mestnim razigranim smučarjem, ki so smučali divje blizu naše loške skupine:

»Fantje, sneg je težak, danes ni za smuk, je prehuda odmeška, jug že zalaga. Poglejte te pošastne oblake, kakor konjske glave, vreme se bo prenaradilo. Bomo šli domov.« Napihnjencem to ni bilo všeč. »Vozili« so dalje. Poslušal sem njihovo smučarsko žlobudro:

»Če voziš šus, moraš vzeti fest forlago, pa ozko špuro. Imeti moraš diagonalcug bindungo, mazat moraš pa za glajt, madonca!«

»Mislim, da vam taka govorica ni v čast,« je dejal nekdo naše družbe.
»Tiho bodi, loška smojka (zbadljivka za Ločane, kakor »ljubljska srajca« za Ljubljance), kaj vas to briga!«

Nismo se več brigali za nje, loške smojke smo pravočasno zdrknile ob sumljivem vremenu v dolino.

Na planini ostale smučarje »šusarje« pa je zapadel sneg tako, da so 9 ur »vozili« šus v debelem snegu v dolino, še dobro, da jih ni vzel plaz.

* * *

Tako sem nabral nekaj spominov, želeč pokazati mladim bralcem, kako smo nekoč orali, plužili po snežnih poljanah. Smučina je mlademu rodu zarisana, da lahko sledi dolgoletnim izkustvom. Mogoče sem gledal vse preveč skozi smučarske naočnike, naj mi pa orlovsko oko urednikovo spregleda, če sem krenil sem ter tja iz začrtanega risa. Kdo pa še ni nikoli v življenju zdrknil v gorah!

Mladina! Zemljevid v roke in smučke na noge, pa na pot na del smučarske transverzale:

Bled—Pokljuka—Bohinj—Sorica—Blegoš—Stari vrh—Pasja ravan—Žirovski vrh—Zaplana—Logatec ali Vrhnika itd.

Ne na lov za rekordi! Mirno z Groharjevim pogledom na gorsko lepoto, s Tavčarjevo romantiko za srce do spoznanja:

Zemlja domača ni prazna beseda!

»Lepe so bele zasnežene gore, lepe so za smučarja, lepe za zimskega gornika,« je dejal Gregorin.

Kakor srebrna gruda sijejo nad mračnim mestom in vabijo.

Njihovemu vztrajnemu, njihemu klicu se ne more upreti nobeno veselo in podjetno srce!«

Naprej z geslom: Smučanje v poslednjo gorsko vas!

Utrcinek

VALENTIN CUNDRIČ

Dež rosi
na nizke kočje.
In nad mokrimi potmi
osameli veter joče.

Pa za naju
vetra ni,
pa za naju
ni dežja;

v svojem maju
srečna sva
in na oči
te venomer

poljubljam
in ponavljam:
čisto me izžgi!

Kmalu bo večer,
pa za naju časa ni,
ne minute,
niti ure,
niti dni,
le ta trenutek,
le ta trenutek
je nama vse...

Z mladino po hribih in dolinah

RUDOLF HORVAT

V soboto popoldne ob 13. uri pri prvih klopcah!

To je bilo naše geslo — v vseh tistih lepih letih v naši edinstveni Loki! Kdor ima veselje, pride. In prišlo jih je vedno veliko.

Pa smo šli. Kako ne bi šli, ko pa nam je okolica tega edinstvenega mesteca vsenaokoli nudila nešteto priložnosti, da smo se lahko povzpeli v sončne višave, kamor nas je vedno vlekle srce.

Najprej Krancelj nad mestom! Naš najbližji cilj, naš prvi vrh, kamor smo šli vedno, če smo imeli le malo časa. Stara šola ni imela telovadnice — zato pa kar strmo navzgor, da so dihala pljuča z vso svojo zmogljivostjo, da so se prezračila po večurnem sedenju.

Gori na Krancelju! Na tem edinstvenem hribčku, tej kroni Škofje Loke, kakršne nima nobeno mesto!

Tam se nam je odprl prekrasen razgled, ki nam je že takrat vlil v naše mlade duše hrepenenje po planinah, po snežnih vrhovih. Od našega ljubljenca Lubnika, ki je v tistih časih še sameval, preko Tomaža, Miklavža in Ratitovca, ki nam je bil druga velika ljubezen, do očaka Triglava. Pa še dalje predgorje naših Alp z belimi cerkvicami Križne gore, Planice, Jošta do Šmarjetne gore. Pod nami naše mestece, za njim Groharjev Kamnitnik, dalje Crngrob in vse Sorško polje do Kranja, Kamniških planin, Šmarne gore in Dolomitov. Za njim prekrasne kulise naših Kamniških. Vse vrhove v njih od Storžiča, Zaplate do zadnje Menine planine in Zasavskih hribov smo spoznali tam. Že takrat smo zahrepeneli, da se nekoč dvignemo v tiste svetle višave.

Strmeli smo v lepoto tisto soboto popoldne, ko smo hiteli navzgor na naš vrh — na naš Lubnik. A stali smo tam zopet, ko smo se v večernem mraku vračali. Takrat so se nam kazale te planine v bajnih barvah večerne zarje. Vsi očarani smo zopet stali tam in pili prelest naše zemlje. Še bolj se nam je vpila v naše mlade duše takrat, da je ne bi mogli nikoli pozabiti.

A tisto popoldne smo hiteli dalje.

Naprej na Lubnik!

!Kmalu se nam je odprl pogled na drugo stran — na naše Dolomite, naš Osovnik, Tošč, Ožbolt in Andrej, kamor smo mnogokrat hiteli v prostih dneh.

Še dalje po Flisovi poti, po strmem bregu skozi vasico Gabrovo in po gostem gozdu naprej. Mimo table, ki nam je kazala pot v Lubniški kevder, še malo strmo navzgor na naš vrh.

Naš vrh — naš Lubnik — res je bil takrat ves naš.

Stali smo, sedeli na tem samotnem vrhu in uživali in uživali. Pravkar je bila tretja popoldanska. Od vseh strani se je oglasilo zvonjenje delopusta. Od najmanj 14 cerkva se je oglašalo v veličastno tišino.

Ta veličastni razgled!

Tam na zahodu Škofjeloško hribovje od mogočnega Blegaša, preko Koprivnika, Mladege in Starega vrha, Lenarta in Miklavža. Tam pod Blegašem Tavčarjevo kraljestvo — Javorje, Zetina, Malenski vrh. — Na desni strani pa za Miklavžem naša druga velika ljubezen mladih dni — dvoglavi Ratitovec z Gladkim in Kosmatim vrhom. Še dalje Julijci z očakom Triglavom in strino Rjavino (skozi daljnogled smo hrepeneli na Kredarico, pa opazovali sedanjo Planiko). Pred njimi dolga Jelovica z Dražgošami. Tedaj še nismo vedeli, kakšna usoda jih čaka. Spodaj vsa Selška dolina, obdana s prijaznimi hribi Mohorjem in Planico. Daleč za temi Karavanke od Kepe, preko Golice, Stola, Begunjsčice do Ljubelja in Košute ter Obirja. Naprej Kamniške! Kukovnica ali Križka planina, v ospredju Golnik, Storžič, Zaplata in ves greben od Kočne do Zasavskih hribov.

Ob polju mesta bela — rastoči Kranj, naša Loka, Medvode. Za njim Šmarna gora, na drugi strani del Ljubljanskega polja s severnim delom Ljubljane do Zasavskih hribov, ki nam jih zakrijejo naši Dolomiti. Pogled na jug nam je v tistih časih zakrivalo gosto drevje. Danes je tudi tu odprto. Dolenjsko gričevje, Velika gora. Rakitniška planota s Krimom, v ozadju Javorniki s Snežnikom, Nanos, Hrušica.

Sele po dolgem času smo se razgovorili, opazovali podrobnosti tega razgleda, opozarjali drug drugega, naštevati vrhove, vasice. Vse smo poznali, vse si vtisnili v svoj spomin, v svoja srca.

Ti sobotni popoldnevi so nas vneli za druge vzpone, pohode.

Najprej na bližnje vrhove v Dolomitih, v počitnicah pa više gor.

Takrat nas je gnalo na Blegaš — v kraljestvo Tavčarjevo.

Skozi Sopotnico, kjer so najtišji kraji, mimo Gabrške gore (spomin na Tavčarjevo »Cvetje v jeseni«), skozi Javorje na Žetino. Tam smo nočili na senu. Drugi dan na vrh mimo Kala z njegovim mrzlim studentem, kjer smo morali napolniti čutare. Na vrhu murke! Opojno dišeče! No, za nas že takrat ni bilo treba gorske straže, ker smo dobro vedeli, da je cvetica najlepša v naravi, kjer najboljše diši. Zato le dva cveta za lep spomin. Hudo nas je pekla v tistih časih meja, je tekla prav pod tem vrhom. Nazaj smo speli po drugi poti okoli Koprivnika v Selško dolino.

In naslednji teden na Ratitovec — našo drugo veliko ljubezen!

Ratitovec — čuvar Selške doline, kralj Jelovice, zaščitnik Sorice. To je vrh, na katerega je kar 12 variant za dostop ali sestop!

Pa sestopi! Rekel sem 12, mogoče bi jih kdo naštel še več. Naj jih naštejemo nekako za reklamo za ta lepi vrh:

1. Nazaj na Česnjico — 2. v Železnike — 3. skozi Torko, Danje, Sorico v Zalilog — 4. čez Altemauer, okoli Možica na Črno prst čez Baško sedlo (tam za Možicem edinstven pogled s ptičje perspektive na Bohinjsko jezero) — 5. čez planino Pečano, Ribčevo planino, Nemški rovt v Bohinjsko Bistrico — 6. ali pa v Nomenj — 7. čez Pečano, desno navzgor skozi obširne jeloviške gozdove na Rovtarico in v Sotesko — 8. čez vso Jelovico do njenega roba nad Kupljenkom (pogled na Bled!), mimo Babjega zoba navzdol do Save Bohinjke in od tod na Bled — 9. od Rovtarice in Selške planine na Martinčka na Kamno gorico ali v Radovljico — 10. od Pečane kmalu na vrhu klanca proti vzhodu pod Kosmatim vrhom na Lipniško planino, od tod pod robovi Jelovice v zgodovinske Dražgoše, nato na Jamnik, v Kropo in v Podnart ali na Otoče — 11. iz Dražgoš v Redno in nazaj v Česnjico ali pa čez Križ v Lelco — 12. iz Dražgoš na Mohorja, čez Planico, Križno goro v Škofjo Loko.

Vse te variante smo v teku let prehodili, vsako leto drugo. Občudovali smo skrivnostne gozdove na Jelovici z velikanskimi mravljišči, prelepo Rovtarico, (ki so jo po vojni pokvarili z gozdnimi cestami), prelepe poglede na Bled in Bohinj.

To je bila naša druga velika ljubezen v tistih pravljicnih časih.

Pa kdo bi še našteval!

Vsak tak izlet smo skrbno pripravili. V posebnih urah, krožkih smo preštudirali vso literaturo, ki smo jo dobili v šolski ali sokolski knjižnici. Temeljito podkovani smo šli vedno na pot. Vedno smo vedeli, kaj bomo videli na eni, kaj na drugi strani, kaj je zanimivega tu, kaj tam. Nobena stvar nam ni ostala skrita. Prebrskali smo vse Planinske vestnike, ki so govorili o krajih, vrhovih, kamor smo bili namenjeni, prebrali pozneje seveda Badjurovega »Vodiča« itd. S seboj smo nosili zemljevide, še celo specialke smo si izprosili. Tudi o opreми, o čevljih, prehrani smo se poučili pred vsakim izletom.

Se nekaj moram reči. Povsod, kamor smo prišli, smo hoteli pokazati, da smo disciplinirani, pravi planinci. O planinskem cvetju sem že govoril. Le nekaj cvetov v lep spomin. — Pa še na vlaku. Pred izstopom smo pregledali vse sedeže, pod in nad njimi, če nismo kaj pustili, kar bi delalo sramoto naši organizaciji. Vsi papirji, vsi ostanki jedi, vse je moralo pred končno postajo skozi okna, da se ni poznalo, da smo se mi vozili. Prav tako pozneje v prenočiščih, v planinskih kočah ali privatnih skednjih, sobah. Ob odhodu sva vedno z dežurnim vse natančno pregledala in malomarneže opomnila, da so naredili red. V taboriščih na prostem smo ob koncu počitka vse papirje in drugo navlako znesli na kup in zažgali, če je bilo varno. Drugače smo znesli kam v grmovje, da se ne bi poznalo, da smo bili mi tam.

Se eno! Na vseh naših pohodih smo se učili tudi zdržnosti, samopremagovanja. Nikoli nismo brezglavo pili ob vsakem studenčku, ampak junaško premagovali žejo. Šele ob počitku, ko smo najprej nekaj pojedli, smo smeli piti.

Tako so rasli iz mojih malih šolarjev, ki so z menoj obiskovali male tisočake, fantje. Rasli so ljudje, ki so ljubili vse to, to našo lepo domovino. Vse to so dokazali v naši veliki domovinski vojni. Njihova ljubezen do planin, gozdov, do domače zemlje — pa njihova izurjenost, utrjenost, samopremagovanje, krepka volja in skromnost — vse te lastnosti, pridobljene v tisti naši šoli, so jim pomagale v tem odločilnem boju, da so v njem zmagali in osvobodili naše planine.

P R I S P E V K I Z A Z L A T O R O G

PD Sežana (nabiralna akcija) 2900 din; PD Maribor (nabiralna akcija) 5300 din; PD Májsperk (nabiral. akcija) 2980 din; Kunaver Pavel, Ljubljana, 220 din; PD Idrija (nabiral. akcija) 1000 din; prof. dr. Hamerschmidt Ernst in Marija, Ljubljana, 1000 din; prof. Tominec Ivan in Mila, Ljubljana, 500 din; Vidovič Viktor in Mara, Ljubljana, 500 din; PD Celje (nabiralna akcija) 2000 din; PD PTT, Ljubljana (nabiralna akcija) 9800 din; PD Železnikar, Ljubljana (nabiralna akcija) 1840 din; Prosenc Zivojin, Ljubljana (nabiralna akcija) 1800 din; Lavrič Rado, Ljubljana (nabiralna akcija) 200 din — s k u p a j 30 040 dinarjev.

Že dve leti...

(V spomin pok. Vladka Fajglja)

16. II. 1955 na Korošici

Brez dolgega dogovarjanja je bilo sklenjeno, da se takoj po mojem izpitu dobiva v Savinjskih Alpah. Vladko je že v začetku junija odšel domov v Celje. Opravil sem izpit in junij 1955 se je nagibal h koncu. V petek zvečer sva se sešla na Korošici. Tam je Vladko začel geografsko proučevanje visokega sveta okrog gornje Savinjske doline, osnovo za diplomsko delo. Ta svet mu je bil posebno drag. Tu je že kot gimnazijec našel pot v gore, ki so mu pomenile mnogo več kot samo preskuševališče telesnih moči. Tem goram je veljala njegova velika ljubezen. Nudile so mu estetska doživetja in skušal jih je dobiti spoznati in razumeti. Poglobljaj se je v zakonitosti, ki obvladujejo gorsko naravo, iskal je odgovore na številna vprašanja, ki so se porajala v njegovem plodnem razumu. Na potih po teh gorah je zbral snov za seminarsko nalogo »Planine v vzhodnem delu Savinjskih Alp«, ki je bila tako temeljita, da jo je mogel objaviti v Geografskem vestniku za l. 1953 in je prejel zanjo tudi Prešernovo nagrado.

Vladko ni bil študent kakor drugi. Po prvem letu študija geografije je začel še s študijem biologije. Tako je hkrati študiral dve stroki. Ne zato, da bi bil bolj uporaben v poznejšem poklicu, ampak zato, ker so mu to narekovale gore. Z vsako teh strok bi jih razumel le na pol, hotel jih je pa razumeti popolnoma. Zato je že tri leta opravljal dvojno delo. Po napornem študiju je redno zahajal v stene, kjer se je njegov duh sprostil, telo pa nabralo novih moči za trudapolne ure razmišljanja in razglabljanja o dognanjih geografske in biološke znanosti. Gore so mu pokazale pot v geografijo in biologijo, ti dve znanosti sta ga usmerjale nazaj v gore. Tako je živel bogato življenje mladih let in s polnim prgiščem zajemal iz narave in iz knjig.

Tudi sedaj je bil namenjen v stene in dogovorjen s Cicem za plezarijo, ki mu je postala tako usodna. Tisto soboto sva preživela lep dan. Za nama so bili meseci dela, za nama izpiti, pred nama pa počitnice, za katere sva imela toliko načrtov. Nisva pa slutila, da je za Vladka to zadnji dan, ko še sme snovati načrte za delo, gledati ljubljene gore in odkrivati svojo bogato duševnost svojemu prijatelju, tovarišu pri študiju in pri pohodih po gorah in kraških jamah. Že zgodaj sva se odpravila iz koč na Korošici. Med potjo sva ogledovala škrapljasto skalovje in snežne konte ter se veselila na jesenske tedne, ko bomo mladi jamarji raziskovali Male Pode. Razgovor se nama je pletel okrog geomorfoloških vprašanj, ki jih je Vladko proučeval. Zivahno sva se pogovarjala, ko sva se vzpenjala po sončnem pobočju Planjave, ki je kar rdelo od prvega pomladanskega cvetja. Na vrhu Sukalnika sva se ozrla, se s toplim pogledom poslovila od Korošice, Vladku drage kot drugi dom, nato pa mahnila vprek proti Kamniškemu sedlu. Od koč so se odrgale postave plezalcev in hitele proti steni. Vladko je bil vesel, ko je med njimi naletel na svojega celjskega tovariša. Mnogo sta si imela povedati o delu v alpinističnih odsekih. Zivahno sta govorila o težavah, ki so se pokazale pri postavljanju bivaka pod Ojstrico, prvega bivaka Celjanov. Iz razgovora sem posnel, da tudi pri tem delu ni

manjkalo Vladka in je bivač sad tudi njegovega napora. Cenil je praktično delo in reševal tudi gospodarske probleme alpinističnega odseka. Njegovo pojmovanje alpinizma sem poznal iz članka »Na samotnem vrhu«, ki je bil objavljen v marčni številki PV istega leta. Alpinizem mu ni bil samo športno plezalstvo. Ni ga meril po težavnostnih stopnjah. Važnejši od teh so mu bili tovarištvo, doživetje, opazovanje narave, ki bi mu bila brez plezanja nedostopna, zbiranje znanstvenih podatkov in ne nazadnje praktična komponenta alpinizma, ki naj služi splošnemu planinstvu. Na Kotličih sva poiskala prostor, kamor naj bi jaz prihodnje jutro prinesel Vladkov nahrbtnik, da se bo po opravljeni plezalni turi lahko vrnil na Korošico. Dogodki drugega jutra pa so narekovali drugače.

Z vrha Turske gore sva pregledovala še precej zasnežene Male Pode. Za konec poletja, ko bo izginil sneg, smo imeli v načrtu, da bomo skupaj z drugimi jamarji raziskali neznana brezna. Vladku je bilo mnogo na tem, da kot geomorfolog spozna visokogorski krās tudi v njegovih globinah, do katerih se do sedaj še nihče ni spustil. Mikalo ga je raziskovanje neznanega sveta. Bil je navdušen in delaven član Društva za raziskovanje jam in srečen je bil v naši družbi, ko smo včasih nedeljo za nedeljo hodili na kras in se z nočnim vlakom vračali, oprtani s svitki lestvic in vrvi, zamazani od jamske ilovice. Iz temnih globin se je vračal, s sončnih gorskih višin se pa ni vrnil. A o tem v tistem trenutku še nisva ničesar slutila. Predstavljal sva si, kako se bomo takrat po napornem dnevnem delu v črnih, ledenih brezni zbrali okoli luči v toplem bivaku pod Skuto, govorili o novo odkritih podzemeljskih prostorih in pretresali doživljaje in ugotovitve v njih. Vladko je že prejšnje leto hodil po Malih Podih in našel novo brezno. Žal ga ni bilo več zraven, ko smo ga njegovi tovariši-jamarji raziskali in mu dali ime »Fajgljevo brezno«.

Ko sva se spuščala skozi Turski žleb na Okrešelj, se je v mislih že pripravljala na turo naslednjega dne. Vso pot sva govorila o stenah in jih ogledovala. Pripovedoval mi je, kako je plezal v Turski gori, kazal mi je Szalay-Gerinov greben in smer, ki jo nameravata plezati naslednje jutro s Cicem. Česar se je Vladko lotil, temu se je vsega predal. Pozno popoldne sta s Cicem po skalovju za domom na Okrešlju poskušala razne prijeme in oprimke in zvečer smo v koči govorili samo o plezalstvu. Preden se je naredil dan v nedeljo 26. junija 1955, sta tiho odšla in v prvih jutranjih urah se je zgodilo tisto strašno in nedoumljivo, ki je sprevrglo vse lepe načrte in v nič pahnilo vsa upanja. Vladka ni bilo več. Namesto da bi mu živemu stregel, sem le mrtvemu mogel izkazati zadnje usluge. Usoda je potegnila črto pod Vladkove življenjske postavke in jih seštel.* Bilanca je bila visoko aktivna in polna lepih perspektiv, a neusmiljeno zaključena: Pretrgana je bila pot, ki je jasno držala v poklic široko razgledanega znanstvenika-geografa, pretrgano je bilo stvarno organizacijsko delo navdušenega planinca, alpinista, markacista, jamarja, planinskega pisca, uničeni topli odnosi tovarištva in prijateljstva in — najbolj bridko — staršem na celem odvzet ljubeči, dobri sin. Povsod vrzel in grozna praznina, le v naših srcih spomini, ki jih ni mogoče izraziti v besedah in jih tudi ni mogoče izbrisati, ker so nadvse svetli in topli.

GRS na Poljskem in Češkem in vtisi s potovanja P. C.

Na nedavnih tekmah gorskih reševalcev v Zakopanah smo prišli v stik z reševalci Češke in Poljske, z avstrijsko Bergrettungsdienst in z zastopniki Bolgarije in Rusije. Medtem ko deluje v Rusiji 21 samostojnih gorsko-reševalnih centrov, ki po izjavi Romanova, predsednika planinske organizacije v Rusiji, niso organizirani centralno, imajo ostale omenjene države enotne organizacije. Zelo popolne organizacije imajo Čehi in Poljaki. Na slavnostnem banketu, kjer so nas posadili tako, da smo bili vsestransko pomešani med seboj, smo izvedeli od Čehov zanimive stvari. V vseh krajih, kjer je močan smučarski in turistični živelj, imajo profesionalne reševalce. Ti morajo posredovati ob vsaki najmanjši nesreči. Če niso ob pozivu pri najbolj nedolžni smučarski nesreči, n. pr. lahko zvitje v členku, takoj na mestu, že pade vse lokalno časopisje po njih. V akcijo morajo na vsak najbližji vaški travnik, kjer smučajo ljudje. Rešujejo samo s kanadskimi plohi, katerih imajo dovolj na razpolago

* Ko se spominjamo obletnice smrti Vladka Fajglja, našega dobrega sodelavca in planinskega organizatorja, radi popravljamo Pregled nesreč (tabela) v PV 1956 št. 12, ki pravi, da je bil vzrok te smrtne nesreče »padeč pri plezanju«. Planinski javnosti je dobro znano, da je pokojnega Vladka zadel kamen, ki je padel iz nevelike višine. V pregled oz. v tabelo je pomota zašla mimo redakcije. — Op. ur.

in imajo vedno nameščene na terenu tam, kjer so nesreče pogoste. Opazili smo pri tekmovanju, da namestijo Čehi in Poljaki ponesrečenca vedno z glavo navzdol na sani. Poleti imajo Čehi največ dela s turisti, ki se v slabem vremenu izgube v prostranih gorah. Takrat gre v akcijo tudi po 100 reševalcev, kajti v takih primerih je treba hitro in uspešno reagirati. V stenah imajo zelo malo dela in so v glavnem izurjeni za zimsko reševanje. Vsi so opremljeni z modernimi smučmi in vsi zelo dobro smučajo. Imajo tudi reševalne avtomobile, češke jeepe, ki so prirejeni za prevoz šestih ranjencev. Tako Čehi kakor Avstrijci so se pripeljali v Zakopane na avtomobilih reševalne službe. Na smučarskih progah imajo Čehi stalno dežurno službo, to je na tistih progah, kjer je velik promet in so nesreče pogoste. Vožnjo s kanadkami obvladajo prav virtuožno. Zavore so nameščene na ojnica. Ojnice so samo privzdignjene in zavore primejo. Spredaj krmari boljši smučar, zadnji nosi oprtnik in upravlja sani z vrvnó zanko, ki je dolga okoli 2 m. S kanadkami gre prevoz zelo hitro, toda manj udobno za ponesrečenca. Za kratke relacije, do 3 km dolžine, so kanadke primerne, za dolge relacije, kakor n. pr. pri nas v Trigl. pogorju, je Akkia mnogo boljši. Za tekmovanje seveda Akkia ne pride v poštev proti kanadkam.

Čehi so bili v Zakopanih uniformirani do popolnosti. Na terenu vsi v dolgih modrih smučarskih hlačah in živordečih vetrovkah ter modrih puloverjih s popolno smučarsko opremo, zvečer vsi v temnih večernih oblekah s temno kravato. Imeli so več ekip, med njimi ločene češke in slovaške. Ob vsaki priliki in povsod, tako na žičnici, v veži zgornje postaje, v čakalnici spodnje postaje, so ponavljali razne preveze in praktično vadili.

Poljaki imajo neke posebne sani, ki niso podobne niti čolnu niti plohu. So zelo lahke in hitre. Nič slabše za tekmovanje od kanadk. Reševalna služba v Tatrah se ponaša s 40 leti obstoja in ravno letos so obenem s temi tekmovanji praznovali 40-letnico. V jedilnici »Imperiala« smo videli na steni sliki Bratislava Czeha in Helene Maruszarzove, ki sta padla kot talca pod nemško okupacijo. Reševalna služba v Tatrah je tudi na poljski strani odlično organizirana. Samo Zakopane imajo 30 profesionalnih reševalcev z reševalnim avtomobilom in vso ostalo opremo. Tako Čehi kakor Poljaki pa še ne poznajo uporabo lavinskih psov. V tem smo pred njimi, v vsem ostalem pa oni pred nami. Za Poljake v splošnem je še nekaj značilnosti. Spremenila jih ni nobena okupacija v njihovi burni zgodovini. »Pan kolega« se pozdravlja na cesti tudi revno oblečenega človeka, ki ju boš naključno slišal v pogovoru. Narod, ki se je skozi vso svojo zgodovino boril za svoj obstoj. V tem smo si zelo podobni. Narod, ki nikdar ne kloni. Mnogo poudarjajo izboljšanje stanja po oktobrskih dogodkih. Na vseh področjih se vidi živahnost, delavnost, požrtvovalnost. Ljudje so se sprostili, govore, kot jim srce veli, ne skrivajo svojih misli. Njihova življenjska raven je dosti pod našim standardom, toda stanje se jim izboljšuje. Jugoslavljo izredno obožujejo, to smo občutili na vsakem koraku. Učinkuje kakor električna iskra. Ko smo se vračali, smo prispeli popolnóci z avtom v Katovice. Potrkali smo v restoran sredi mesta, toda vratar nam je samo odkimal. Naš vodnik je rekel samo »jugoslovanska delegacija športnikov« in takoj se je obrnilo. Vsi so se trudili okoli nas, da smo kar presenečeno gledali. Isto smo doživeli na vsakem koraku. Jugoslavija ima na Poljskem izreden ugled. Ljudje bi se pogovarjali na vsakem koraku, kako živimo, kaj si lahko kupimo in vse podobno. In potem se čudijo in strme. Poljska je izčrpana od nemške okupacije do skrajnosti.

Zakopane so idealen smučarski center. Dolina je obsežna in čeprav je mesto razmeroma veliko za smučarski center (11 000 prebivalcev), ima še nadaljnje možnosti za razvoj. Že pred vojno so zgradili moderno žičnico na Kasprovi Vierch, dolgo 4600 m s kabino, ki sprejme do 30 ljudi in ki vozi s hitrostjo ca. 25 km/h. Zaradi dolžine je žičnica sestavljena iz dveh delov. Hotel na vrhu je velik, obenem je na samem vrhu (1998 m) še vremenska postaja. Po grebenih 100 m od zgornje postaje teče meja med Češko in Poljsko, toda to komaj opaziš. Za mejo se nihče ne briga, sicer so gori graničarji, toda ti se drže v hotelu. Smučarji mirno prehajajo po smučiščih na obeh straneh. Na lepi strmini pri zgornji postaji žičnice imajo še kratko 400 m dolgo sedežnico. Tu vadijo poljski smučarji vso zimo. Zakopane so edini večji smučarski center na Poljskem, zato so zasedene vso zimo.

Na cesti vidiš še iste avtomobile kakor pred 20 leti. Novih avtomobilov skoraj ni in še tisti, ki so, so samo vzhodne znamke. Isto je z motorji. Nekaj novih »Jawa«, sicer sami stari stroji.

Prehod čez poljsko in češko mejo je prav prijeten. Z Dunaja je samo okoli eno uro vožnje do meje. »Železna zavesa« sestoji iz žičnih ovir, vlak se ustavi na odprti progi točno na meji, tu ga natančno pregledajo obmejni vojaki, ki se za

potnike v vozovih ne brigajo, iščejo le one pod vozovi. Nato se potegne vlak do postaje. Eno uro ni nikogar od nikjer. Nato pregled potnih listov, vprašajo za denar in ga vpišejo, za prtljago se sploh nihče ne zmeni. Potem zopet nekaj ur nič, nato gre vlak naprej. Na poljski meji gre hitreje od rok, samo v tem so podobni Čehom, da se nihče ne briga za prtljago.

Poljska GRS je priredila našim reševalcem tudi lep izlet do jezer pod Tatrami, imenovanih Morskie Oko. Nedaleč, kakih 30 km od Zakopan, leži dvojje lepih jezer v višini 1400 m in 1600 m nad morjem. Nekaj podobnega kakor naša Sedmera jezera. Dan je bil čudovito lep, jezera sicer še pod ledom, gore v zimski obleki v vsej svoji lepoti.

Slovo od gostiteljev je bilo prav hribovsko pristrčno. Še dolgo so odzdravljale roke po odhodu vlaka.

Dr. Juro Hrašovec

starosta slovenskih planincev

V nedeljo 12. maja t. l. je nenadoma umrl najstarejši član slovenske planinske organizacije, 98-letni dr. Juro Hrašovec. Rodil se je 6. julija 1858 v Sisku, to se pravi, da bi bil letošnje poletje nastopil svojo stoletnico. Nikoli v življenju ni bil resno bolan, to pot pa ni prebolel pljučnice. Vendar je skoro stoje pričakal smrti.

Bil je član slovenske planinske organizacije od l. 1893, to je od ustanovitve pa vse do konca svojih dni. Bil pa je tudi aktiven planinski gospodar, saj je ustanovil planinsko zadrugo »Rinko« z namenom, da bi se s slovenskim denarjem zgradil v Logarski dolini velik hotel in bi tako dolina turistično in planinsko zaživela, kakor po svoji lepoti zasluži. Zadruga »Rinka« iz več razlogov ni dosegla svojega namena, je pa na predlog pokojnika prepustila vse premoženje Savinjski podružnici SPD. Na pobudo te podružnice jo je dr. Hrašovec tudi ustanovil 17. maja 1896. Občni zbor zadruge se je vršil v prostorih celjske Čitalnice, navzoč je bil tudi dr. J. Frischauf. Na drugem občnem zboru 6. jan. 1897, ki pa se je že lahko vršil v celjskem Narodnem domu, je bil za predsednika izvoljen dr. Juro Hrašovec. Zadruga je bila registrirana, načrte za hotel v Logarski dolini pa je naredil arhitekt Sigmundt iz Gradca. Zadruga je nato kupila planinsko posestvo v Plestju, ki ga je Savinjska podružnica SPD l. 1894 kupila od Janeza Plesnika. Posestvo s površino dveh oralov so prepisali na zadrugo »Rinko«, ki jo je nato do l. 1921 vodil dr. Hrašovec. L. 1927 je naloge »Rinke« prevzela spet Savinjska podružnica, ki je nato zgradila cesto, Tillerjevo kočo in Aleksandrov dom ter s tem posadila turizem v Logarski dolini na trdnjše temelje.

Dr. Juro Hrašovec se je do zadnjega časa zanimal za planinstvo in za celjsko planinsko organizacijo, s katero je bil kot gospodarstvenik in ljubitelj narave aktivno povezan. Odlikovanje, ki mu ga je pred dvema letoma izročila PZS, je z zadovoljstvom sprejel in pri sprejemu odlikovanja poželet PD Celje in vsem slovenskim planincem vse najboljšo. »Vsaka generacija mora izpolniti svojo dolžnost,« je dejal.

Dr. Juro Hrašovec jo je v desetletjih svojega javnega dela izpolnjeval ne samo v planinstvu, marveč na mnogih javnih delovnih področjih. Kot zaveden Slovenec se je boril za narodne pravice štajerskih Slovencev kot deželni poslanec v Gradcu in kot predsednik Narodnega sveta za Spodnjo Štajersko. Bil je član okrajnega zastopstva v Celju in je zastopal celjske kmečke občine v deželnem zboru od

1902—1908. Posebno se je zanimal za slovensko šolstvo. Polnih 28 let je deloval v okrajnem šolskem svetu za celjsko okolico. Neštetočkrat je interveniral za nižje gimnazijske razrede s slovenskim učnim jezikom v Celju, za stvar, o kateri so se vodili ostri boji v dunajskem državnem zboru. V tej zadevi je dr. Hrašovec vodil tudi deputacijo k ministrskemu predsedniku na Dunaju. Podal je tudi predlog za ustanovitev meščanske šole v Žalcu (1902, 1906—8), vinarske šole v Grizah, in slovenske meščanske šole v Šentjurju ter se boril za ustanovitev kmetijske šole istotam. Zaradi njegove narodne zavednosti in delavnosti so ga Celjani dvakrat izvolili za župana, l. 1921 in 1924. Bil je torej prvi slovenski celjski župan.

Zdaj je to korenino slovenskega narodnega življenja spodsekal čas. Bil je živ pomnik naše narodne rasti dobrih 80 let, saj je pred dvema letoma sam praznoval osemdesetletnico mature iz l. 1876. Planinci mu bomo ohranili lep in trajen spomin!

T. O.

Pri nas v Žireh

m l a d i p i š e j o

Sladka je beseda — dom, sladka beseda, ki pomeni vse. V rojstnem kraju rože cveto, ptiči pojo, da je tam vse prelepo. Dragi dom je kakor mati. Njeno srce je polno ljubezni. Temu srcu smo naložili preveč hudega. Sinovi jo zapuščajo in blo-dijo v temi. O rojstni kraj, o dom, le zate bom živela.

Boljša je domača gruda ko na tujem zlata ruda! Niti od matere, žene, ne od sinov in hčera ni slovo bridkejšje kakor od rodne grude.

Berimo pismo ameriškega Slovenca. Iz vsakega stavka bomo občutili, da zveni in kriči hrepenenje po domu, domači hiši, vrtičku, polju in gozdu, logu in trav-niku. Vsak košček domače zemlje mu obuja spomine presrečnih otroških let.

Moj dom! Žirovec piše iz tujine: »Tam pod hribom v drevju hiša bela, draga — rodni kraj, kdaj povrnem se tja daleč, kdaj, oh kdaj nazaj v moj rojstni kraj?«

Gotovo vas zanima, kako je zdaj pri nas v Žireh.

»Če hočete ravno po svetu hodit'
vsaj enkrat na našo plat morate prit'
da boste kupili si kvedrovcev par,
Žirov pozabili ne boste nikdar!«

Tesno ti postane pri srcu, ko se pelješ skozi ozko fužinsko sotesko in ne veš, kam se pelješ. Morda pričakuješ, da se bo zdaj, zdaj dolina še bolj skrčila in prišel boš v odljudno grapo, kjer ni domačnosti in veselega življenja. Toda misli se takoj, ko se pripelješ na prvo postajo, obrnejo v nasprotno smer. Pred teboj se razgrne široka žirovska dolina, moj dragi rojstni kraj. Čisto nov svet! Leži med rodovitnimi polji in bujnimi travniki, potisnjen v okrilje gozdnih grebenov.

Pri nas v Žireh ni visokih planin, pač pa valovito gričevje, po katerem so raz-tresene posamezne vasi in samotne kmetije. Našo dolino obdajajo Mrzli vrh, na katerem sta kar dve planinski zavetišči; Žirk, ki se nadaljuje v Vrsnik, Goropeke, Vrh in Žirovski vrh. Naši hribi so povečini pokriti z lepimi gozdovi, ki so kot nalašč za oddih pridnim ljudem in dajejo čist zrak ter lepo ozadje naši dolini. Lepo je pri nas v Žireh.

Sredi doline stoji naša mogočna tovarna, največja vrednost naše doline. Daje kruh številnim družinam. Kaj bi brez nje? Naši delavci bi morali daleč po svetu v službe, kjer bi zapušteni pozabljali na domači kraj.

Že v sivi pradedni so bili Žirovci znani kot dobri čevljarji, njihove žene pa izvrstne čipkarice. Še danes se zbirajo po hišah in klekljajo pozno v noč prelepe vzorce. S pridnim delom si v dolgih zimskih večerih krajšajo čas in služijo vsak-danji kruh.

Na ta način si naši roditelji ustvarjajo pogoje za življenjski obstoj, nam otro-kom pa nudijo možnost za razvoj.

»Ti nageljni, ta rožmarin,
dolina polna sonca,
ej, take nima celi svet,
pa pojdi tja do — konca!«

Zajc Julka, III. raz. gimnazije

OHRANIMO VSAJ TO, KAR ŠE IMAMO

Slovenci se upravičeno lahko ponašamo s staro planinsko zgodovino. Naše ljudsko planinstvo je izšlo iz preprostih delovnih ljudi. Pastirji, lovci, kozarji, rudarji, gozdarji in oglarji so pisali prve strani naše planinske zgodovine. Za bohinjskimi »Triglavskimi prijatelji« so prišli piparji, ki so bili ustanovniki slovenske planinske organizacije, novo miselnost so v SPD vnesli v letih tik pred prvo svetovno vojno drenovci, iz vrst katerih so izšli pionirji našega smučarskega športa, odlični planinski fotoamaterji in jamarji, epohalni napredek pa je slovensko planinstvo doseglo po prvi svetovni vojni, ko so nastopili skalaši. Po narodnoosvobodilni vojni pa je naše planinstvo naglo hitelo z neučakanimi koraki v množičnost, mladi rod pa je začel v kopnih in zasneženih stenah odločno in uspešno reševati težke in najtežje probleme. Naši alpinisti sedanjega časa so akrobati in ekstremisti, pripravljajo se na prvo kavkaško in himalajsko odpravo, oči pa so jim usmerjene tudi proti Andom in v druge gorske skupine.

Kljub tej častni planinsko-alpinistični zgodovini pa naš narod še nima planinskega muzeja. To je slaba stran slovenske planinske organizacije. Iz roda v rod in iz generacije v generacijo izginja v pozabo dragoceni zgodovinski material. Le malo je ohranjenega in pri nas v planinski organizaciji ni nikogar, ki bi poskrbel za zgodovinske planinske redkosti. Sicer obstajajo po raznih planinskih turističnih centrih dragocene zbirke zgodovinskega planinskega materiala, veliko pa ga je nedosegljivega in prepuščenega pozabi in uničevanju. Pohvaliti moramo akcijo PD Tolmin, ki zbira material iz Posočja, Trente in Bohinja, nekaj dragocenih redkosti je zbranih in shranjenih tudi na Bledu, morda v Skofji Loki. Pozdraviti bi bilo zamisel, da se zbere zgodovinski material v Trenti, od koder so izšli naši najboljši klasični planinski vodniki z Motom, Pavrom in Špikom na čelu. Tudi v Bohinju bi lahko zbrali ogromno zgodovinskega gradiva, ki bi govorilo o pionirskem delu Zoisovih fužinarjev s Kosi, Korošci, Sesti, Willomitzerjem in Hacquetom na čelu. Tudi v Mojstrani, Kranjski gori in Ratečah bi se našlo marsikaj. Planinska zgodovina pa se ni pisala samo na območju Julijskih Alp, pri ustvarjanju našega planinstva so sodelovali tudi ljubitelji gora iz Radovljice, Tržiča, Kranja, Jezerskega, Kamnika, Luč in Solčave. Tam so utirali pot slovenskemu planinstvu Bosi, Robani in Plesniki s prof. Frischaufom na čelu.

Prav bi bilo, da bi vsi planinci, lovci, gozdarji, prijatelji prirode, taborniki čim prej začeli z intenzivno zbiralno akcijo zgodovinskega gradiva, da bi te dragocenosti dobile mesto v novemu skupnemu domu »Zlatorog« v Ljubljani.

Posebno skrb bi bilo treba posvetiti našim prvim planinskim postojankam. O Triglavskem templju danes ni več nobenega sledu, prav tako tudi ne o Kobekovi koči na Molički planini. Veliko najstarejših planinskih postojank so porušili plazovi (v Mrzlem dolu nad Okrešljem, pod Kokrskim sedlom, staro Aljaževo koč v Vratih), uničil jih je zob časa, mnogo jih je bilo požganih in uničenih v prvi in drugi svetovni vojni. Napaka je bila storjena leta 1953, ko so v Vratih podrli najstarejšo Aljaževo koč, ki je bila dragocen zgodovinski objekt. Sedaj čaka enaka žalostna usoda tudi Vodnikovo koč na Velem polju. Prva Vodnikova koč iz leta 1895

Severna stran Storžiča škarjev rob, nesreča 29. III. 1937

Skupni grob na pokopališču, delo Borisa Kalina

Foto Salberger
Spomenik pod škarjevim robom

je zgodovinski planinski objekt, je muzejski komad, ki bi moral vzbujati zanimanje v najširši gorniški javnosti — ohranimo pozabi vsaj tisto, kar še imamo! Treba bo zavijati rokave in z vso resnostjo prijeti za delo, da nadomestimo vse tisto, kar smo v dolgih letih zamudili.

Uroš Župančič

TRŽIČ SE JE POKLONIL SPOMINU STORŽIŠKIH ŽRTEV OB 20-LETNICI

29. marca 1937 — pred dvajsetimi leti — je Tržič zadela težka nesreča. Devet mladih smučarjev-planincev je našlo smrt v plazovih Storžiča pod Škarjevim robom, največja nesreča pri nas v poletu mladega slovenskega smučarstva.

Planinsko društvo Tržič je priredilo smuk v Storžiču. Člani njegovega smučarskega odseka so hoteli pokazati svoje sposobnosti tudi v smučarskih težkih terenih severne strani Storžiča. Sami so zbrali sredstva, da so kupili prehodno darilo.

Ogromne snežne gmote so razmetale posamezne skupine tekmovalcev, večina se je rešila objema snežnih gmot, nekateri s poslednjimi silami, nekateri poškodovani, a ko smo preštevali vrsto vrnivših se tovarišev, smo videli, da devet tovarišev ni. Dva smo še isti dan našli mrtva, ostali so po daljšem času zapuščali pobočje Storžiča in se mrtvi vračali v Tržič v skupni grob.

Tržič je bil zavrt in črnilo in žaloval. Žalovali so smučarji in planinci, glas o nesreči je odjeknil po vsej Jugoslaviji in tudi v inozemstvu.

Vsako leto se Tržičani spominjamo tega dogodka.

PD Tržič je uredilo nekaj izložb v mestu v spomin 20-letnice, na sam dan t. j. 29. marca pa spominsko slovesnost na pokopališču ob skupnem grobu deveterih žrtev. Preuredilo je skupno grobišče in ga zasadilo z novim zelenjem.

Pred društvom so se zbrali planinci, alpinisti, reševalci, smučarji, taborniki, gasilci, godba, pevci, zastopniki organizacij in množica Tržičanov. V povorki so odkorakali skozi mesto na pokopališče.

Pevski zbor Svobode je zapel dve žalostinki, godba je zaigrala žalno koračnico, nakar je tov. Slavko Lukanc, eden izmed udeležencev takratnega tekmovanja, priklinal v spomin takratne dogodke.

Navzoči, ki so se v velikem številu zbrali na pokopališču — pred grobom, so nato z enominutnim molkom počastili spomin, tiho so se priklonile zastave sodelujočih organizacij, zastopniki PD, SK Ljubelj, Partizana, Turističnega društva, Rdečega križa in upokojencev pa so poklonili vence.

29. III. 1957 žalna komemoracija na pokopališču

Foto Perko Janez

Nato so alpinisti zapeli pesem: »Oj, Storžič je moje kraljestvo... in planinsko žalostinko, nakar je za konec zaigrala še godba dve žalostinki.

PD Tržič pa je počastilo spomin žrtev tudi še v nedeljo dne 31. marca pod Storžičem pri spomeniku padlih borcev.

Zbor planincev, ki so ga izpopolnjevali nekateri člani pevskega zbora Svobode, je zapel storžiške planinske pesmi. Zatem je v imenu društva spregovoril tov. Primožič Avgust, ki je bil tudi sam ob nesreči navzoč.

Navzoči so z enominutnim molkom počastili spomin, nato je bil tržiškim alpinistom izročen venec PD Tržič, katerega so ponesli na kraj nesreče, k spomeniku pod Skarjev rob.

Pevci so v slovo zapeli še pesem, s tem je bila počastitev zaključena.

Pri počastitvi je bilo poleg domačinov navzočih tudi precej ljubljanskih planincev in smučarjev, med drugimi tudi zastopniki AO Ljubljana-Univerza.

Salberger

TRŽIŠKI GASILCI IN GRS

Najtežavnejše je reševanje ponesrečenih izpod snežnih plazov. Tako reševanje in iskanje zahteva časa, ljudi in požrtvovalnosti. Med naravnimi silami so snežni plazovi najbolj kruti in človeška moč jih ne more zaustaviti. Ko je pred dvajsetimi leti kosila smrt v Skarjevem robu pod Storžičem in uničila devet mladih življenj, smo pač uvideli, da pri takem reševanju ekipa reševalcev dosti ne opravi. Vkljub močni ekipi tržiških, ljubljanskih in jeseniških reševalcev, 50-članski ekipi planincev-vojakov, sodelovanju lovcev, gasilcev, domačinov in delavcev, skupno s preko 100 ljudmi, smo le počasi trgali mrtva trupla iz snežnih gnot. Zanjega smo prenesli v dolino po šestih tednih.

Tržiška postaja GRS je z veseljem pozdravila sklep industrijske gasilske čete Runo iz Tržiča, da bi gorski reševalci poučili gasilce o nevarnostih plazov in o načinu reševanja in iskanja ponesrečenih. Kljub neugodnemu vremenu so se v močni ekipi podali člani gasilske čete v nedeljo dne 17. februarja 1957 pod Storžič, kjer so jim v storžiških plazovih člani GRS Tržiča pod vodstvom načelnika Salbergerja pokazali praktično (teorijo so obravnavali že doma na sestankih) nevarnosti in oblike plazov, iskanje ponesrečenec v transport v dolino. Seznanili so jih s primitivnimi reševalnimi sredstvi in z najnovejšimi (sonde, lavinski psi, Akkia-čoln itd.). Člani gasilske čete, večinoma mladi fantje, so z zanimanjem sledili in sodelovali pri dobro uspešnih vajah ter sklenili, da bodo na tem polju še nadalje delali.

Gorski reševalci bomo podpirali te težnje. Sodelovanje med GRS in gasilci, posebno v krajih, ki so zaradi snežnih plazov ogroženi, je gotovo zaželeno.

Salberger

BRAČIČEV SMUK NA ZELENICI

PD Tržič je v povezavi s SK Ljubelj Tržič dne 5. maja 1957 priredilo že tretje leto v počastitev spomina narodnega heroja Mirka Bračiča iz Tržiča smučarsko tekmovanje za prehodni pokal občinskega odbora ZK iz Tržiča.

Kljub gosti megli, snežnemu metezu in drugim zaprekam se je tekmovanje v redu izvršilo. Prvo leto je pokal osvojil Križaj Peter, Ljubelj-Tržič, letošnje leto pa ga je branil

Pokojni Kramar Rok

Primožič Franci, član AO in GRS Tržič. Proga je bila dolga ca. 1200 m s 300 m višinske razlike in je imela 40 vrate. Tekmovanja se je poleg članov Ljubelja, AO in GRS udeležilo tudi nekaj tekmovalcev Enotnosti iz Ljubljane in to predvsem mlajši tekmovalci.

Rezultati: 1. Jemc Janez — Enotnost, Ljubljana — 123 1/4; 2. Krmelj Janko — Ljubelj, Tržič — 124 1/4; 3. Primožič Franci — AO, GRS Tržič — 124 1/4; sledili so: Perko Janez, Lukanc Matevž, Krmelj Jože, Lukanc Slavko in drugi.

Razglasitev rezultatov je bila ob 12. uri takoj po tekmovalstvu v Gostišču Pod Ljubeljem. V imenu PD Tržič je tov. Lukanc Slavko pozdravil vse navzoče tako tekmovalce kot vse, ki so pri tekmi sodelovali, nato je povzel besedo tov. Ogris Milan, zastopnik občinskega odbora ZK in Socialistične zveze delovnega ljudstva, ki je poudaril pomen takih prireditvev, kjer se v plemenitem tekmovalstvu spomnimo padlih borcev za svobodo.

Salberger

KRAMARJEV SMUK V STORŽIČU 7. IV. 1957

V počastitev spomina padlega borca-partizana Roka Kramarja iz Tržiča, prireja Alpinistični odsek iz Tržiča vsako leto smuk v Storžiču. Normalno poteka proga iz Skarjevega robu do pod Storžiča. Snežne razmere pa letos niso omogočale izvedbe smuka v vsej dolžini proge, pač pa iz vrha Skarjevega robu do storžiških plazov, ki so bili natpani s plazovi.

Za prehodni ekipni pokal so tekmovalce precej močne ekipe alpinistov AO Ljubljana-Univerza, Ljubljana-matica in Tržiča, ki so obenem kot posamezniki tekmovali tudi za pokal posameznikov.

Med planinci, planinkami in mladinci so bili večinoma člani PD Tržič.

Rezultati so bili naslednji: Alpinisti posamezniki: 1. Svab Vinko — AO Tržič — čas 0,51,0; 2. Primožič Franci — AO Tržič — čas 1,06,0; 3. Radon Jur — AO Tržič — čas 1,08,2; 4. Kunaver Aleš — Ljubljana-matica — čas 1,08,4; 5. Vovk Janez — Ljubljana-Univerza — čas 1,09,2.

V ekipnem tekmovalstvu je bila razvrstitev naslednja: I. AO Tržič (Svab, Primožič in Radon) — čas 3,05,1 — ki si je priborila tudi prehodni ekipni pokal.

II. AO Ljubljana-matica (Kunaver Aleš, Jeglič Anton in Zrimšek Borut) — čas 3,55,0.

III. AO Ljubljana-Univerza (Vovk Janez, Cvefel Gorazd in Štrajher Maks) — čas 4,01,4.

V tekmovalstvu članov so zmagali: 1. Krmelj Janko — PD Tržič — čas 0,43,1; 2. Štefe Janez — PD Tržič — čas 0,43,2; 3. Perko Janez — PD Tržič — čas 0,44,1.

Članice in mladinci so tekmovali na krajši progi. Članice: 1. Lukanc Darinka — PD Tržič — čas 0,55,3; 2. Koder Vida — PD Tržič — čas 1,04,0.

Mladinci: 1. Hladnik Niko — PD Tržič — čas 1,34,0; 2. Soklič Andrej — PD Tržič — čas 1,34,2; 3. Teran Franci — PD Tržič — čas 1,37,1.

Tehnično izvedbo tekmovalstva so izvedli funkcionarji SK Ljubelj-Tržič, progo je trasiral Lukanc Slavko.

Borec-partizan Kramar Rok je bil pred okupacijo požrtvovalen član planinskega društva, alpinističnega in reševalnega odseka ter smučarskega kluba v Tržiču. Kot zvest pobornik za delavske pravice je stopil v partizane ter je 8. januarja 1945 padel zadet od smrtonosnega strela v spodnjem Lomu.

Tržiški alpinisti in reševalci so imenovali plezalno smer preko Bivaka na Storžič po njem kot Kramarjevo smer.

Salberger

Planine, naše veselje je glasilo mladinskega odseka PD Prevalje. Izdaja ga propagandni odsek PD Prevalje, urejuje uredniški odbor. Iz ciklostiranega zvezka, ki ga imam pred seboj, diha ljubezen do planin in do planinstva, tako značilna za to naše koroško planinsko društvo. Uvodni članek pripoveduje, kako je prišlo do ustanovitve mladinskega odseka. Ker v mnogih planinskih društvih tega še nimajo, naj nekaj besedila ponatisnemo:

»Planinsko društvo na Prevaljah se zaveda, da bo udeleževanje v planinah postalo množično samo, če bo v svoje vrste pritegnilo naše najmlajše, to je pionirje in mladince. V ta namen je bil ustanovljen v lanskem letu mladinski odsek. Kaj kmalu po ustanovitvi se je pokazalo to dejanje kot zelo koristno, saj se je mladina začela množično pri-glašati za delo v odseku. Že v letu 1955 je odsek začel sistematično vzgajati mladi naraščaj. Sprva samo na sestankih, kjer so natanko spoznali vse potrebe, o opre-mi, o hoji ter o vseh ostalih stvareh. Sledili so razni eno in dvodnevni izleti v naravo. Sprva krajše in lažje ture. Polagoma smo izbirali težje. Mladina se je spoznala z najvažnejšimi vrhovi v naši dolini. Sledili so tudi daljši pohodi. Delo v letu 1956 se je razvijalo dalje. Pristopili so zopet novi mlajši člani. Odsek se je razdelil na A in B skupino. Planinsko društvo šteje za svojo najvažnejšo nalogo — delo z mladino. Tudi vodja odseka tov. Vauh in Orešnik se nesebično trudita in skrbita za uspešen razvoj odseka. Pred kratkim je odsek napravil tudi izlet na Strojno in Sentanel zato, da tudi tamkaj privabita mladino za delo v planinskem društvu. V bodoče bodo takšnih izletov priredili še več. S takšno obliko dela si planinci vzgajajo mladi naraščaj in vršijo vzgojno nalogo med našo mladino; odvrčajo jo od gostiln in alkohola, slabe družbe ter ji v naravi krepijo in utrjujejo zdravje. Noben mladinec in mladinka, ki bo vzljubil naravo in planine, ne bo podlegel kvarnim vplivom, temveč bo postal in zrasel v močnega člana naše družbe.

V šolskih počitnicah bo odsek skušal organizirati kar največ izletov v naravo. Z raznimi praktičnimi vajami se bodo mladinci, in to prav oni, ki so se v planinstvu začeli udeleževati v letošnjem letu, seznanili z vsemi stvarmi in lepota-mi taborjenja itd. Planinsko društvo pa se trudi, da tem preskrbi nekaj opreme. V šolskih počitnicah bo organiziran na Plešivcu pionirsko-mladinski tabor. Na tabor bodo povabljeni vsa planinska

društva iz Mežiške doline s svojimi mladinskimi odseki.«

Članek zaključuje s pozivom, naj mladi planinci čuvajo planinsko floro. Sledita dve beležki o Titovi štafeti in 1. maju 1956, kar je oboje proslavil na lepo organiziran način mladinski odsek. Neznani starejši avtor je priobčil nekaj drobtin iz svojega planinskega nahrbtnika. Spodbudno se bere članek Zofke Pokrov, ki je opravila dolgo turo iz Koroške do Razdrtega, od tu pa na Nanos, kjer se je poizkusila v plezanju in jo je zadela majhna nezgoda. Čeprav ji je bil Nanos všeč, ni pozabila na lepote rodne doline. Takole zaključuje:

»... vendar klica naše koroške gore ne preglasi. Njej moremo dnevno zaupati, jo s pogledom božati. Vsak trenutek različna, zdaj mračna in zastrta, zdaj jasna in srebrna v poplavi sonca, a vedno enako čuječa nad nami, nas zdravi in dviga našo samozavest.«

Jože Čegovnik je popisal svoj prvi vzpon na Triglav, Srečko Rupar pa srečanje z gamsom na Plešivcu.

Dr. J. Sušnik pa je spregovoril mladim prevaljskim planincem tako tehtno, izvirno in s takim občutkom za naravo in človeka v njej, da je prav, če njegove misli spozna ves slovenski planinski naraščaj.

»Ali imate kakšno predstavo o alpinistu?

Prepričan sem, da ste jih videli v resnici in na podobah: mršavi so, žilavi in zagoreli od vetra in sonca. Človek s trebuhom ne more plezati. In človek z mehкими testenastimi mišicami tudi ne. Cepin nič ne pomaga, niti gojzerice z vibram podplati. Dobri plavači navadno niso alpinisti. Plavač je zalit, ima širok prsni koš in krepke noge. Alpinist pa mora biti tenak, prsti morajo biti nenavadno močni, da na njih lahko visi. Alpinist mora imeti zdravo srce. Ali ste že videli ljudi, ki na najmanjši vzpetini sopihajo? Bolni so na srcu. Mlad človek, ki je bolan na srcu, navadno še ne sopiha; toda če bi preveč silil v gore, bi mu srce kmalu začelo odpovedovati. Alpinist ne sme biti vrtoглаv. Ali ste že kdaj splezali na kako streho ali stolp ter gledali navzdol? Ali se vam je zavrtelo? Oh, večini ljudi se vrti. Ko pa se temu privadijo, se jim ne vrti več. Kdor se kljub vaji ne more otresti vrto-glavice, ne sme v prepadne stene.

Ali je to vse? Čvrste mišice, lahek trup in jasna glava? Se zdaleč ne!

Predvsem mora biti alpinist presoden, odločen, vztrajen in požrtvovalen. Nikoli se ne sme brezglavo zaplezati v steno, ki je ne pozna in ne ve, če ji je

kos. Ne sme se zlomiti. Dež, sneg, vihar, noč in mraz. Ne sme v smrtnem strahu reševati lastne kože in pustiti tovariša na cedilu.

To pa je še veliko težje, kot znati viseti z desetimi prsti na pičli polički.

Biti planinec je laže. Večina od nas bo ostala pri planinstvu. A tudi planinec naj ima podobne lastnosti kot alpinist.

Jaz vas v tem svojem majhnem razgovoru hočem opozoriti na dobrine planinstva. Planinec se loči s cest, knjig, strojev in urejenih stanovanj ter se vrača v naturo. Spozna, kako diši gozd, njegova zaprašena pljuča se očistijo v modrem zraku. Njegove sključene kosti se zadovoljno razpotegejo pri popotovanju skozi grabne, čez vzpetine in planinske pašnike. Njegova koža porjavi v močnem soncu. Njegova duša postane radostna, ko se naužije svežega vresja, beline skal in modrega neba.

Planinec more biti vsak količkaj zdrav človek. Marsikak lažji bolnik v gorah ozdravi.

Včasih srečam na svojih popotovanjih sive možakarje v ponošenih pelerinah in s starimi nahrbtniki na plečih. Gore so jih začarale in jih več ne spuste. Vedno znova se vračajo v njih objem.

Ali so tudi vas že začarale?

Tri gore so koroškim ljudem ob Meži predvsem pri srcu. Peca, Plešivec in Raduha. Peci je Roman Kogelnik posvetil članek »Peca med borbo« in smiselno združil drobce zgodovine o partizanskem načinu bojevanja s praktičnim naukom za mlade planince. Naj ga navedemo:

»Tako se je zgodil v tem času, to je v začetku meseca avgusta primer, da je sovražna patrولا, močna približno 120 mož, zasledovala in gonila celotni III. bataljon Vzhodnokoroškega odreda iz Tople navkreber proti grebenom in vrhovom skalnate Pece. Tak umik partizanske edinice ni bil edini, toda — kar bomo malo pozneje videli — skrajno premišljen in tudi najbolj pameten. Sovražnik še malo ni mislil na neugoden izid borbe, ki se je končala z uspehom za partizane. Ko je edinica dosegla precejšnjo višino v skalah, je po krajših pripravah in na povelje komandanta bataljona začela valiti na spodaj prodirajoče Nemce kamenje, ki je v letu po strmini navzdol sprožilo za seboj cel kamenit plaz. V tej borbi brez strele je precej Nemcev plačalo s svojim življenjem, še več pa jih je bilo ranjenih in poškodovanih. Vsaka nadaljnja akcija sovražnika je bila s tem onemogočena, zato se je umaknil.

Gornji primer naj ne bi naši najmlajši generaciji služil kot primer, kako se je treba v borbi boriti ter izkoristiti vse v danem momentu razpoložljive možnosti, temveč kot opozorilo, kako ogromno nesrečo lahko napravi v planinah, zlasti pa v skalah vsak nepremišljen korak, predvsem pa še, če smo v skupini. Zato bodi v planinah oprezen, previden in zopet oprezen!

Jože Lodrant je s prijetnim kramljanjem popisal svojo smučarsko pot v Luče, odkoder je najlažja pot na Raduho, po smučarskem svetu edinstveno, med našimi smučarji pa malo znano goro. Glasilo zaključujejo kratki opisi izletov, ki so jih opravili Kristina Lenasi, Janko Čegovnik, Olga Tratnik in nepodpisana, ki je zabeležila svoj pohod v Logarsko dolino.

Druga številka tega mladinskega glasila je lep zgled za to, kako pisana oz. tiskana beseda pomeni sicer skromno, vendar pa toplo in neuničljivo organizacijsko ognjišče.

Koroško zaščiteno ozemlje v Karavankah. Koroški uradni list (Landesgesetzblatt für Kärnten) od 21. marca 1957 prinaša naredbo deželne vlade, s katero se proglašajo ozemlje »notranjega Podna in Vrtače« za »Naturschutzgebiet«. To ozemlje tvori del občine Slovenji Plajberk ter se naslanja na jugu na našo državno mejo od Svačice 1955 m (na naši karti Karavank 1960 m) preko grebena Visoke Vrtače 2180 m do višine 2026 m Palec v Visoki Zelenici (Možje). Tu pa ostro zavije na sever preko sedla Dolič 1640 m na Rjavco 1789 m, Sveto peč, Mačičarsko peč 1600 m in malo severneje zavije na zahod čez dolinske travnike (Prhovčeve in Podnarjeve) na kmetijo p. d. Šošeljce in Veliki rob 1463 m. Tu se obrne na jug čez Kosmático 1650 m, Vgrizovo planino, Mali Vogel in sedlo Vrata zopet na Svačico. Naredba predpisuje, da je na tem ozemlju prepovedano trgati in poškodovati rastlinstvo, brez dovoljenja kaj graditi, taboriti in postavljati šotore itd.

Severne Karavanke so bile od nekaj priljubljeno torišče avstrijskih planincev in turistov z izhodišči iz Celovca in Beljaka, poleti tudi letoviščarjev (Vrbsko jezero i. dr.). Nekako splošno se je ustalilo mnenje, da je med doli v Karavankah najslikovitejši Poden z impozantno Vrtačo v ozadju, ki se po naravni lepoti more primerjati Logarski dolini. Od začetka tega stoletja so Nemci začeli dajati nemška imena vidnejšim vrhovom v Karavankah; taki »germanizaciji« je najnoveje (še le po drugi sve-

tovni vojni) podlegla tudi Visoka Vrtača, ko je uradna »avstrijska karta« prinesla za njo povsem novo ime Deutscher-Berg. Proti temu preimenovanju je zastopstvo občine Slovenji Plajberk protestiralo. Kakor vidite, je protest vendar zalegel, prednja naredba prinaša zopet prastaro ime Vrtača v obliki »Ver-tascha«.

Dr. Šašel

Römer-Tal. V zahodno pobočje masiva Mangrt se je zajezel Beli potok (Weissenbach), ki je izdolbel in oblikoval obširen Remšendol od Koprivnika (Nesseltal). Nemški zemljevidi so ta dol imenovali Römertal, Italijani pa po njih Valromana. Na prvi pogled je jasno, da ta odlegli svet ni mogel imeti kake zveze s starimi Rimljani (Römer); niti pisano, niti ljudsko izročilo o tem ne ve nič. Res je ime Römertal umetno in pomotno; kajti bavarski kolonisti so ta dol imenovali Remmer-Tal po številnih vranih (Remmer), ki so jih tam videli. To je torej pravzaprav »vrnanji dol«.

Pasterca. Predstavljamo si, da sloviti Pasterzengletscher pod Velikim Klekom obstoji že od nekdaj, zato je tem bolj zagonetno, kako je dobil ime od nedvomno slovenske besede pastir. Pa ta svet ni bil vedno zaledenel, še v XVI. stoletju je bila tam plodna in priljubljena planina, poletni raj za številne pastirje. Slovenci, ki so se v tem zakotnem svetu dolgo držali, so jo verjetno imenovali »pastérica« ali »pastirci«. Nemci so to ime prenesli na pozneje nastali ledenik. Ko poznamo ta razvoj, je nam današnje ime razumljivejše.

Dr. Šašel

SVET GOSPODARJEV PLANINSKIH DRUŠTEV

Dne 14. aprila t. l. so se zbrali v prostorih Kulturnega doma železničarjev v Ljubljani gospodarstveniki planin, društev na V. redno zasedanje sveta gospodarjev PD. 51 društev je zastopalo 65 društvenih funkcionarjev.

Zasedanje je začel načelnik gospodarske komisije pri PZS tov. Rudolf Kavčič z zanimivim poročilom o uspešnem delu PZS in PD od zadnje skupščine dalje. V svojem poročilu je zajel društvene investicije, ocenitev in zavarovanje osnovnih sredstev, upravo planinskih postojank, knjigovodstvo in finančno disciplino PD, njegovo poročilo pa je dopolnil še načelnik gradbene komisije pri PZS tov. ing. Perko Nace s konkretno navedbo izvršenih gradbenih akcij.

Pojasnjeno je bilo, da so viri za investicije, ki jih dobiva PZS, dvojni. To so dotacije, ki jih PZS prejema od republike za velike investicije in gradnje, drugi vir, ki ga ima PZS, so denarna sredstva, ki jih je PZS prejela kot kredit za izboljšanje pogojev letnih dopustov delavcev in uslužbencev. Dotacije za velike investicije so letos usahnile in ne bo PZS iz tega naslova letos ničesar prejela, kar pomeni, da za te investicije ostane društvom le samopomoč, ali z drugo besedo, le sredstva, ki so bila že angažirana

in se sedaj vračajo. Če pa se bodo dobila iz tega naslova letos še kaka denarna sredstva, bodo pa dodana tej kvoti. Ta razpoložljiva denarna sredstva pa so tako skromna, da ne zadostujejo niti za postojanke prioritete gradbenega plana. Zato PZS tudi ne more vnašati v prioritetni gradbeni plan kakih novih investicij. Iz sredstev, ki jih je PZS prejela iz naslova zboljšanja pogojev letnih dopustov delavcev in uslužbencev, pa PZS lahko daje društvom samo posojilo za stvari, izvršenih še v tistem letu in pod pogojem, da se še v tem letu poveča ali izboljša kapaciteta postojanke. Ta sredstva pa se zato ne morejo vnašati v prioritetni plan. S temi sredstvi se lahko tudi opremljajo postojanke, nabavljajo šotori itd. Manjša popravila pa se bodo izvrševala iz amortizacijskega sklada.

Nemalo je iznenadil predlog zastopnika PD Bovec, ki je izrazil željo ObLO Bovec po prevzemu koč pri izviru Soče, ki jo sedaj upravlja PD Jesenice. Navedena postojanka je po mnenju zastopnika z izgraditvijo ceste izgubila planinski značaj, z dohodki te postojanke pa bi občina krila deficit hotela Orel v Trenti. Zbor gospodarjev je seveda zavzel glede tega popolnoma odklonilno stališče. Strinjal se ni tudi s predlogom PD Tolmin, katerega občni zbor je sklenil, da se opusti postojanka Jalovec v Trenti in vrne občini, ves inventar pa prenese v koč na Razor planini. Gospodarji so bili mnenja, da je edino pravilno, da se postojanka z inventarjem vred dodeli kakemu drugemu društvu, morda koč Zlatorog kot depandansa, ker je oprema postojanke, ki služi planinski skupnosti, last PZS in so to njena osnovna sredstva, ki se, če društvo opusti postojanko, dodelijo drugemu društvu. Glede koč Tamar v Planici so bili gospodarji mnenja, da se PD Rateče-Planica odvzame in dodeli PD Univerza. Tak je bil tudi njihov predlog za plenum PZS. Vzrok za odvzem koč je ta, da društvo ne upravlja postojanke tako, kot je treba. Društvo je v letu 1956 vključevalo tudi komaj 32 članov, medtem ko bi jih moralo imeti po statutu PZS vsaj 50, za letošnje leto pa sploh še ni zahtevalo članskih znamic. Čeprav je bilo društvo obveščeno, da bo svet gospodarjev razpravljal o koč Tamar, se zastopnik društva zasedanja ni udeležil.

Ker si društva še vedno niso na jasnem, kakšne obveznosti imajo do družbenih dajatev, jim je to nazorno predložil zastopnik direktorije uprave za dohodke. V zvezi s tem jim je zastopnik gospodarske komisije pojasnil, da tudi akcija glede oprostitve zveznega prometnega davka še ni zaključena. Glede turistične takse pa naj se PD sklicujejo na odlok IS o oprostitvi republiškega prometnega davka. Medtem ko so za knjigovodstvo gospodarskih organizacij določeni kontni plani, si družbene organizacije lahko same krojijo knjižno evidenco o svojem poslovanju. Za nje ne velja uredba o knjigovodstvu niti predpisi tarifne številke 34, po kateri morajo gospodarske organizacije predlagati svoje knjigovodstvo v registracijo finančnim organom in plačati takso. Ker pa morajo tudi družbene organizacije voditi neko knjigovodsko evidenco že zaradi tega, da na svojih občnih zbiorih lahko podajo poročilo o svojem poslovanju, zlasti še, ker dobivajo razne dotacije in subvencije, je PZS za svoja društva vpeljala svoj sistem knjigovodstva, ki je obvezen za vsa PD.

Zbor je razpravljal tudi o predlogu PD Javornik-Koroška Bela, da za tekoče leto prevzame upravljanje te postojanke drugo društvo. Društvo upravlja to postojanko že od leta 1949, ki pa že nekaj let ne krije več lastnih stroškov. Po ugotovitvi, da je Staničeva koč aktivna, če društvo upošteva tudi dohodke prenočnine, je zastopnik društva pri-

stal na to, da vsaj za eno leto še obdrži upravo postojanke. Gospodarska komisija pa bo čimprej izvršila gospodarsko analizo poslovanja te postojanke in priporočila društvu potrebne ukrepe.

Glede razdelitve odstotkov amortizacije so bila deljena mnenja. Medtem ko je predlagala gospodarska komisija, naj gre 80 % v amortizacijski sklad pri PZS in 20 % pri PD, so bila društva mnenja, da naj bi bilo obratno, drugi pa zopet za to, da bi se delilo na polovico. Nekateri pa so bili celo za to, da ostane vseh 100 % sklada pri društvu. Glasovanje je nato odločilo, da se predlaga plenumu PZS, da ostane vseh 100 % pri društvu. PZS pa naj bi uvedla kontrolo, da se bodo denarna sredstva tudi v resnici odvajala v ta sklad in tudi uporabljala izključno v njegove namene. Ker je diskusija pokazala, da si niso še vsa društva na jasnem glede amortizacije same, jim je zastopnik gospodarske komisije ponovno pojasnil pomen in namen amortizacijskega sklada, ki je v glavnem v tem, da se dobiček postojanke uporabi za ohranitev lastne substance. Z uvedbo amortizacijskega sklada se v bistvu tudi ničesar ne spremeni, v zvezi z dohodki postojanke. Popolnoma jasno pa je, da društva, ki zaradi izgube postojank ne bodo mogla plačati amortizacije, zato ne bodo obremenjena. Napačno pa bi seveda bilo, če bi sredstva amortizacijskega sklada uporabljali za razne druge stroške in dajatve izven postojanke kot n. pr. za mladino in pod., za kar si morajo društva ustvariti potrebna sredstva na drugih toriščih kot n. pr. z raznimi prireditvami, tombolami itd. Pobrigati se morajo tudi za pomoč s strani občin itd. Postojanka pa toliko časa ne plačuje v amortizacijski sklad, dokler plačuje anuitete za najeto posojilo. Če znašajo anuitete manj kot vplačilo v amortizacijski sklad, plača društvo v amortizacijski sklad le razliko.

Svet gospodarjev je nadalje sprejel sklep, da predlaga plenumu PZS zvišanje cen za prenočitve in sicer v tem smislu, naj bi v bodoče stalo prenočevanje na skupnih ležiščih od din 30.— do din 40.—, na posteljah pa od din 60.— do din 70.— Brezpogojno pa ostane še nadalje relacija med člani in nečlani 1 : 3.

Nato je bil sprejet PRAVILNIK ZA PLANINSKE POSTOJANKE, katerega osnutek so prejela že vsa PD pred zasedanjem sveta gospodarjev. Pravilnik ureja bodoče poslovanje planinskih postojank: način upravljanja planinskih postojank, skrb za osnovna sredstva, amortizacijo planinskih postojank, nadzor nad upravljanjem osnovnih sredstev, hišni red planinskih postojank, cene in osebe planinskih postojank.

Ze zadnja skupščina PZS je UO PZS dala nalogo, da prouči administrativno poslovanje v postojankah in ga skrči na minimum. Gospodarska komisija je skušala rešiti to vprašanje, vendar pa je prišla do zaključka, da ni možno ničesar od obstoječega opustiti, ker bi sicer popolnoma izgubili pregled nad prometom postojank. Predlagala pa je, da bi se ugotavljal promet v postojankah s posebnimi oštevilčenimi bloki, ki bi se glasili na razne zneske, na podoben način, kot imajo to uvedeno avtobusna podjetja. Tam se izdajajo bloki oziroma kuponi za razne relacije, t. j. več blokov z različnimi zneski. Na isti način naj bi se izdajala v postojankah pijača in hrana. Te bloke bi založila PZS in jih dala društvom na razpolago. Ta način bi bil pomankljiv v toliko, ker ne bi ločil prometa z alkoholnimi pijačami in jestvinami, finančni promet pa bi zajel v celoti. Pri tem bi seveda odpadli sedanji obračunski bloki. Da pa bi gostje raje od oskrbnikov zahtevali te bloke, naj bi se konec leta izvedlo zrebanje z določenimi dobitki. Za preizkus tega novega načina ugotavljanja prometa so se prostovoljno

javila PD Bohinj-Srednja vas za kočjo pod Bogatinom, PD Novo mesto za Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih, PD Litija za postojanko na Jančah in PD Maribor za eno od svojih postojank.

V zvezi s prednostnim načrtom za tekoče leto naj bi se po predlogu gospodarske komisije vztrajalo na gradnji definitivne postojanke na Mangrtu, obnovitvi doma na Voglu, adaptaciji in povečavi kočje pri Triglavskih jezerih, izgraditvi II. etape kočje na Črni prsti, adaptaciji in dograditvi kočje v Tamarju, gradbeni sanaciji in dograditvi doma na Zelenici.

Perspektivno pa naj se obravnava novogradnja postojanke v Karavankah, novogradnja turistične postojanke na Sorški planini, gradnja postojanke na Cavnu in gradnja postojanke na Snežniku.

Obveščati pa mora načelo, da ne sme nobeno društvo začeti novogradnje brez odobritve skupščine ali plenuma PZS ne glede na to, kako si pridobi sredstva.

KVEDROVCI — GOJZARJI

V letošnji 3. številki sem v članku »Kako se je delala cesta na Vršič« bral pripoved o težkih planinskih čevljih, imenovanih gojzarji po tirolskem kraju in o čevljarju, ki da jih je prvi izdeloval. Iz nje bi se dalo zaključiti, da Slovenci do pred približno 1910. leta teh čevljev nismo poznali.

Takole je s stvarjo: Moj oče je bil čevljarjski mojster v Vevčah in je take čevlje šival davno prej za papirniške nameščence Pruse in Avstrijce. Razlikovali se niso od današnjih standardnih gorskih čevljev, pač pa so imeli v srednji del med podlogo in gornje usnje vdeto gumirano tkanino, ob notranjem in zunanem robu pa še dolga jezika (Zwischenfutter) iz živalskega suhega mehurja. Šivi so bili okoli in okoli podplata zaliti s smolo. Tem res nepremočljivim in s planinčarji nakovanim čevljem se je reklo kvedrovci, ker so bili šivani na kveder. Ko sta se od potu in stalnega drgnjenja uničila i guma i mehur, so seveda bili premočljivi.

To še vem, da jih je pošiljal še za premeščenimi uradniki v Nemčijo in Wienerneustadt pa v Podgorje pri Gorici, torej v kraje, koder so bile papirnice. Razen tem znanim osebam si je preko njih pridobival naročnikov. Po koncu vojne je to tuje naročanje docela prenehalo. V vojnem času je kvedrovce delal svojemu sinu in domačim kadetom ob vpoklicu na vojno ali kadar so prišli na dopust.

Kdaj je začel in kje se je naučil izdelovati te kvedrovce, ne vem, pač pa se spominjam njegove kasnejše nejevolje, kadar so gluhamu govorili o gojzarjih; trdil je vedno svojo, da so to kvedrovci, ker so šivani na kveder.

Naj še pristavim, da so se do tega stoletja čevlji šivali — šivali na kveder (baje beseda ni slovenskega izvora).

Hinko Wilfan

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV UO PZS...

PZS je prejela več ponudb planinskih organizacij iz Poljske in ČSR za zamenjavo planincev in alpinistov. Ker je verjetno, da posamezna PD ne bodo mogla organizirati samostojno takšne zamenjave, je UO PZS sklenil, naj društva eventualno svojo željo za zamenjavo sporočijo PZS, ki bo po prejemu vseh potrebnih podatkov poverila organizacijo zamenjave organizacijsko najmočnejšemu društvu. Kolikor pa društva tudi lahko sama organizirajo takšno odpravo, jim je to prepuščeno na voljo in naj o tem obvesti PZS.

Stroški bivanja gredo v breme skupine oziroma organizacije — domačina, medtem ko

nosi prevozne stroške vsaka skupina sama in to do namembne žel. postaje. Te zamenjave niso oficijalne odprave in se udeleženci teh skupin štejejo kot privatni potniki, ki potujejo v inozemstvo. Zato udeleženci teh skupin tudi sami zaprosijo za potne liste in vize, ne da bi za to izdala PZS kako priporočilo. Pri potovalnih uradih udeleženci teh skupin nabavijo vozne karte v dinarski valuti za obe relaciji. Vsak udeleženec skupine prejme na potni list pri Narodni banki devize v vrednosti din 6000.—.

Fédération Sportive et Gymnique du Travail (Paris, 23, Rue Drouot) vabi na mednarodni planinski tabor skupine in posamezne planince. Tabor se bo vršil v dneh od 28. julia do 18. avgusta t. l. v Chamonixu v pogorju Mont Blanca in bo razdeljen na dva dela: na glavni tabor v Chamonixu, ki bo nameščen v planinski postojanki z vsem komfortom, in tabor pod šotori na Jezeru Champoua. Cena 2500 fr. fr. dnevno na osebo.

Dne 10. IV. t. l. se je vršil v Solčavi sešatek vseh zainteresiranih forumov, ki je razpravljalo o odstopu in nadaljnjem upravljanju domov Rinka in Rogovilec v Solčavi. Sklenili so, da se bosta oba navedena domova odslej upravljalata kot samostojno gostinsko podjetje.

PSJ sporoča, da je prenesel svoje uradne prostore v Beogradu iz Pariske 13 v Dobrinjsko ulico št. 10/I, telefon 31-374.

Republiška lovska zveza je poslala PZS prepis odločbe ObLO Ljubljana-Center o ožji lokaciji za gradnjo Zlatoroga v Dalmatinski ulici z vsemi pripombami projektanta.

CAI vabi na svoj 69. kongres, ki se vrši od 18. do 26. maja t. l. v Palermu. PZS je poslala pismene pozdrave in čestitke.

PZS je pri Drž. sekretariatu za notranje zadeve LRS posredovala prošnjo SPD v Trstu, da bi se veljavnost njihovih obmejnih dovolilnic razširila še na nekatere obmejne kraje kakor n. pr. Vremščico, Nanos, Črni vrh, Javornik, Čaven, Kucelj, Golake, Lokve, Krn, Rdeči rob, Skrbino in Triglav, s čimer bi jim bili omogočeni skupinski izleti tudi na te vrhove.

PZS je osvojila predlog tov. Vilka Mazija, da se **Luki Korošcu**, ki je dne 25. VIII. 1778 prvi stopil na vrh Triglava, za njegovo 130. obletnico smrti še v letošnjem letu vzida na njegovi rojstni hiši na Koprivniku spominska plošča, prihodnje leto za 180. obletnico zavzetja Triglava pa spominska plošča na vrhu Triglava. Luka Korošec je bil bohinjski rudar, rodil se je 16. oktobra 1747 v Koprivniku, umrl pa je 8. marca 1827.

V Mariboru se je bil ustanovil iniciativni odbor za ustanovitev samostojnega **PD Poštar**. Društvo bo prevzelo v svojo upravo moderno urejen dom pod Plešivcem (pod Uršljo goro), ki je last sindikalne podružnice okrajne pošte Maribor 1. Poleg PD Maribor in PD Obrtnik Maribor bo to že tretje planinsko društvo v Mariboru.

Clani komisije za planinska pota so na terenu določili zimske markacije proti Voglu in Krnskem jezeru. Ugotovili so, da so zimске markacije do Sedmerih jezer kakor tudi v Lopočnici in na Hribaricah lepo izvedene.

UO PZS ugotavlja, da imajo društva v komisijski prodaji še vedno precej edicij, ki jih še niso obračunala. Ugotovitev se nanaša predvsem na zemljevid Kamniških Alp ter monografiji dr. Klementa Jaga in Baltazarja Hacqueta. Društva naj v večji meri zainteresirajo svoje članstvo za ta planinska knjižna dela.

V zvezi s predlogom PD Jesenice, da se očuva za planinski muzej stara Vodnikova koča na Velem polju, ki je ena naših najstarejših obstoječih koč, UO PZS meni, naj se koča demontira, ker bi prestavitve te postojanke oziroma njeno vzdrževanje terjalo pre-

velika denarna sredstva. Pač pa naj bi se koča pred demontažo z več strani fotografirala. Svoje stališče je tudi sporočil PD Jesenice.

Uprava Planinskega Vestnika je priporočila vsem društvom, da opozorijo učno osebje osnovnih in strokovnih šol ter gimnazij na važnost in pomen te revije in da se dogovorijo s posameznimi profesorji oz. učitelji za zbiranje naročnikov na revijo med dijaki oz. učenci. Ta način zbiranja novih naročnikov se je doslej pokazal za zelo učinkovit.

Gospodarska komisija ponovno opozarja vsa društva, da so dolžna obračunavati prispevek za GRS od prodanih pijač, od hrane (čeprav ima kuhinjo mogoče v svoji režiji sam oskrbnik), od razglednic, zemljevidov, uslug in od prenočnin. Ta prispevek znaša za visokogorske postojanke 0,2%, za ostale pa 0,4% od prometa (ne samo od marže).

Redakcija Radio Ljubljana je sklicala sešatek vseh organizacij zaradi organizacije poletnih oddaj za mladino. Na sestanku je sodeloval tudi zastopnik PZS.

Za prapor **PD Škofja Loka**, ki ga bo društvo v okviru svojih prireditev v proslavo 50-letnega jubileja svojega obstoja razvilo na svečan način julija letos, je PZS prispevala 5 zlatih spominskih žebelčkov.

PZS ponovno ugotavlja, da so se vsi dosedanja ukrepi v pogledu zaštite planinske flore izkazali kot neučinkoviti. Sedaj razmišljajo o tem, da bi se lotila osnutka zakona o zaštiti in varstvu prirode ter planinske flore in ga predložila skupščini LRS.

Na iniciativo komisije za GRS pri PZS je začela PZS razmišljati o postopni opremitvi važnejših planinskih postojank z brezžičnimi radiozvezami. Po dobljenih informacijah je to zamisel mogoče realizirati, najti je potrebno le interesno skupnost. Oprema ene postojanke z radiozvezo bi stala okrog milijona dinarjev. Povezava planinsko strateških postojank z brezžičnimi radiozvezami bi bila vsekakor velika pridobitev v vsakem pogledu, zlasti pa še v zvezi z nesrečami v gorah.

Zastopnik PZS se je udeležil seje gospodarskega odbora občinskega ljudskega odbora v Bovecu, ki je razpravljalo o proglativni planinske koč pri izviru Soče za gostinsko enoto odprtega tipa. Ta postojanka, ki jo je PD Jesenice preuredilo iz bivšega vojaškega objekta v skromno planinsko postojanko, po mnenju navedenega gospodarskega odbora z dograditvijo vozne ceste nima več planinskega značaja. V primeru, da bo občina Bovec sprejela to mnenje, se bo PZS seveda pritožila.

Komisija za GRS pri PZS je osvojila osnutek častnega znaka, ki ga bo ob posebnih priložnostih podeljevala zaslužnim reševalcem.

Zvezni reševalni tečaj LM, ki bi se imel vršiti v aprilu na Vršču, je zaradi nezanimanja nekaterih republik odpadel.

Komisija posveča veliko pažnjo preprečevanju gorskih nesreč in je ta točka na dnevnem redu skoraj vsake njene seje. Vsaka nesreča namreč ponovno pokaže, da je treba intenzivno delati tudi v tej smeri in iskati vedno nove načine, kako bi se poživilo preventivno delovanje postaj GRS in aktivneje prizadevalo, da se nesreče ne bi dogajale.

Odsek za lavinske pse pri postaji GRS Jesenice je izdelal skripta za vzgojo lavinskih psov, ki bodo vsebovala vse, kar potrebuje dreser za lavinskega psa.

Komanda LM je izrazila željo po tesnejšem sodelovanju z GRS in je predlagala, da bi vključila v svojo komisijo tudi predstavnike te komande. Predlog je komisija z veseljem sprejela.

Podjetje PTT je sporočilo komisiji, da dovoljuje za pogovore GRS v primeru nesreč v planinah, ki se morajo opraviti iz krajev,

kjer je ročna telefonska centrala, uporabljati šifro SVH (pogovori v nevarnosti), ki uživajo absolutno prednost pri vzpostavljanju telefonskih zvez, plačajo pa se kot navadni.

Komisija namerava v bližnji prihodnosti izdati priročnik za inštruktorje reševalnih tečajev, ki naj bi zlasti služil sistematični vzgoji inštruktorskega kadra. Za obdelavo posameznih sektorjev so bili že naprošeni razni reševalni strokovnjaki.

Pregled reševalne opreme po postajah GRS in obveščevalnih točkah bo komisija izvršila tudi letos. V ta namen je že določila kontrolorje, ki bodo imeli s seboj tudi sanitetne komplekte, da jih bodo na mestu zamenjali, kjer bo to potrebno. Vsakoletni pregled je potreben zlasti zaradi tega, da se ugotovi varnost rekvizitov in že v naprej izključi pri uporabi rekvizitov vsaka nesreča.

Planinska zveza Srbije je imela 18. in 19. maja t. l. svoj plenem v planinskem domu »Čarapičev Brest« na Avali. PZS je poslala brzojavne čestitke.

Elektrifikacija koe na Pesniku. Dne 8. maja t. l. ob 17.30 uri je v koči na Pesniku, ki jo upravlja PD Maribor, prvič zasvetila električna luč. Društvo je ta pomemben dosežek proslavilo.

Komisijiski ogled terena za postavitev žičnice na Kravce. Ogled se je izvršil 22. in 23. marca t. l. Žičnica bi imela začetek nekaj sto metrov od obstoječe elektrarne v dolini Sangrada (Cerklje) ter bi potekala, zavarovana pred nenadnimi močnimi vetrovi s severne strani, pod robom grebena nad Davovcem vse do Gospince, t. j. do konca Tihe doline pod Kravcem, kjer bi bila končna postaja. Trasa bi bila tako postavljena, da ne bi bilo potrebno križanje z obstoječim daljnovodom, vendar pa v njegovi neposredni bližini. Vsaka gondola bo trikrat pregledana pred odhodom iz spodnje oz. zgornje postaje, in sicer enkrat mehanično po strojniku ter dvakrat avtomatsko s posebnimi napravami, da je pravilno vklopljena. Tako bo praktično onemogočena vsaka nesreča med vožnjo. Gondole bodo vozile v največji višini ca. 10 m nad terenom, le med dvema grapama, ki sekata pobočje Davovca, bo treba zgraditi pomožne vrhne mostove, ker poteka tu trasa ca. 20 m nad terenom. V primeru nenadne prekinitve električne energije bodo takoj vklopili pomožni bencinski agregat, ki bo poganjal žičnico s polovično hitrostjo. Istotako je zavarovanje proti močnemu nihanju zaradi viharja izvedeno avtomatično, tako da se bo žičnica sama takoj ustavila v primeru prekoračenega dovoljenega nihanja. Kapaciteta žičnice bo 150 oseb na uro, kar bo popolnoma zadostovalo in še presegalo kapaciteto sedanje planinske doma. Končna postaja žičnice bo ca. 20 minut počasne hoje do doma.

Investitor je SAP-TURIST BIRO, ki je že prejel zagotovilo OLO Ljubljana in Kranj za jamstvo investicijskega posojila v višini 40 milijonov dinarjev. Ta sredstva bodo zadostovala za postavitev betonske začetne in končne postaje, izvedene v lupinasti izvedbi, ter za postavitev žičnice z vsemi potrebnimi priključki, varovalnimi napravami itd. Investitor računa, da bo stala vožnja z žičnico v eno smer din 100.— in obljudila, da bo vzpostavil sigurno avtobusno zvezo z Ljubljano in Kranjem. Tako bo stala vožnja za eno osebo iz Ljubljane na Kravce in nazaj din 400.—. Seveda pa bo treba še modernizirati cesto do začetne postaje in organizirati pri spodnji in zgornji postaji zasilno okrepčevalnico za čakajoče turiste, ki potujejo v skupinah. To bo naredilo PD Kranj, ki bo tudi povečalo kapaciteto jedilnice doma na Kravcu za 50 oseb. Pri spodnji postaji bo treba zgraditi tudi odprto lopo za shranjevanje koles in motornih vozil. V najkrajšem

času pa bo treba zgraditi nov dom pri končni postaji, ker je zelo neugodno, če mora smučar, ki se je pripeljal z Zvoha ali Kravca v Tiho dolino, peš nazaj v dom po svojo opremo, preden bo šel v dolino.

Po izjavi projektanta je možno postaviti žičnico že v letošnji jeseni.

Zvezni gorsko reševalni tečaj na Korošici. Na predlog koordinacijske komisije za alpinizem in GRS pri Planinski zvezi Jugoslavije je v času od 6. do 14. IV. t. l. izvedla komisija za GRS pri PZS na Korošici zvezni reševalni tečaj z namenom, da se tečajniki spoznajo z moderno tehniko reševanja v snegu in ledu. Tečaj je uspešno vodil član komisije tov. Kristan Milan, kot inštruktorji pa so sodelovali tov. Veninšek Stane, Korenini Karel, dr. Andrej Robič, dr. Evgen Vavken, More Andrej, Čop Joža, Herle Jože, Perko Marjan in Koblar Stane. Tečaja se je udeležilo 9 reševalcev iz Slovenije, od teh dva z lavinskimi psom, pet reševalcev iz Hrvaške, pet reševalcev iz Srbije, trije reševalci iz Bosne in Hercegovine, pet reševalcev iz Črne gore in 5 tečajnikov iz Makedonije, poleg teh pa še štirje pripadniki JLA, 5 pripadnikov LM Makedonije s tremi lavinskimi psi in 12 pripadnikov LM Slovenije s 4 lavinskimi psi, v celoti torej 53 oseb.

Tečajniki so bili razdeljeni v 6 enot. Izvajanje programa je bilo zaradi vremenskih neprilik težko, zaradi nesreče v steni Ojstrice (naveza Dular-Zupan) pa je bilo časovno zaporedje tečaja izmenjano in prilagojeno okoliščinam. Kljub težavam, ki jih je povzročalo slabo vreme, uresničeno v domu, težko pri sušenju premočene obleke in obutve, je tečaj uspel. Smučanju se ni posvetilo dovolj časa, pokazalo pa se je, da le majhen odstotek reševalcev obvlada smučanje v taki meri, da bi mogli uspešno uporabiti Akkia čolne. Ugotovilo se je, da večina tečajnikov ni kos težkim vremenskim pogojem ter da še niso samostojni pri izvajanju nalog. Večina tečajnikov iz ostalih republik ter tečajniki-milicniki niso imeli primerne osebne opreme (rezervno perilo), zaradi česar je trpelo izvajanje programa. Napačno bi bilo misliti, da so se tečajniki naučili toliko, da bi lahko že samostojno upravljali z modernimi reševalnimi sredstvi kakor z Gramingerjem in Marinerjem. Opazilo pa se je tudi, da so posebno tovariši iz LR Hrvaške in Srbije izvrstno podkovani v prvi pomoči ter da kot ekipa stoje višje in celo nad povprečjem slovenskih reševalcev. Vse naloge so tečajniki na splošno dobro izvedli, kar kaže, da so kljub vsemu tečajniki le pridobili osnovno znanje, ki ga bodo lahko prenesli na teren.

Tečaj je bil zaključen v Domu v Kamniški Bistrici, kjer so tečajnikom spregovorili predsednik PZS tov. Košir Fedor, načelnik Komisije za GRS pri PZS tov. dr. Miha Potočnik in načelnik koordinacijske komisije za alpinizem in GRS pri PZJ.

Tečaj je finansirala Planinska zveza Jugoslavije.

Vodji tečaja tov. Kristanu in vsem inštruktorjem pa gre zahvala za uspešno izvedbo tečaja. Prav tako tudi PD Celje in njegovemu oskrbniku tov. Gustelju Tajhmajstru, ki je kljub skrajno neugodnim vremenskim razmeram in visokemu številu tečajnikov poskrbelo, da je oskrba tečaja potekala v splošno zadovoljstvo vseh navzočih.

Zimski alpinistični plezalni tabor na Korošici. Komaj teden dni pred začetkom zveznega gorsko reševalnega tečaja na Korošici je alpinistični odsek PD Maribor uspešno zaključil tamkaj svoj zimski alpinistični plezalni tabor. Vodil ga je tov. Ciril Debeljak, trajal pa je od 24. do 30. III. t. l. Tabora se je udeležilo 6 alpinistov in 1 alpinistka.

Alpinisti so izvedli več tur in plezalnih vzponov, med temi prvenstveno zimsko smer

v severozapadni steni Ofstrice (Nemška smer) ter prvo zimsko ponovitev Kopinškove poti na Ojstrico. Popoldanski čas so porabili za smučanje.

Zimski alpinistični tečaj na Prehodavcih. Tečaj je organiziral alpinistični odsek v Hrastniku, v glavnem z lastnimi sredstvi, delno pa je stroškom prispevala tudi Komisija za alpinizem pri PZS. Tečaja, ki je trajal od 24. III. do 31. III. t. l., se je udeležilo 8 članov odseka. Tečaj je bil namenjen mlajšim in starejšim alpinistom. Mlajši so se urili v zimskem plezanju, starejši alpinisti pa so preplezali vrhove v območju Prehodavcev. Preplezali so Lepo Špiče preko severovzhodne stene, s severne strani Zelnarico, po severovzhodnem razu pa Tičarico. Dalje so preplezali severozapadno steno Kanjavca in severno ostenje Vršakov. Izvedli so zimski pohod s smučmi čez Hribarice proti Vršakom in alpsko smučanje čez Hribarice proti Planiki in od tod nazaj do koč pri Sedmerih jezerih ter nazaj na Prehodavce. Vmes so se tudi urili v smučanju v navezi. Zadnjo noč tečaja so organizirali polzkusno bivakiranje v snegu. Globoko v snežnem izkopu so postavili šotor. Bivak se je zelo dobro obnesel.

Polzkusna nočna akcija lavinskih psov na Vršču. Akcija je bila izvedena v noči od 2. na 3. III. t. l. pod vodstvom tov. Gospodariča Janeza in s sodelovanjem tov. Ažmana s psom Rolfom, tov. Krainerja s psom Lesom in tov. Ramovša s psom Nelijem.

Ob 16.30 je bila na Jesenice sporočena novica o lavinski nesreči na Vršču. Ob 21.10 je omenjena ekipa (do Kranjske gore z vlakom) že prispela v Erjavčevo koč, potem pa, ko je zbrala vse podatke, ob 21.44 telefonično terjala na Jesenicah še pomoč dveh psov. Ob 21.50 je ekipa že vzpostavila radiozvezo med Erjavčevo koč in mestom nesreče ter razdelila plaz na sektorje s svetlečimi znaki, nato pa ob 21.55 ponovno terjala pomoč preko radia in dalje po telefonu na Jesenice. Ob 22.03 je ekipa poslala poziv preko radia, da poiščejo nekaj prostovoljcev za transport ponesrečenca. Ob 22.25 je bilo ekipi preko radia sporočeno, da na Jesenicah ne morejo najti šoferja, ki bi z jeepom pripeljal pomoč na Vršču. Ob 22.34 je ekipa našla ponesrečenca in o tem po radiu obvestila Erjavčevo koč. Ob 22.50 se je ekipa s ponesrečencom vrnila v Erjavčevo koč in telefonično obvestila postajo Jesenice, da je bila akcija uspešno končana.

Reševalna ekipa je najprej preiskala vsa mesta, kjer bi moral biti po vsej verjetnosti ponesrečenec, ko ga pa tamkaj ni našla, je začela s sistematičnim iskanjem po celem plazu, in sicer tov. Ažman z Rolfom in tov. Krainer z Lesom, vsak na svojem sektorju, tov. Ramovš pa je bil s psom Nelijem v rezervi. Plaz je bil dolg ca. 250 m in 50 m širok, grudast, ponesrečenec pa je bil najden sredi plazu v globini 1,80 m. Našel ga je tov. Krainer s psom Lesom. Iskali so ob slabi razsvetljavi (običajne baterije) in razmeroma močnem vetru.

To je bilo prvo nočno reševanje s pomočjo lavinskih psov, pri katerem so se uporabljali svetleči znaki in radioodajne postaje, katere je lavinski odsek sam organiziral. Ugotovili so, da zahtevana pomoč ni prispela na mesto zaradi slabega obveščanja in ker na Jesenicah niso mogli najti šoferja. Reševalci so zahtevali pomoč na tri različne telefonske številke.

Vaja je pokazala, da bodo morali reševalci v prvi vrsti izboljšati obveščanje — izboljšati to, kar se vedno pojavlja skoraj pri vseh reševalnih akcijah, izpopolniti svojo opremo predvsem z močnimi baterijami in organizirati še več takih akcij. Pohvaliti pa moramo jeseniške vodje lavinskih psov, ki

stalno skrbje za vzgojo in kondicijo svojih psov in zato žrtvujejo ves svoj prosti čas.

Desetletni jubilej PD Javornik-Koroška Bela. Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela je proslavilo desetletnico svojega obstoja z vrsto prireditev v okviru društvenega planinskega tedna. Otvorili so jo 18. V. t. l. popoldne s skrbno urejeno planinsko razstavo, ki je nazorno pokazala njihovo plodno delo v teh desetih letih. Tej je sledil skupni odhod k njihovi koči na Pristavi, kjer je bilo organizirano taborjenje, naslednjega dne pa so izvršili skupinske pohode v bližnja partizanska taborišča. Po njihovem povratku se je razvilo živahno planinsko rajanje ob narcisnih poljanah, združeno s srečolovom.

Razstava planinskih slik v Skoplju. Planinska zveza Makedonije je razpisala natečaj za planinske umetniške fotografije, ki jih namerava razstaviti na svoji razstavi dne 29. novembra 1957 v Skoplju. Pravico do sodelovanja na natečaju imajo vsi državljani FLRJ. Fotografije morajo biti najmanj 10 + 24 cm velikosti, črno-bele, izdelane na sijajni papir in brez okvirja, na hrbtni strani z oznako motiva in naslovom fotoamaterja. Zadnji dan za predložitev gradiva je 10. november t. l., fotografije pa je poslati na naslov: Planinska zveza Makedonije, ulica Koče Racina št. 68, priporočeno. Vsak avtor lahko predloži le največ 10 fotografij. Gradivo bo pregledala in ocenila posebna žirija, ki jo sestavljajo zastopniki Planinske zveze, Zveze foto in kinoamaterjev in Društva likovnih umetnikov. Prva nagrada znaša din 30.000.—, dve drugi nagradi sta po din 15.000.—, tretje nagrade pa so po din 10.000.—. Izbrane in nenagradjene fotografije bodo v soglasju z avtorji odkupljene po ceni od din 1.000.— do din 5.000.—. Imena nagradencev bodo objavljena 29. XI. t. l. Negativni nagradjenih in odkupljenih fotografij preidejo v last Planinske zveze Makedonije, vendar s pogojem, da bodo te slike vedno objavljene z imenom avtorja.

Eventualna pojasnila dobe interesenti pri PZS.

IV. zlet planincev Makedonije. V počastitev Dneva mladosti je Planinska zveza Makedonije na iniciativo PD Kozjak iz Prilepa organizirala na 1. in 2. maja t. l. IV. zlet planincev Makedonije na planini Babuni, kjer je tudi svečano otvorila novozgrajeni planinski dom »Derven«. Dom ima 1040 m nadm. višine in je oddaljen od Titovega Velesa 46 km, od Prilepa pa 15 km. Po otvoritvi doma so bile izvedene razne kulturno-umetniške točke, zvečer pa so kurili taborni ogenj in rajali ob veselih zvokih prilepске godbe na pihala. Naslednjega dne so se vršili orientacijski pohodi v dolžini 8200 m zračne linije in skupinski izleti na planino Mukos, Borulo in Nikodinsko planino.

Zbor markacistov. Letni zbor markacistov planinskih društev se je vršil dne 17. III. t. l. v Ljubljani. Vodil ga je načelnik komisije za planinska pota pri PZS tov. Živojin Prosenec, poleg vodij skupin za Julijce, za I. in II. primorsko, ljubljansko, dolnjsko in pohorsko skupino pa so bili navzoči še zastopniki 38 planinskih društev. Naloga zbora je bila, da pregleda do sedaj opravljeno delo, ugotovi nepravilnosti, ki so se pojavile med delom in poda predloge za plenum PZS. Poročilo o delu komisije je bilo popreje poslano vsem društvom, da so se delegati na podlagi tega lahko pripravili za diskusijo. Poročilo je vsebovalo delo same komisije, dejavnost vodij skupin, društveno dejavnost, transverzalo in načrt dela.

Ceravno so bile teze in poročilo komisije že vnaprej dostavljene društvom, zbor ni bil tako ploden, kot je bilo pričakovati. Da zbor ni prinesel boljših rezultatov, je morda vzrok tudi v tem, ker so se udeležili zbora po ve-

čini mlajši ljudje, ki v tem odseku še niso dosti delali. Zanimivo je tudi, da so se ga udeležili zastopniki večinoma manjših društev. Ugotovljene so bile posamezne hibe in nedostatki, ki se bodo skušali v bodoče popraviti, nasprotno pa se je tudi ugotovila znatna povečana dejavnost nekaterih markacijskih odsekov. Zbor je ugotovil, da je sedanja razdelitev skupin pravilna, vendar ga so področja nekaterih skupin prevelika. Statistično je ugotovljeno, da je samo v Julijcih okrog 160 markiranih poti in da ta pota oskrbuje samo 6 do 7 markacistov, kar pa je odločno premalo. Na drugi strani je pa zopet visokogorje tisto, ki zahteva, da je delo dobro opravljeno. Isto velja za Kamniške planine. Zato bi bilo treba markacijsko področje v takih primerih razdeliti na več odsekov.

Živahna debata se je razvila okrog transverzale, za katero vlada precejšnje zanimanje tudi v ostalih republikah in celo v inozemstvu. Govora je bilo predvsem o njenem podaljšku do Kopra, ki ga je sprejela tudi skupščina PZS. Ta sklep pa je bil prezgoden, ker je bil sprejet na podlagi predloga, ki ga je izdelala markacijska komisija na skupščini, v kateri pa je bilo zastopanih le nekaj društev in še ti zastopniki niso bili markacisti ter seznanjeni o poteku trase transverzale. Zastopnik PD Koper je šele sedaj predložil traso transverzale, ko je že vrsta planincev

prehodila celo transverzalo. Podan je bil tudi predlog o podaljšku transverzale preko kočevskih hribov, Gorjancev, preko doline gradov, Bohorja in Boča na Ptuj, Slovenske gorice in Maribor. Pojasnjeno je tudi bilo, da zasavska pot, ki so jo markirala zasavska društva, ni nikaka transverzala, temveč pot, ki drži od Kumrovcu do Kuma, ki pa nima s transverzalo nikake zveze.

Komisija je za letošnje leto določila din 75000.— izdatkov. V načrtu je popravilo Vrbanove špice, Pekla in Rjavine, poti Bavščica—Kanja sedlo—Spičica, Pogačnikov dom, Bovški Gamzovec—Ozebnik, popravilo Tomiškovce poti in čez Komarčo ter postavitev zimskih markacij Komna—Krn in Komna—Vogel ter nekatera popravila v Kamniških Alpah.

Zbor je ponovno sklenil, da smejo oskrbniki planinskih postojank izdajati žige transverzale le proti predložitvi osebne izkaznice, da ostane še dalje v veljavi sklep, da prevzame dela pri nedelavnih PD komisija za planinska pota na stroške prizadetih PD, da se morajo do 15. maja t. l. izvršiti sestanki po skupinah, da ostanejo enotne markacije, le transverzala ima oznako številka 1 in da se plenumu predlaga v ponovno razpravljanje vključitev primorskega dela v transverzalo. Večina zbora se je namreč izjavila za že obstoječo traso.

R. L.

Iz planinske literature

Maurice Herzog: Anapurna. Mladinska knjiga v Ljubljani 1956. 250 strani, prevedla Lilijana Avčin. — Mehko začuti slovenski bralec okoli srca in neko ganotje ga obide, ko prime v roko knjigo o Anapurni. Vzpon na Anapurno je leta 1950 otvoril epoko osemtisočakov, in pet let je minilo, preden je Mladinska knjiga dala Slovencem prevod knjige o tem vzponu. Pet let ni dolga doba, tudi v kulturni zgodovini ne, toda čakati pet let na prvo moderno delo o Himalaji, sedaj v himalajski eri, ko vzponi, zmage in senzacije iz ene plezalne sezone v drugo prehitevajo druga drugo — to je presneto dolg čas.

Herzogova Anapurna je časovno prva knjiga, ki govori o vzponu na vrh osemtisočaka. Sodbe o odpravah v Himalajo so dandanašnji dognane običajno že nekaj mesecev po vrnitvi odprave in takoj, ko je mogoče pregledati in oceniti žetev plezalcev. Tudi Anapurna je že dolgo postavljena na svoje mesto. Toda Anapurna je prvi osemtisočak, ki je nanj stopil človek in zato je ne gre meriti z običajnimi merili. Zmagovalca sta se vrnila s te gore pohabljeni, bila sta samo še človeški razvalini. Tudi to je razlog, da o poteku in uspehu te odprave ni nihče spregovoril v kritičnem tonu, ki je v himalajski literaturi zadnjih let v navadi. »Kdor je plačal svojo hojo v gore in svojo ljubezen do gora z življe-

njem, ta je poravnal najvišjo ceno in ne delajmo mu očitkov še po smrti. Nevredno je, biti didaktičen na njegov račun,« tako nekako je nekeje zapisal Anderl Heckmair. Kdo ve, koga so zaznamovale gore huje, tistega, ki je ostal nem v njihovem večnem molku, ali onega, ki so ga poslane pohabljenega in okrnelega na dolgo in trnovo življenjsko pot. Obziren plašč molčečnosti, ki so ga pogrnili čez Anapurno, je torej več kot upravičen. In vendar je bila Anapurna plezalcem več kot najboljša šola. Nedostatki Anapurne so postali klasičen primer za to, kaj se v Himalaji ne sme več ponoviti. Leta 1955 so stopili Francozi, ljudje iste narodnosti kot Herzog, na Makalu, ki je nekaj stotin metrov višja od Anapurne in je tudi tehnično vsaj tako zahtevna. V nekaj dneh se je zvrstila na vrhu celotna odprava. In kaj so ti ljudje občutili na vrhu? Obžalovali so, da ni gora nekaj sto metrov višja, kajti preostajalo jim je še vitalnosti. Zmaga jih ni docela zadovoljila, ker so bili napor na poti do vrha premajhni. Toda Makalu je že drugo poglavje in po človeški veličini se ta vzpon ne more primerjati z Anapurno. Vsekakor pa je tehnična izvedba te odprave posledica in odmev Anapurne. V tem ni dvoma.

Prvi del knjige ni preveč zanimiv. Herzog nam sicer duhovito in domiselno predstavi svoje tovariše — v celotnem delu se blesti in kreše francoski esprit — toda iskanje dostopa na Dhaulagiri in nato Anapurne, ki je napaka na zem-

ljevidu — to ni zelo napeta snov. Sedanja čas, v katerem je napisana vsa knjiga, nas v prvi polovici knjige nekako moti. Dogajanje steče z vzponom na vrh. Samo nekaj dni je do monsunu, pot do vrha pa je še dolga. Dinamiki pri vzponu se pridruži na povratku z vrha še pretresljiva tragika. Samo nekaj majhnih, na videz nepomembnih napak in kakšne strašne posledice! Do resnične veličine in do višine pravega umetniškega dela se povzpne knjiga v zadnjem delu. Od strani do strani spoznamo, da knjiga ne govori več le o nekaj bežnih trenutkih na konici osemtisočaka v oddaljeni Aziji, temveč o človeški usodi, o življenjskih poteh ljudi, ki so povezali svojo usodo z vrhom gore v Himalaji. Nič velikega ni več čakalo plezalcev v tedne in tedne trajajočem povratku z gore, v gostem monsunkem dežju, v sopari džungle in z razkrajajočimi se udi na hrbtih nosačev. Vendar sta zmagovalca Anapurne prav v teh dneh pokazala svojo resnično vrednost. Ves heroizem in vse pozerstvo je padlo z njiju in v trpljenju sta doživela svoje prečiščenje. Usmiljeni pogledi ob pristanku na pariškem letališču so za pohabljenca krut udarec v obraz. »V življenju ljudi so še druge Anapurne« zaključuje svojo knjigo Herzog. Vzpon na goro je bil le začetek težke in dolge poti, o kateri pa avtor ne govori več. Herzogova knjiga je postala bestseller ter se je v nekaj mesecih razširila v stotisočih izvodih po vsem svetu in v številnih jezikih. Takšen uspeh je moglo doseči le resnično veliko in pretresljivo umetniško delo; knjiga o vzponu na prvi osemtisočak bi ostala le senzacija, ki se kmalu poleže.

Herzogova knjiga je polnokrvna in vprav nabreklo polna romanske čustvenosti, ki učinkuje na Slovence neneravno in pretirano. Nič ne de, takšni so Francozi, takšen se nam je predstavil simpatični Herzog v Ljubljani in takšni so bili njegovi fantje, s katerimi je šel na goro — takšna mora biti torej tudi knjiga o gori.

Prevod Anapurne je dober. Prevajalka je deloma podlegla Herzogu ter je ohranila v slovenščini njegov slog in deloma celo tudi francosko sintakso. Nič hudega, dokler ne pride navzkriž s slovensko slovnico. Tak prevod knjigo bralcu včasih še bolj približa. Posebno pohvalo zasluži trud pri transkribiciji nepalskih imen. V slovenskem jeziku je to še nenapisano poglavje in prevajalka je upoštevala zadnje izsledke, kot dokazuje zapis imena Kangčhendženga na str. 158. Tudi izraz »obrobna zev« namesto doslej

običajne »krajne počí« je dobro izbran. Prevajalka je spretno izbrskala iz slovenske jezikovne zakladnice nekaj klenih izrazov, žal jo je prizadevanje po jezikovnem bogatenju zaneslo tudi v tako ljubljansčino, ki ji še ni mesta v visokem knjižnem jeziku. Tudi medij lepote jezika ni v prid, Slovenci raje rabimo aktiv. Zelo moti tudi dosledno »prečkanje« in »prečke« namesto »prečenja« in »prečnic«. Ta povratek v jezikovni nered, ki so se ga slovenski planinski pisci deloma že otresli, pa ne gre na račun prevajalke, temveč korektorjev, ki zaslužijo za to jezikovno nasilje vso grajo. V knjigi zaman iščemo tudi kazalo slik in zemljevidov.

Mladinski založbi pa kličejo slovenski planinci in mladina za zaključek: Takšnih knjig si še želimo. Samo z malo manjšo zamudo prihodnjič. Prepričani smo, da je to mogoče. J. B.

Miloš Bojanić, Durmitor, vodič, izdalo Planinarsko društvo »Javorak«, Nikšić 1957. Knjižica ni napisana za alpiniste niti za turiste, ki bi prišli do Durmitorja s katere koli strani, to se pravi, vodnik ni niti planinsko niti turistično niti alpinistično izčrpen. Avtor pravi, da mu je bil glavni namen opisati lepote Durmitorja in razne poti v njegovem območju. Predvsem je pisan za črnogorske planince, ki se namerjajo na Durmitor od Črnega jezera, in je v skladu s sedanjim stanjem črnogorskega planinstva, vendar skuša biti tudi pobuda za večjo domačo planinsko aktivnost pa tudi vabilo planincem iz ostalih naših republik. V poglavju o Durmitorju skuša pisatelj prikazati predvsem pestro lepoto, romantičnost in posebnost durmitorskega masiva. Pri tem ne more mimo vprašanja, koliko je najvišji vrh sploh visok in seveda ne mimo divnih jezer, ki jih občuduje sleherni obiskovalec. Naslednje poglavje govori o Zabljaku, naselju, ki je v durmitorski literaturi ves čas pričujoče. Sledi beseda o Črnem in Zmij-skem jezeru, o Savinem Kuku, Medžedu, Bobotovem Kuku, Dobrem dolu in Todorovem dolu. Knjižica je opremljena tudi z vrsto slik, ki pa so zaradi slabega papirja in morda tudi slabih klisejev le borno ponazorilo durmitorskih lepote. Vendar, kdor je te na svoje oči videl, mu te blede podobe vendar osvežujejo spomin na durmitorska pota. Delee je pisano v lagodnem, užitnem slogu in čeprav se sklicuje na razna znanstvena dela o Durmitorju, ni prepolno podatkov. Avtor sam pravi, da se je tega namenoma izognil. Priložena je karta, ki jo bralci PV v glavnem poznajo iz

spisa ing. Pipana o mariborski odpravi v Durmitor, in skica o razgledu z Durmitorja. Publikacija izkazuje potrebo pa tudi voljo, da se planinska literatura v bratskih republikah množi in da s svojim obstankom širi in krepi planinstvo.

T. O.

Živorad M. Jevremović, Planinarsko-turistički potsetnik. Planine okoline Beograda sa preglednom kartom, 1957. Pisec je v samozaložbi izdal del rokopisa »Planine NR Srbije«, iz katerega so pred leti v posebni knjigi izšle »Planine Zapadne Srbije«. Pričujoče delce ni pisano v obliki klasičnih vodnikov, namen pa mu je, da bi Beograd napredoval tudi kot turistično mesto, ne samo zaradi svoje lege, politično-upravnega, kulturnega in gospodarskega pomena, marveč tudi zaradi svoje mikavne okolice. V prvem poglavju je avtor prikazal geomorfološki in antropogeografski pregled beograjske okolice, njegov geografski položaj in morfološke značilnosti, hidrografske stanje, podnebje, floro in favno, poleg tega na kratko označil ljudstvo te pokrajine in njeno zgodovino.

Medtem ko je to obširno snov obdelal na sedmih straneh, je Avali posvetil dve več. Poleg Avale so v knjižici našle svoje mesto še Bukulja, Vagan, Venčac, Vršacke Čuke, Kosmaj, Suvo-bor-Rajac in Fruška gora. Vsako hribovje obravnava glede na lego in obliko, našteje vrhove, razgled, omenja geološki izvor, rudno bogastvo, oriše vodovje, favno in floro, topografijo, razne kulturno-umetniške in zgodovinske znamenitosti, opozarja na znamenite može, ki so bili v območju tega hribovja rojeni, dalje na znamenite točke NOB. Končno našteje še turistične in planinske objekte ter prometne zveze.

Knjižica je kratko informativna, morda celo preveč na tako skopo odmerjenem prostoru, glavna napaka pa je nepreglednost. Vodnik po okolici Beograda bi moral biti bolj sistematičen, bolj nazoren, metodološko bližji običajnim turističnim publikacijam, pa bi svojemu namenu gotovo še bolje služil. Naroča se pri avtorju, Beograd, Fruškogorska ul. 9.

T. O.

Mountain Craft, jesen 1955 — zima 1953/57, London. — Revija je glasilo Planinskega združenja v Londonu (Mountainering Association) in izhaja štirikrat na leto kot pomladanska, poletna, jesenska in zimska številka. Vsaka obsega okrog 20 strani teksta na finem papirju in številne dobre ilustracije. Pričujoče številke so prve, o katerih moremo poročati, a ne vsebujejo nikakih

podatkov o organizaciji, ki list izdaja. Ko pa revijo pregledujemo, vidimo, da se bistveno razlikuje od znanega Alpine Journala, ki je glasilo — dejal bi — nekake bolj konservativne elitne skupine britanskega planinstva. To se da posneti iz tega, da prinaša v petih zaporednih številkah obširna navodila za plezalce v skali in ledu in še obširnejši popis pripomočkov, ki jih ti rabijo: Osebna oprema, plezalna oprema, od vrvi do klinov in uporabi obojih pri plezanju. V zvezi s tem kaže na možnosti izvajanja plezalnega planinstva kar v ožji domovini, o kateri mi mislimo, da so tam samo griči, travniki in močvirja. Skoraj vsak snopič prinaša opise in slike takih plezalnih podvigov v pečinah na obrežju otoka, n. pr. na jugozahodni obali in drugih krajih, ki so nam seveda neznani. Iz tega bi se dalo torej posneti, da zastopa list precej alpinistično smer, za kar hoče vzgajati svoje članstvo.

Seveda pa posega tudi daleč čez meje svoje domovine. So članki, ki opisujejo pohode v Bernino, vzhodno Afriko, zapadno Kanado, severno Laponijo, osrednje Ande, Grands Chamois in končno tudi pregled o Angležih na Mt. Blancu. — Nekaj polemike v listu samem je vzbudil članek M. G. Whiteja z naslovom Militarizem v planinstvu, kjer kaže avtor na to, da je pri ekspediciji na Everest 1953 bil vodja transporta aktivni oficir, da pravi Desio ob odpravi na K2, »da mora biti odprava nujno organizirana na vojaški liniji,« kajti potreben je načrt, koncentracija sil, primerne rezerve, skratka kakor priprave za veliko bitko. V pismu na urednico pa pravi R. H. Taylor, da utegne vojaška taktika pač imeti vpliv pri vzponu na vrh. Ni dolgo tega — tako pravi avtor — ko smo obžalovali mentaliteto nacistov, ki so dajali mladini pogum, da so se spuščali na visoke vrhove zaradi nacionalnega prestiža in so bili zato povzdignjeni v nacionalne junake. Ampak na srečo se najdejo še planinci, ne zato, da bi dobili medaljo in videli svoje ime v časopisih, temveč preprosto zato, ker jim je to v veselje. — Ali ne cika to tudi na Desiovo knjigo?

Neznan pisec navaja v članku Himalajsko planinstvo in literatura mnenje urednika švicarske revije Berge der Welt, da je planinstvo modernih časov prineslo med srečne prebivalce odljudnih pokrajin ogromne motnje. Japonsko odpravo na Manaslu so fizično napadli in ozmerjali s pogani. — Leta 1955 je več ko 50 odprav obiskalo Transhimalajo, enajst jih je samo v Ne-

palu rabilo 5000 nosačev. Pisec pravi zato, da je v posteverestovski dobi v Himalaji postala gneča pred jaslami. Obojestranska tolerantnost se je umaknila prosti poti za vse, ko hočejo ljudje potrgati lavorike z dreves, ki so jih zasadili drugi. — Ekspedicije korumpirajo doline, skozi katere potujejo, in sam Shipton pripoveduje, da je leta 1951, ko je prvič prišel v Namče Bazar, zadnje selišče pod Everestom, našel vasico ljubko in nepokvarjeno, ljudi odkrite in gostoljubne. Hillary pa je ob vrnitvi z vrha Everesta 1953 o vsem tem dejal: »Ne želim se še kedaj vrniti v ta prokleti kraj!« Knjige o Everestu da razočarajo — izjeme so znane — in njih branje ni užitek. Polne so stvari, ki se berejo kot brošure potovalnih agencij, samo da so bogateje ilustrirane. Ti »moderni« nimajo tistega osebnega sloga in razlikovanja, ki dajejo literaturi trajno vrednost. Mesto tega beremo štorije o postavljanju taborišč, o premerjenih ledenih stenah in krajevnih nepomembnih dogodkih. Beremo o nosaču, ki je zbolel. Prva diagnoza — zaprtje, druga — diareja, zdravila pa so bila dana rezežu zoper oboje. Pisec ponavlja: Že več let smo opazovali v tej deželi gnečo pred jaslami deviških skal; superioritetni kompleks v iskanju dvomljive nesmrtnosti. Ta dirka za slavo se zdi, da se širi križem krašem po Himalaji in mnogo knjig vsebuje določen element senzacije.

Kar se literature tiče, ima pisec v veliki meri prav. *dr. Pr.*

Sierra Club Bulletin, San Francisco, december 1956. — Letni zbornik tega kluba leži v obliki in vsebini prejšnjih let. Tudi ta klub izdaja poleg tega še svoj mesečnik istega imena, ki pa se v prvi vrsti peča z internimi klubskimi zadevami, zimskimi izleti in poletnimi campingi, čeprav ima tudi nekaj druge planinske vsebine. — Izmed člankov zbornika je omeniti razmotrivanje D. R. Browna o vprašanju pomanjkanja prostora. Gozdovi se krčijo, samota v gorah izginja tudi v Ameriki. Philip Hyde priobčuje v Dnevniku iz pokritega tovarnjaka svoja potovanja širom Držav od Grand Canyona tja do Yellowstone parka. Je odličen fotograf in je prispeval svoje posnetke za članek G. McConella o divjinah v Cascadah, gorskih verigah, ki se raztezajo od meja južne Kanade in Britanske Kolumbije do Kalifornije. To je dežela visokih vrhov in bleščečih ledenikov, globokih dolin, šumečih voda, divjih hudournikov in mirnih jezer. Po-

krajini daje značilnost Glacier Peak in jezero Lake Chenan. Fotografski posnetki Hydeja so odlični in reproducirani v tehniki, ki podaja sliko tako, da jo je skoraj nemogoče ločiti od originala. — Lowell Summer podaja v prvi vrsti gospodarsko sliko Aljaske: Največji dohodek pokrajine so ribe in divjačina v vrednosti letnih 121 641 500 dolarjev. Iztrebljanje divjačine in gozdov gre isto pot kot v Državah pred 100 leti. To in veliki naključni ali namenoma povzročni gozdni požari so uničili lišaje, edino zimsko hrano jelena karibuja. Odplake in rudniki uničujejo število lososov, ki tvorijo glavni izvoz rib. Prebivalstvo pa je v zadnjem desetletju naraslo kar za 74,6 %. Ko človek vse to bere, se nehotе vprašuje, kaj bi bilo danes, če je ne bi bili Rusi, ki so deželo odkrili, leta 1867 prodali ZDA za 7 200 000 dol. Tudi ta članek krasijo odlične slike, od katerih jih je nekaj prispeval že omenjeni Hyde in je pač najoriginalnejša tista, ki predstavlja medveda, ko si praska hrbet ob stebri kazipota. *dr. Pr.*

Trail and Timberline, Denver, Colo, letnik 1956. — List, ki izhaja v mesečnih snopičih po 20 strani, je glasilo Colorado Mountain Cluba, ki šteje 859 članov. Ti snopiči obsegajo — kot v drugih podobnih listih — poročila o campingih in klubskih daljših izletih, iz njih pa je tudi posneti, da daje društvo poduk v plezanju in fotografiji, da prireja fotografske razstave in predavanja s projekcijami barvnih fotografij. Kot posebnost njegovega delovanja je omeniti še pogodbovalne akcije članov v Mammoth Burn area na njihove stroške, samo kavo in čaj prispeva klub. — Betty J. Schmidt poroča v članku Planinski doživljaji za železno zaveso o svoji turi leta 1949 v Visoko Tatro, v »tej mali deželi Českoslovakia«, ko je bila v »drugem letu satelitstva«. Avtorica je sodelovala z 12 Američani, z 200 češkimi mladinci v mladinski brigadi pri gradnji nekega električnega projekta v bližini Prage in je to priložnost porabila za izlet v Tatre, kjer ji zlasti ugaja pisana pokrajina. Tura jo je peljala iz Prage v Strbske Pleso, dalje v Popradske Pleso in na to na vrh, o katerem pravi avtorica, da se je v Avstriji pod nemškim vplivom imenoval Gerlsdorfer Spize, v prvi republiki potem Gerlahovka, sedaj pa da se imenuje Stalin Peak, »kako drugo ime pa se lahko vsak čas pričakuje,« tako pravi ona. Jaz res ne vem, če se je to njeno pričakovanje uresničilo, vsekako pa njena prerokba takrat (julij 1956) ni bila kar tako. *dr. Pr.*

Razgled po svetu

Radioaktivni izotopi naj bi pomagali pri iskanju ponesrečencev v plazovih. Angleški atomski inštitut Harwell pravi, da bi bil za to najprimernejše izotop Kobalt 60. Njegova aktivnost se v 5,23 leta zmanjša na polovico, zato se lahko uporablja več let. En millicurie Kobalta 60 stane v Angliji 70 šilingov, kar ne bi bilo preveč za povprečnega smučarja, ki se podaja v plazovit teren. Prenosni detektor za izsleditev v snegu zakopane izotopa bi stal ca. 15000 šilingov. Mali izotopi bi se lahko vdelali kot žeblički v smuči ali v kvedrovce. En millicurie takega izotopa bi pomenil komaj desetino tiste doze, kateri sme biti izpostavljen delavec, ki dela z izotopom v 40-urnem tedenskem delavniku. To bi bila tudi omejitev, ki jo priporoča Mednarodni odbor za radiologijo. Globina, v kateri bi se s tem sredstvom še mogli najti ljudje, zavisi od gostote snega. Če je gostota 0,2, bi človeka z izotopom našli še v globini 4–5 m, pri gostoti 0,5 pa kvečjemu še v globini 2–3 m. Če pa bi se detektor zakopal v sneg, bi deloval seveda toliko globlje. To je angleški predlog. V Avstriji o njem resno razmišljajo.

Speleologija na Madžarskem je po vojni napredovala. Tesne stike vzdržujejo z avstrijskimi speleologi, s katerimi so se povezali že l. 1927, ko se je v Budimpešti vršil speleološki kongres. Speleologi nimajo samo znanstvenih ciljev, marveč vselej tudi turistične. Največja jama na Ogrskem je pri Aggteleku, dolga 22 km, in se razteza še na češkoslovaško ozemlje. Ogrski speleologi so predrli dva sifona, skozi katera so prišli v češkoslovaški del. Skozi jamo teče reka Styx. Jama je trinadstropna, srednja in zgornja sta prirejeni za turistične obiske in razsvetljeni. Blizu Aggteleka so pred nekaj leti odkrili še drugo 7 km dolgo jamo, bogato s kapniki. Zaradi visoke vode je pristopna le izurjenim jamarjem. V neki drugi jami, nedaleč od Aggteleka so jamarji skušali dobiti prehod s potapljaškimi pripravami skozi sifon, vendar so zaradi močnega toka dosegli v vodi le 8 m globine. Pri Miškolcu-Tapolci so odkrili jamo s termalnimi vreli. Klimatološke preiskave so dognale, da je brezprašni jamski zrak boljši od visokogorskega. Jamo bodo zaradi velikih toplih jezer preuredili v podzemno zdravilišče, ki bo poleg termalne vode nudilo tudi radioaktivne učinke.

Blizu Budimpešte je več aragonitnih jam, ki jih je konec terciara napolnila termalna voda. V jami je polno čudovitih likov iz aragonita, barita in alabastra.

Lepo podzemeljsko vožnjo s čolnom nudi jama pri Balaton-Tapolci, ki je razsvetljena. V mlačni vodi žive tudi ribe. V pogorju Bukk so na dnu 100 m globokega brezna odkrili vodno strujo. Avstrijski speleologi upajo, da bo kmalu prišlo do dejanskega sodelovanja z ogrskimi jamarji.

Prof. M. Uyanik je predsednik turške planinske organizacije, ki zadnja leta alpinistično močno sodeluje posebno z avstrijskimi alpinisti. Že l. 1937 je akademski klub AV iz Innsbrucka plezal v pogorju Cilo in Sat-Dag v provinci Hakkari pod vodstvom univ. prof. Bobeka z Dunaja. Turški alpinisti pod vodstvom prof. Uyanika so bili tu l. 1945 in 1948. L. 1956 so bili tu člani zgornje-avstrijskega Naturfreunda. V letošnjem januarja so se v Linzu sešli člani avstrijskih ekspedicij iz l. 1937 in 1956. L. 1937 so bili tu dr. Ruttner, prof. Pacher in dr. Kuntscher, leta 1956 pa Bachinger, Baurecker, Posset, dr. Freh in Deutschmann. Na sestanku so vrteli film iz leta 1937 in 1956. Spomnili so se tudi Rohreja, ki je bil l. 1937 v Turčiji, pa ga je leta 1939 vzel v Andih plaz, in Ernsta Waltherja, ki je umrl od naporov l. 1956. Prof. Uyanik je zborovalcem poslal pozdravno pismo, obenem pa sporočil sklep turške vlade, da bosta ti dve pogorji odslej predstavljali turški narodni park.

Moderna alpska smuška tehnika se po mnenju nekaterih smuških strokovnjakov ne razlikuje od športne tehnike. Vse, kar se smučar nauči na dirkališču, lahko s pridom uporabi tudi na turnih vožnjah. Plužni lok je že 40 let z vsemi svojimi spremembami sredstvo za spreminjanje smeri. Ker se danes izvaja na drug način, s tem še ni rečeno, da ni za turno alpsko tehniko, nasprotno za vozače z nahrbtniki je nova tehnika primernejša, ker pri njej nahrbtnik pri obratih ne zaniha. Tudi moderni predklon je boljši od nekdanjega. Tudi v globokem, sipkem, pršnem snegu se z moderno tehniko mnogo laže napreduje, predvsem pa z manjšim naporom. Uporaba palic pri spreminjanju smeri utegne še bolj služiti turnemu vozaču, posebno pri prečnih skokih. Razume se, da s težkim nahrbtnikom ni mogoče smučati tako kot neotvorjen. Do 5 kg na hrbtu pa pri moderni tehniki smučar skoraj ne bo občutil. Taka teža se pred-

pisuje tudi pri posebnih turnih tekmah za smučarski znak ÖSV (Österr. Skiverband). Razume se, da tudi turni smučar ne štarta v vsakem snegu, kakor tudi pameten alpinist ne vstopi v steno v vsakem vremenu. Gnil sneg do kolen ali opoka gotovo nista užitek. Dr. Firbas pri razmišljanju o turni smuški tehniki opozarja na nevarnost plazov tudi v lepem vremenu, posebno na kložasti plaz (Schneebrett), na snežne ščite in na nosove opasti, ki se pod pritiskom smuči utegnejo zrušiti na smučarja. Smučar naj vselej vzame s seboj lavinsko vrvico, vezi in stremena pa naj bodo taka, da se pri padcih v globokem težkem snegu avtomatično odpno in sprostijo nogo, preden pride do zloma kosti. Take vezi se v inozemstvu zdaj že množično uvajajo. Seveda je treba pri takih vezeh imeti tudi lovni jermen, ker sicer utegne smučka uiti, medtem ko se smučar postavlja na noge. Če pride do plazu, ni težko odpeti lovni jermen, medtem ko v plazu moderne vezi avtomatično sprostijo nogo. Dr. Firbas priporoča visoke kovinske palice.

ÖBV (Österreichische Bergsteigervereinigung), redni član VAVÖ, združuje 23 različnih društev, družb in turističnih sekcij. Pisano avstrijsko planinsko življenje je razvidno tudi iz te organizacije. Naj naštejemo nekatere, katerih naslovi se redkeje slišijo: Alpine Gesellschaft Alpenfreude (Dunaj), Wiener Gebirgsfreunde, Ski und Touristenklub Hakoah (Dunaj), Alpine Gesellschaft Hergottschneider, Alpine-Kameradschaft, Jung-Edelweiß (Dunaj), Verein der Naturfreunde in Mödling vom Jahre 1877, Alpiner Verein Steinadler (Wien) itd. Kako v Avstriji cenijo delo v planinstvu, se vidi, na primer, iz počastitve častnega predsednika ÖTK (Österreichischer Touristenklub) dr. Wildenauerja, ki so mu za 80-letnico priredili slavnostni večer, na katerem je bil slavnostni govornik prosvetni minister dr. Drimmel, sodeloval pa je orkester dunajske državne opere.

V čaru Kordiljer je naslov filma, ki ga je v Peruju posnel znani Martin Schliessler. Na Biennalu v Berlinu je dobil prvo nagrado (50 000 mark!), prosvetno ministrstvo pa ga je opremilo z dvema pomembnima atributoma: »izredne kulturne vrednosti« in »spodbuden za mladino«.

Nemška ekspedicija v Ande je trajala šest mesecev, udeležili so se je Schliessler, Meyer, Wunderlich in Eberl. Predvsem so preiskali Vilcabambo, severno od prestolnice Inkov, ki se ime-

nuje Cusco. Poleg gora pa jih je mikal indijanski praznik, ki ga vsako leto slave v Cusco. Kamera se je obračala predvsem za pisanimi obrednimi oblekami in za gradbenimi spomeniki plemena Inkov. Slavnosti so se končale v razvalinah Sacsayhumana, na katerih so občudovali ogromne obdelane kamenite bloke, med seboj tako natanko povezane, da je uganka, kako so to indijanski obrtniki zmogli s svojim primitivnim orodjem. Za Indijance je ta praznik več kot pogled v veliko potopljeno preteklost. Martin Schliessler in Dolf Meyer sta l. 1954 osvojila 7300 m visoki ledeni vrh v Baturi v Pakistanu in to v času, ko se je tam mudila avstrijsko-nemška ekspedicija v Karakorum.

Novi zaščiteni predeli se z zakonom določajo v Avstriji ob Donavi, kjer raste razna redka flora, kjer žive kormorani in razni drugi redki vodni ptiči, pa tudi nekateri gorski predeli v območju Dachsteina. Zaščita ima seveda svoje turistične cilje in ne bo gospodarstva ovirala, pač pa pospeševala že tako izredno razviti turistični promet. Posebno skrb za zaščito gozda.

V evidenci imajo posebno ostanke pragozda. Poročajo o več stoletnih drevsih. Tako imajo pri St. Georgeu v Attergau 1000-letno lipo z obsegom 9 m, v Kleinramingu pri Steyru lipo z obsegom 11,5 m, o kateri trde, da je stara 1500 let. Na Tirolskem kažejo 700-letne macesne v pogorju Rofan.

Takso za himalajske vzpone odreja nepalska vlada. Za vrh preko 7800 m bo treba plačati 3000 indijskih rupij (ca. 300 000 din), od 7800 do 7500 m pa bo taksa znašala 100 000 din manj. Vrhovi pod 7500 m se taksirajo, recimo, v avstrijskem denarju s 5200 šilingi. Takso je treba položiti v Katmanduju na ministrstvu za finance. Število udeležencev na turi ne vpliva na to višino takse. Tudi znanstvene ekspedicije so podvržene taksi, vendar manjši (za 4 osebe 1000 rupij, za manj oseb 500 rupij). Kakor smo že poročali, si nepalska vlada pridržuje pravico do copyrighta vseh poročil, tako tudi poročil o uspehu ekspedicije in o eventualnih nesrečah. Nepal se je torej že nekaj naučil od vsiljivih obiskovalcev: »Komerencializiral« se je in birokratiziral.

Dr. R. v. Klebelsberg je lani praznoval 70-letnico. Njegovo ime je znano posebno geografom, saj je Klebelsberg že desetletja vodilni glaciolog. Leta 1921 je postal profesor geologije na univerzi v Innsbrucku. Leta 1913 je bil v Pamirju in je opravil v ekspediciji W. Rickmersa

najtežji vzpon na 5610 m visoki Pik Severzov, vendar je moral 300 m pod vrhom odnehati.

Himalajska sezona l. 1957 utegne porabiti še zadnje osemtisočake, s tem pa tudi glavno »dirko« in glavno atrakcijo, vsaj za tiste, ki nimajo globljega občutka za vsebino gorništvu. Švicarji in Argentinci so dobili dovoljenja za Dhaulagiri (8172 m), ki je zdaj najtežji in najvišji osemtisočak. Avstrijci računajo, da bo Dhaulagiri l. 1958 še »stal«, zato so si dobili vstopnico za l. 1958. Italijani nameravajo na Hidden-Peak (8068 m), Avstrijci tudi na Broad-Peak (8047 m). Gosainthan (8013 m) pa verjetno ne bo postal »plen« zapadne hemisfere in je baje rezerviran za Ruse in Kitajce.

Četudi bodo l. 1957 »padli« vsi osemtisočaki, bo Himalaja še dolgo vabljiv cilj, saj ima na »razpolago« še 200 izredno težavnih sedemtisočakov in nešteto mikavnih in težkih šesttisočakov. Po likvidaciji osemtisočakov bo verjetno himalaizem prišel v lepšo, mirnejšo dobo, ki bo imela manj senzacij, pač pa več vsebine. Poleg tega bodo prišle ponovitve, ki so manj slavne, zato pa idealnejše. Švicarje, ki so leta 1956 ponovili Everest, hočejo l. 1957 posnemati Anglezji, ki se odpravljajo na Annapurno. Iskali se bodo novi dostopi, morda bodo začeli vstopati že v stene, skratka, himalaizem ne bo več samo odkrivanje in dirka za pionirsko prvenstvo, marveč bo prešel v sistematično obdelovanje in raziskovanje največjega gorstva na planetu.

Dr. Grassler je bil sedem let urednik Bergkamera, tednika oziroma štirinajstdnevnik za »planince, smučarje in popotnike«. Uredil je 260 zvezkov in se pri tem držal gesla, da bodi tako tedensko glasilo predvsem aktualno in kritično. Skromno obliko in opremo Bergkamera je nadomeščal s pestrostjo in širino ter se pri tem ni ustrašil kake napake. Raje je usekal mimo, kot pa da bi sploh ne usekal, pravi v svoji poslovilni številki. Zato ni čudno, če si je kot urednik nakopal tudi marsikatero sovražnika. Z uredniškega mesta se je dr. Grassler letošnjo spomlad umaknil spet v odvetniški poklic. Za njim je glasilo prevzel Rudolf Gramich, čigar ime smo v Bergkameradu že večkrat srečali. Piše tudi pesmi.

Rjavi alpski medved še živi v Italiji, in sicer v Zapadnem Trentinu, v dolomitskih gorskih skupinah Brenta, Adamello in Presanella. Že dolgo je zaščiten, ker ima italijanska vlada namen, da to redkost v Alpah ohrani. Vendar zaščita ni tako stroga, da bi se je ustrašili divji

lovci, posebno v skupini Adamello v smeri proti Bresci. Lovski čuvaji jim niso kos, kajti medved živi v prostranem svetu brez poti, poleg tega pa ga režejo še veliki ledeniki. Pokrajinske oblasti v Trentino Alto-Adige so l. 1949 uredile za medveda velik rezervat. Prof. Pavel Videssott iz Torina in Fausto Stefanelli iz Bolzana sta spisala za rezervat pravilnik, vendar še ni v celoti sprejet, ker se mu upirajo živinorejci, posebno lastniki planin. Alpski medved je po mnenju Stefanellija in umrlega trentinskega znanstvenika Castellija vegetarijanec, vendar je treba računati tudi s tem, da mu za spremembo zadiši meso. Dokler ne bo pravilnik sprejet, čuvata medveda dva posebna lovška čuvaja, ki ju je postavila oblast v Pinzolo in Tuenno, podprla pa je to tudi Mednarodna zaščitna komisija. Medvedov je komaj 20–24. Mikavno je vedeti, da se niso ustrašili eksplozij pri gradnji velikih elektrarn in da so se vselej po končanih delih vrnili v svoje običajno bivališče. Najbolj so ogroženi zaradi velikih posekov. Medved se najraje drži v leskovih hostah, te pa v Italiji sekajo zaradi pridobivanja oglja. Drug sovražnik je majhno število, iz katerega sledi degeneracija. Zato danes njihova sled meri komaj 18–20 cm, medtem ko je še pred 10 leti medvedja taca tu okoli vendarle merila še 25–27 cm. Temu sorazmerno navzdol je šla tudi teža medveda. Kakor smo že poročali, čakajo Italijani balkanskega medveda, ki naj bi osvežil kri dolomitskemu. Vendar bo to mogoče šele, ko bo zakon o zaščiti sprejet in rezervat popolnoma urejen. Po mnenju Italijanov medved turizmu ne more škodovati, ker je nočna žival, ki se človeku umakne s pota. No, ne samo lovška latinščina, tudi najresnejši viri vedo povedati o srečanjih z medvedom kaj takega, kar ni ravno razveseljivo za miroljubnega, neoboroženega izletnika. Italijanski alpinist Strobele poroča, da so lani medvedje raztrgali nekaj govedi, ki so se pasle na planinah. Pastirji in lovci so medvede le redko ugledali. Imajo navado, da v prvih jutranjih urah potujejo iz doline v dolino. Nek medved se je povzpел na vso Vedretto della Presanella do sedla Ceren, nato pa sestopil v dolino Ronchina. L. 1955 se je približal h koči Denza in ga je oskrbnik videl, prav tako alpinist Strobele. Castelli je o trentinskem medvedu napisal knjigo »L'Orso nel Trentino«.

Bavarski Rdeči križ v gorah, Bavarska Bergwacht je od aprila 1955 do 31. marca 1956 z gora prinesla 36 smrtno ponesrečenih, 182 težje ponesrečenih, v

584 primerih pa nudila prvo pomoč — vse to poleti. Pozimi pa je bilo treba nuditi prvo pomoč v 1546 primerih, 892 je bilo težje ponesrečenih, 7 pa mrtvih. 23-krat je Bergwacht iskala pogrešane, 55-krat pa je bila alarmirana brez potrebe.

UIAA se po sklepu madridske skupščine sporazumeva s Poljsko in Češko-slovaško glede njenega ponovnega vstopa v to mednarodno organizacijo planinskih društev. Kljub temu pa se ne more reči, da je UIAA prebredla krizo oz. težaže, ki ovirajo njeno potrebno mednarodno delo.

Henrich Klier je po vojni eden najplodovitejših planinskih pisateljev. V društvenih glasilih piše o kulturni vsebini planinstva, pred kratkim pa je izdal roman iz planinskega življenja. (Tak roman iz planinsko-lovskega življenja se obeta po dolgem času tudi pri nas. Napisal ga je Tone Svetina, sotrudnik našega glasila.) Heinrich Klier posebno poudarja pomen gora kot prvobitne prirode in vloga, ki so jo gore imele v miselnosti J. J. Rousseauja, kot enega izmed duhovnih temeljev modernega časa. Kot Nemec seveda močno poudarja tudi Goethejev odnos do gora in celo Schillerjev, čeprav Schiller nikoli ni videl pravih gora od blizu.

Prof. Dyhrenfurth je v svojem življenju oblezel blizu 1000 vrhov, med temi 3 sedemtisočake, 2 šesttisočaka, 1 pettisočak in 63 širitisočakov. 60 je med njimi prvenstvenih vzponov ali smeri. L. 1936 je na berlinski olimpiadi prejel obe zlati medalji, eno za svojo ženo, ki ga je spremljala na Himalajo (Jongsang Peak 7470 m), obenem pa «Prix d'alpinisme». Njegovo zadnjo knjigo »Na tretji pol« prevajajo celo v japonski jezik. Zdaj živi v Berner Oberland, nedaleč od Interlakena. Pravijo, da bo po 70-letnici, ki jo je lani obhajal, še marsikaj naredil.

Luis Trenker, pred vojno eden najpopularnejših planinskih piscev in filmskih igralcev, še ni odložil peresa. Lani je izdal knjigo »Helden am Berg« (Junaki gora), v kateri je popisal 15 pomembnih gornikov vseh časov in krajev. Balmat, Zurbriggen, Purtscheller, Tensing itd.

ÖAV je važen kulturni činitelj, je dejal zastopnik avstrijskega prosvetnega ministrstva dr. Kollar na skupščini ÖAV v Kremsu, kajti planinstvo s svojimi cilji ohranja in vzgaja človeka od mladih dni do pozne starosti. Od vse telesne vzgoje se zdi dr. Kollarju planinstvo najpomembnejše, posebno pa za fizično vzgojo mladine, ker ima planinstvo po-

leg telesnih zahtev tudi izredno kulturno vzgojno kapaciteto. Prisoja mu ne samo gospodarski pomen zaradi turistične dejavnosti, marveč celo državno politični, kajti glas o avstrijskih planincih sega po vsem svetu. Dokler ni bila Avstrija svobodna, pravi, so bili planinci nosilci klica po svobodi te male države. Avstrija jim je zato lahko hvaležna.

Zveza planincev BiH je imela 31. XII. 1955 40 planinskih društev s 6056 člani. V bratski Bosni so se odločili tako, da ima vsako društvo posebno ime največ po kakem gorstvu, ne po kraju, kjer deluje. Tako ima Sarajevo kar šest društev (Bjelašnica, Crepoljsko, Prijatelj prirode, Trebevič, Treskavica, Željezničar). Za večja društva je to vsekakor pametna rešitev.

Japonci so ugotovili za Manaslu pri domačinih tudi ime Kham-pung-gang. Njihov 63-letni vodja Maki je izjavil, da kisikovi aparati za višino okoli 8000 m niso potrebni, če je moštvo aklimatizirano.

Pravna in kazenska odgovornost pri nesrečah v gorah je od časa do časa predmet razpravljanja v švicarski planinski reviji. Da je to ravno v Švici, ni nič čudnega, saj gre za deželo, ki ima od planinskega turizma lepe dohodke in je vodniški poklic zelo razširjen. Pred leti je nek vodnik sodnijsko terjal 30 000 frankov odškodnine, češ da mu je pri tem, ko je v mrzli noči čuval na prostem slabo trenirano smučarko, ki se je ponesrečila, zmrznila noga in so mu jo morali amputirati. Sodišče je njegov zahtevek zavrnilo in ga celo obsodilo na povrnitev sodnih stroškov, češ da je dolžnost spremljevalcev, da za ponesrečenca tvegajo vse. V Švici so sodišča že obsodila na občutne globe smučarje in hokejiste, ki so poškodovali gledalce ali tekmovalce. Sodbe utemeljujejo natančno, predvsem ugotavljajo brezobzirnost in surovost takih športnikov, surovost, ki je ni mogoče z ničemer olepšati. Pred sodiščem so bili že tudi primeri, da so bili obsojeni smučarji, ker so smučali po terenih, ki spadajo med obdelano zemljo. Pred sodiščem odgovarjajo tudi planinci, ki vedoma vzamejo s seboj tovariša, ki turi ni kos, ali če sami nimajo vodniških sposobnosti. Skratka, v Švici razmišljajo, kako bi iz planinstva izruvali plevel, ki se je spričo omnožičenja razrasel tudi v gorah.

Huda nesreča na Jungfrau se je zgodila lani septembra, ko so naveze travverziranje Jungfrau. Vodstvo navez je prevzel mladinski vodnik z opravljenim reševalnim tečajem Werner Zurbrugg.

Prešli so že najkočljivejša mesta, ko so naleteli na ledeno vesino, po navadi pokrito s solidnim srenom. Ko so se pripravljal na to, kako bi ga prečili, je zdrsnil eden od mladih udeležencev, za njim pa vsi ostali z vodnikom vred, 500 m po strmem pobočju. Brata Zurbrügg, najodgovornejša in najboljša med njimi, sta bila takoj mrtva, trije pa kmalu nato, čeprav je bila zdravniška pomoč na Jungfraujoču pri roki dve uri po nesreči. Ostali so bili težko poškodovani. Razume se, da pride pri tako težki nesreči do razpravljanja o vzrokih. Zakaj je prvi zdrsnil, ne bo mogoče ugotoviti nikoli. Morda je omahnil v hipni slabosti, morda napak stopil, morda ga je potegnila vrv, morda se je zataknila dereza. Reševalna služba je v redu potekla. Razmere so tam take, da mobilizacija letala ni bila potrebna. Pač pa poročajo, da je bila kakovost snega tisti dan nekaj posebnega. Mnoge naveze so sekale stopinje na vesinah, kjer tega sploh ne pomnijo. Zdrsnilo je več izkušenih vodnikov, le da z večjo srečo. Še od dveh popoldne je bil sneg tako zmrcznjen, da se vibram podplatu sploh ni vdal, in vendarle je sonce sijalo ves dan. Tri dni po nesreči, 19. septembra, je šla na mesto nesreče uradna komisija, da bi rekonstruirala katastrofo. Še vedno so vladale iste izredne snežne razmere. Sneg je bil tako trd, da se je le pod sunkom vdal nabrušenim derezam. Za pot, ki se normalno naredi v 40 minutah, je komisija rabila tri ure. Zgornja plast snega do 12 cm je po daljšem, mrzlem, drobnem dežju v višini od 3400—3850 m zmrcznila v ledeno skorjo, ki je dobila povrh še gladko polirano glazuro. Vsak predmet na tej glazuri s 50° nagibom je švignil po pobočju z izredno brzino. Višinska razlika padca je bila 250 m, daljava 500 m. Vzrok smrti je bil deloma tudi v neverjetni brzini, s katero so ponesrečenci pristali, deloma so jih tudi ranile dereze in vrvi. Znano je, da je usodno samo malo zdrsniti v derezah. Tragično je to, da je to mesto že mnogo turistov presmučalo. To pot pa je komisija rabila za sestop celih 6 ur.

Jungfrau je usodna gora. Na njej se je ponesrečilo že več kot 100 gornikov. L. 1910 je v novem snegu plaz vzel sedem znanih alpinistov, med njimi vodnike svetovnega slovesa. 1887 je na južni strani v snežnem metežu izginilo skupaj šest alpinistov.

Ob nesreči se je mnogo govorilo tudi o tem, ali je prav voditi na take ture s skupino mladih ljudi. V Švici posebno

vodniki ugovarjajo zoper razne tečaje, ki iz njih prihaja na stotine na hitro priučeni mladih vodnikov. Uradna izjava vodstva SAC govori zoper prehitre sodbne in obsodbe. Družna pot treh navez ni nujno vselej slaba, večkrat se utegne izkazati kot pravilna, praktična. Vsi udeleženci so bili že kolikor toliko izurjeni, vsekakor bolj kakor stotine tistih, ki so to turo že imeli za seboj. Zavest odgovornosti obeh bratov Zurbrüggov se je tu spogledala z usodnimi, zares izrednimi razmerami, v katerih se je nesreča pripetila.

Reševanje iz plazov je problematično, kajti oživiljanje ponesrečenca, če ga že najdejo, se vrši po navadi v neugodnih okoliščinah. Še vedno se terja od reševalcev čim hitrejši prenos v dolino. V povojih pa so še nočne vaje v mrazu, ki na planem v viharju utegne hitro pasti na —30° C in več. V takih razmerah poskusi z umetnim dihanjem skoro ne pridejo v poštev. Komprimirani kisik, če bi ga reševalna odprava imela s seboj, bi se pri redukciji na normalni pritisk še bolj ohladil in bi pri uporabi z dihalnim aparatom nedvomno upihnil luč življenja, saj bi ponesrečencu pljuča zmrcznila. Zato so v Švici začeli misliti na prenosno zavetišče, v katerem bi se na plazu improvizirale znosne razmere za prvo pomoč na plazu.

Odstranjevanje klinov v znanih in neznanih smereh je problem, ki se je zadnje čase pojavil v alpinizmu. Ruedi Schatz zavzema do puljenja klinov naslednje stališče: Samo po sebi umevno je, da ima prvenstvenik težje delo kot ponavljalec. Moralno zato, ker išče smer, tehnično pa zato, ker mora kline zabijati in ker morebiti ni poiskal najboljših variante. Čim več je ponavljalec, tem več klinov ostane v steni in tem lažja postaja smer. Če se klini izpulijo na srednje težkih mestih, naj se, saj taka mesta tudi brez klinov ni težko premagati. Na težjih mestih pa je to drugače, ker je razpok za kline manj, izbire za drugo pot pa navadno ni. Če bi vsaka partija posebej izdrla vse kline, bi sčasoma ne bilo več mogoče zabiti nobenega klina in smeri bi ne bilo več mogoče ponavljati. Potem ko so v l. 1955 »veverice« iz Cortine »obrile« severno steno Zapadne Cine, je moralo obrniti 12 najboljših navez, med njimi tudi Abram, eden najboljših dolomitskih plezalcev. Prva, ki sta ponovno prodrla preko smeri, Švicarja Braxmeiner in Abderhalden, sta izjavila, da mnogi klini niso bili niti izpuljeni, marveč samo zalomljeni in kakor koli onesposobljeni za

rabo ponavljalcem, to se pravi, nič kaj fair. Vzrok odstranjanja klinov je nedvomno v duševni popačenosti pretirano napetih ljudi, ki ne pomislijo, kakšne posledice to lahko povzroči. Če čutijo v sebi moči za prvenstvene ture, naj se te moči razbesne — saj je priložnosti še vedno dovolj. Vsekakor je normalno, da se klini izrujejo, če to le gre. Ostanajo pa naj za vselej na mestih, kjer jih je zelo težko odstraniti ali če je nevarnost, da se pri tem poškoduje razpoka za klin. Poleg tega pa je še vedno treba imeti v čislh staro pravilo gorniške fairnese, naj klin, ki ga je prvi pustil, služi tudi ponavljalcem. Komu neki to škoduje?

Paul Bauer, Münchenski notar, predstavlja nemški himalaizem. Je predsednik nemške himalajske ustanove, vodil pa je več nemških ekspedicij v Himalajo. Z Welzenbachom je preplezal severno steno Schönangerja v Wettersteinu, leta 1928 pa je vodil nemške plezalce na Kavkaz, kjer ima prve vzpone na Čurmurčeran-Tau, Tot-Tau in prvenstveno smer v južnem razu Dihtaua. L. 1929 organizira prvo ekspedicijo na Kangčendzöng po severovzhodnem grebenu in pride do višine 7450 m. L. 1931 pride do višine 7700 m. Nevarnost plazov ga je že drugič zavrnila. L. 1936 gre v Sikkim — Himalajo. Göttnerju in Wenu se tedaj posreči vzpon na najlepšo goro na svetu Siniolču. L. 1937 vodi ekspedicijo na Nanga Parbat. L. 1938 je spet na isti poti, vendar se mora brez uspeha obrniti, potem ko je pokopal udeležence Merklve ekspedicije iz l. 1934. S knjigo »V boju za Himalajo« je l. 1932 na olimpijskih igrah v Los Angelesu dobil zlato medaljo. Napisal je še več knjig o raznih ekspedicijah, l. 1955 pa je izdal standardno delo »Boj za Nanga Parbat 1856 do 1953«. Pred drugo svetovno vojno je zavzemal v DAV zelo vidno mesto, po vojni pa je delal predvsem v Himalajski ustanovi, ki jo je l. 1956 pripeljal v DAV.

Tricouni — nakovanje za kvedrovce, pozna dobro naša srednja alpinistična generacija, medtem ko je mlajša zaživel skoraj v celoti z gumastimi podplati raznih vrst. Malokdo pa ve, da je ime Tricouni pomenilo znanega ženevskega gornika Feliksa Génécanda. Génécand je star 78 let in je lani praznoval petdeseto obletnico, odkar je preplezal Scie, kasneje imenovano greben Grande Arête. S 15 leti je že plezal resne smeri, s 23. letom se je vpisal v CAS in bil na Matterhornu in Gréponu. L. 1906 se je pri sestopu s Scie 40 m spuščal prosto na rokah. Znan je bil po svoji izredni moči in težkih nahrbtnikih. Po 30 kg in

več je nosil na najtežjih vzponih. Bil je znan kot izredno požrtvovalen in miren tovariš. Priimek Tricouni mu je ostal po nekem tovarišu iz naveze, ki mu je bil po temperamentu podoben. Izumil je nakovanje Tricouni in kože za smučni sistema Trima (Tricouni in Matthee). Švicarji ga imenujejo legendarni Tricouni.

Nepal, Poletje na robu sveta, je naslov knjigi, ki sta jo izdala Heinz Steinmetz in pokojni Jürgen Wellenkamp (umrl 29. julija 1956 v bolnišnici v Morbegnu po nesreči v Bergellskih gorah). V družbi s Fritzem Lobbichlerjem, ki je o tem predaval tudi pri nas, in Haraldom Billerjem so preživeli poletje 1955 v Nepal, naredili več prvenstvenih vzponov, botanizirali, zbirali insekte, opazovali pomonsunsko vreme in folkloro. Imeli so nepalskega zveznega oficirja in dve šerpi v pomoč. O prvenstvenih vzponih smo že poročali. Naštetimo še enkrat uspehe te »žepne« odprave DAV in himalajske ustanove v Münchenu: Annapurna IV (7524 m), Pisang Peak (6113 m), Vrh brez imena med dolinama Naur in Phu (5600 m), Naur (5450 m), Kang Guru (7009 m), Vrh v skupini Čulu (6150 m), Vzhodni Čulu (6200 m), Zahodni Dam Kang (6100 m), Yulo Kang (6400 m), Kang Juri (5800 m), Zahodni Lamjung (6200 m). Kar lepa zbirka himalajskih vršacev in to z razmeroma majhnimi sredstvi!

Rigi štejejo Švicarji med klasične gore, romantične, nekdane Švice. Zato je SAC ostro nastopil zoper namero, da bi na Rigi direkcija PTT postavila vse, kar je potrebno za kratkovalovno radiopostajo in za televizijo. Rigi naj ohrani svojo prvotno podobo in lepoto. Komaj so z velikimi stroški gori to spet dali, že je tehnika prišla z novim napadom na znani vrh.

Smučarstvo v SAC se bo gojilo po najnovejših sklepih zato, da se obnovi in oživi nekdane »dobro« smučanje. Vsaka sekcija SAC bo imela poverjenika za smučanje, ki bo vsako leto organiziral mladinske smučarske tečaje in smučarske ture za mladince, veterane in druge kategorije. Švicarji menijo, da je gornišтво individualni šport in da zato nima smisla vzpostavljati kak mamutski obrat tečajev. Vendar brez tečajev tudi tu ne gre več. Velja načelo: kar se v skupnosti naučimo, uporabimo v navezi. Smučanje ločiti od alpinizma, kakor se to dela, odkar se upošteva pri smučanju samo brzina na dirkališču, pa gotovo ni dobro.

Guido Lorenzi je bil znan gorski vodnik, čeprav komaj 27 let star. Lani je umrl v Cortini d'Ampezzo za tetanusom. Imel je za seboj mnoge znamenite ture v Dolomitih in Mont Blancu in smo o njih večkrat poročali. Učil je tudi v École des Hautes Montagnes (visokogorski šoli) v Chamonixu.

V **mehiških gorah** se je jeseni l. 1956 mudila francosko-švicarska ekspedicija. Vodil jo je znani Švicar René Dittert. Prišli so na Popocatepetl (5452 m), na Ixtaccihuatl (5286 m) in Pico de Orizaba (5750 m). Na prvi in tretji vrh so se povzpeli preko severne stene in se borili z mrazom, snegom in viharjem.

V **okolici Mt. Rainier** (4394 m) v Severni Ameriki je že od l. 1889 razglašen nacionalni park s površino 1079 km². Mt. Rainier je ugasli vulkan in ima najdaljši ledenik v Ameriki, 8,8 km dolgi Emmons. Ameriški businessmani so znali izkoristiti ta park na razne načine. Na dokaj izviren način vsekakor hotelir, ki posoja pločevinaste hlače tistim, ki se radi po zadnji plati drsajo po širnih in dolgih snežiščih Mt. Rainiera. Baje kupčija z izposojanjem teh nepremočljivih »žlebov« dobro cvete, kajti poskrbljeno je tudi za lahek dostop, za ples, bridge in cocktail partije.

Kataster plazov (lavinski kataster) pripravljajo v Švici in pri tem zadevajo na celo vrsto vprašanj. Kataster naj bi zaznamoval predvsem tista pota in pobočja, ki niso v nevarnosti. Podatkov seveda manjka na vseh koncih in krajih in verjetno tudi s sodelovanjem gozdarjev, lovcev in hriboolazcev ne bodo prišli kmalu do zaključene podobe. Tudi kronika plazov je važna, vendar sama zase ne pomeni katastra. Plazove je težko opazovati, poleg tega pa se utegnejo sprožiti tudi tam, kjer na to malokdo misli. Lahko te preseneti na poti, ki si jo »varno« prehodil vsako zimo po večkrat v različnih snežnih razmerah, pa se še zberejo novi momenti, ki povzročijo plaz. V Švici imajo že leta in leta poseben nivološki zavod na Weissfluhjochu nad Davosom.

Dr. Antonio Berti je bil znan beneški kirurg in znanstvenik pa tudi kot alpinist je mnogim pomenil kot eden prvih samohodcev v Dolomitih. Napisal je tudi knjigo »Guida delle Dolomiti Orientale«, doslej že štirikrat izdano (1908, 1928, 1950, 1956). Bil je častni član CAI.

DAV (Deutscher Alpenverein) je imel l. 1955 272 sekcij in 121 891 odraslih udov, 6450 mladincev ter 10 523 mlajših udov, skupaj 13 864. L. 1951 je imel 103 450 udov.

Peru je že nekaj let sem Meka evropskih andinistov, med katere bi se morda lahko uvrstili tudi mi, če bi našemu alpinizmu sijale »milši zvezde«. Letos se tam mudi Švicar Raymond Lambert s svojo ženo. Najprej so šli v Equador z namenom, da se povzpno na Čimborazo in Cotopaxi. Lambertu se sredi leta pridružijo Francozi, med njimi tudi Claude Koganova. Tudi za nekatere vidne alpiniste se je naš planet zadnje čase močno zmanjšal.

Nova italijanska ekspedicija na K2 se pripravlja za letos. Vodil jo bo verjetno Ricardo Cassin, z njim pa bo osem udeležencev ekspedicije prof. Desia iz l. 1954. Ekspedicija bo imela zgolj alpinistične cilje.

Tri angleške ekspedicije je za pomlad l. 1957 odobrila nepalska vlada. Bilo pa je v tisku posebej poudarjeno, da se bodo Angleži pokorili vsem predpisom, ki jih je za inozemske ekspedicije izdala nepalska vlada.

100 000 mark za zaščito prirode bo sleherno leto izdala bavarska vlada. Minister Hoegner je to takole utemeljeval: Zemlje človek ne sme nesmiselno ropati! Če privatniki tega ne razumejo, mora vmes poseči država! Bavarska vlada hoče predvsem »zaščititi favno in floro.

Žičnica na Monte-Cristallo je bila marca 1957 odprta tudi v zgornjem delu do višine 2900 m na Forcello Staunies, spodnji del od sedla Tre Croci do Valgrande je bil v obratu že lansko leto. Žičnica je odprla obširen smučki svet in omogočila brez truda doseči razgledno točko, ki jo štejejo med najlepše v Dolomitih. Izhodiščna postaja stoji 1,5 km pod Tre Croci ob cesti na višini 1680 m. Vmesna postaja San Forca Valgrande leži v višini 2230 m. Do sem je žičnica dolga 2230 m z višinsko razliko 550 m. Izhodiščna postaja za gornji del žičnice leži 300 m niže v višini 2180 m. Dolžina znaša 1600 m, višinska razlika 660 m. Žičnica seže v Dolomitih najvišje. Žičnica omogoča lahek pristop na ledenik Cresta Bianca, kjer se živahno smučajo še julija meseca.

Spor med CAI in prof. A. Desio je vzela v roke tudi državna advokatura. Po znanem štirinajst dnevniku »Lo scar-pone« je advokatura zavzela dobrohotno stališče napram CAI. Gre za namen državnega prispevka, ki ga je po mnenju CAI Desio po svoje krojil, za kvalifikacijo Desiovih »ogledniških« potovanj in zato, ali je tista potovanja opravil v soglasju s CAI. Zadevo obravnava tudi predsedstvo ministrskega sveta.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

Državni zavarovalni zavod

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!
Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!
Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

Telefon 39-121

Zastopniki v vseh večjih krajih

*Največji
mednarodni vinski sejem
v Ljubljani*

Od 4. do 15. IX. letos bo na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani

III. mednarodni vinski sejem

združen s XXXVII. plenarnim zasedanjem Mednarodnega urada
za vino iz Pariza

Razstavljena bodo najboljša vina vseh vinorodnih dežel sveta

Ocenjevanje in nagrajevanje najboljših vin po mednarodni strokovni komisiji

Seznani se boste lahko tudi z najmodernejšimi vinogradniškimi, kletarskimi stroji in napravami domačih in tujih podjetij

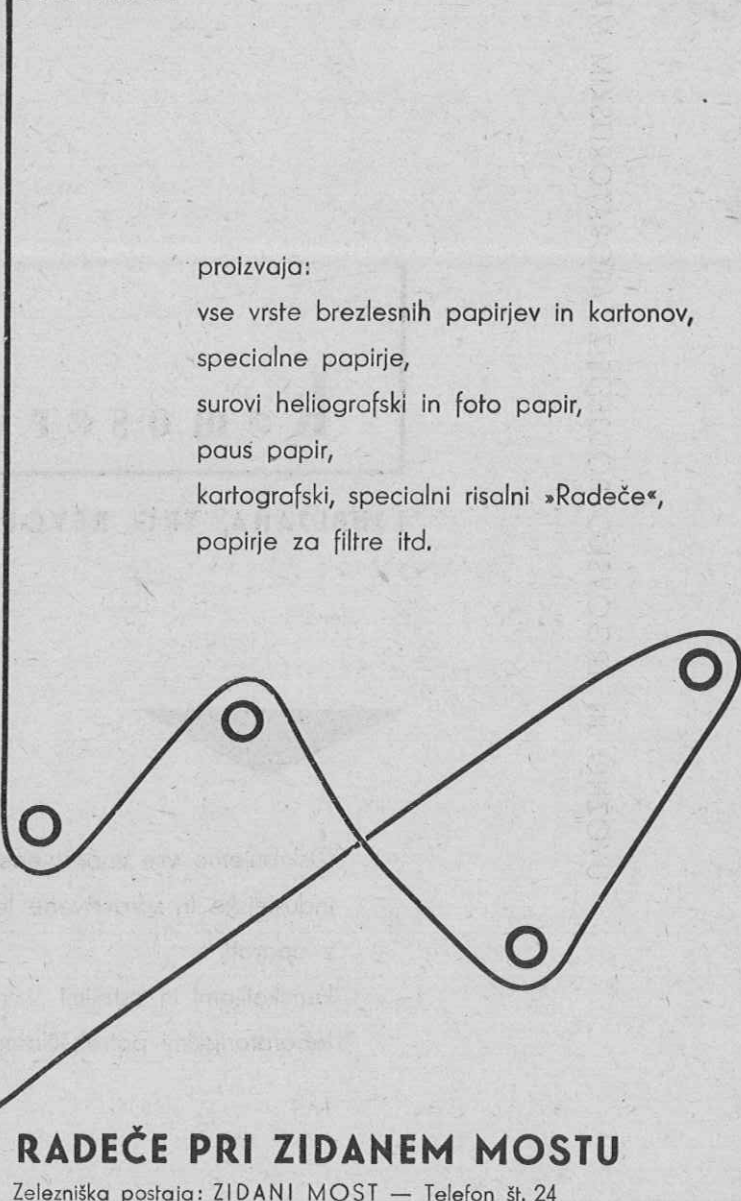
Letošnji mednarodni vinski sejem v Ljubljani
bo največja tovrstna svetovna prireditev!

Informacije: GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE, LJUBLJANA, Titova 50

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

proizvaja:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov,
specialne papirje,
surovi heliografski in foto papir,
paus papir,
kartografski, specialni risalni »Radeče«,
papirje za filtre itd.

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Železniška postaja: ZIDANI MOST — Telefon št. 24

UVOZNO IN TRGOVSKO PODJETJE Z LABORATORIJSKIM MATERIALOM

kemoservis

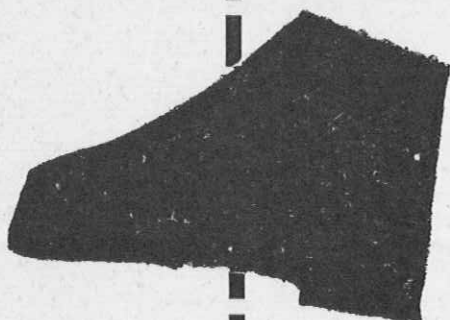
LJUBLJANA, TRG REVOLUCIJE 15

Oskrbujemo vse znanstvene,
industrijske in zdravstvene laboratorije
z aparati,
kemikalijami in ostalimi
laboratorijskimi potrebščinami.

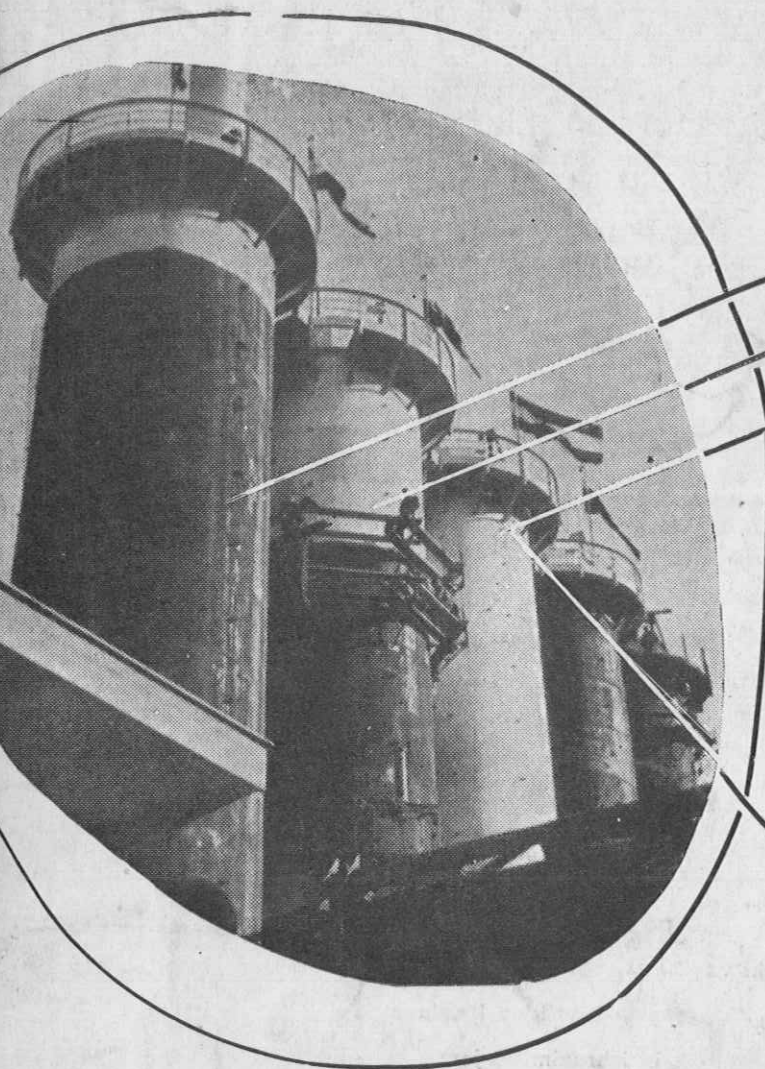
TELEFON 21-550 IN 21-468

PEKO

Vedno znova boste radi
segali pri nakupu obutve
po kvalitetni znamki,
ki vas bo v vsakem pogledu zadovoljila
s solidno izdelavo
in izbranim usnjem

81 LASTNIH INDUSTRIJSKIH PRODAJALN PO VSEJ DRŽAVI

ŽELEZARNA JESENICE

dobavlja vse

od gradlja do

plemenitih jekel

železarna jesenice